

MARC D'ACCIÓ PER A L'ABORDATGE DEL SENSELLARISME A CATALUNYA 2022-2025

1. PRESENTACIÓ	4
2. INTRODUCCIÓ	6
3. DIAGNOSI	8
3.1. Persones en situació d'exclusió residencial	9
3.2. Distribució de la població en situació d'exclusió residencial	22
3.3. Proporció relativa (ràtio per 1.000 habitants) de l'exclusió residencial	27
3.4. Recursos d'atenció disponibles al territori	29
3.5. Serveis d'habitatge	36
3.6. Sistemes d'informació	45
3.7. Activitats de recompte	45
3.8. Conclusions de la diagnosi	47
4. METODOLOGIA D'ELABORACIÓ I PROCÉS PARTICIPATIU	50
4.1. Metodologia col·laborativa	50
4.2. Procés participatiu d'elaboració del Marc d'acció	51
4.3. Enquesta a ABSS	54
4.4. Projecte pilot	55
Detecció i selecció d'experiències	55
4.5. Revisió dels models d'atenció i dels costos associats	56
4.6. Nota metodològica referent a les dades	57
5. MISSIÓ, VISIÓ I PRINCIPIS INSPIRADORS	58
6. LÍNIES ESTRATÈGIQUES, OBJECTIUS OPERATIUS I ACCIONS	60
6.1. Línia estratègica 1 – La garantia del dret a l'habitatge per a persones sense llar	60
6.2. Línia estratègica 2 – Dret a l'atenció socioeducativa i laboral, arrelada a la comunitat i integrada	70
6.3. Línia estratègica 3 – Atenció especialitzada	80
6.4. Línia estratègica 4 – Dret a la salut i al sistema sanitari	93
6.5. Línia estratègica 5 - Sensibilització sobre el sensellarisme amb la participació de les persones en situació de sense sostre i sense llar i eradicació de l'aporofòbia	100
6.6. Línia estratègica 6 – Gestió del coneixement i de la informació	106
7. IMPACTE	112
8. GOVERNANÇA I SEGUIMENT	115

9. BIBLIOGRAFIA	120
12. ANNEX 1. Mapes dels municipis amb persones sense sostre (ràtio de 1.000 habitants)	125
13. ANNEX 2. Resultats de l'estudi dels municipis pilot	130

1. PRESENTACIÓ

El document que presentem a continuació, el Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme, és l'instrument del Govern de la Generalitat de Catalunya per construir un model d'abordatge integral i consensuat del sensellarisme al nostre país.

El Marc d'acció proposa un model d'atenció que, a la vegada, vol garantir els estàndards de qualitat del servei i tenir en compte la diversitat i les especificitats territorials i locals, així com la individualitat, les necessitats i les expectatives de cadascuna de les persones ateses.

Per aquest motiu estableix tres grans línies d'intervenció que, mitjançant plans d'acció futurs, constitueixen l'atenció integral del sensellarisme.

En primer lloc, l'adquisició d'espais residencials dignes que parteix del ferm convenciment que l'habitatge és un dret inalienable de les persones i un bé imprescindible per poder construir un projecte de vida digne i autònom.

Seguidament, la creació de sistema i d'acompanyament, que té per objectiu harmonitzar els models d'intervenció atomitzats existents fins ara, per tal d'establir un contínuum assistencial que no només permeti aprofundir en el coneixement del fenomen; sinó també trencar amb la iniquitat territorial pel que fa als recursos, de manera que les persones puguin dur a terme el procés de recuperació en l'àmbit comunitari en què se senten vinculades.

I, en darrer lloc, el Marc d'acció proposa un model d'acompanyament i d'empoderament de les persones sense llar perquè, malgrat que el sensellarisme és la cara més crua de l'exclusió i de les desigualtats socials, les persones que el pateixen han romàs durant massa temps invisibles per a l'agenda política i per al conjunt de la societat catalana.

Així doncs, la lluita contra l'aporofòbia i l'estigmatització esdevé una causa de tot el conjunt de les administracions i de la societat per eradicar no només la injustícia social que comporta el sensellarisme, sinó també els estereotips que desdibuixen la personalitat i el projecte de vida de les persones que el pateixen.

Aquest document, liderat pel Departament de Drets Socials, és el primer que proposa línies d'intervenció per abordar de manera integral el sensellarisme a Catalunya, però en cap cas es tracta de la primera experiència d'atenció al nostre país. Fa anys que tant les administracions públiques catalanes com les entitats especialitzades del tercer sector treballen, acompanyen i destinen recursos, esforços i coneixement per oferir serveis de qualitat a les persones que els requereixen. Sense la seva tasca, trajectòria i experiència aquest document no hauria estat possible.

Per aquest motiu, esperem que el Marc d'acció esdevingui una peça clau en la lluita contra el sensellarisme arreu del país i una eina de consens per avançar conjuntament cap a una societat més lliure, justa, equitativa i acollidora.

Violant Cervera Gòdia
Consellera de Drets Socials

2. INTRODUCCIÓ

Existeixen, tant internacionalment com al nostre país, polítiques emergents que prioritzen l'atenció integral per a les persones en situació d'alta complexitat social. Les persones en situació d'exclusió residencial, especialment les persones sense llar, tant sense sostre com sense habitatge —d'acord a les categories Ethos— són, sense dubte, un segment de la població en situació d'alta complexitat que es podria beneficiar clarament d'un abordatge integral. Esdevé clau optimitzar els recursos disponibles i treballar per obtenir un impacte real en la persona que contribueixi a modificar la situació en què es troba.

Amb aquesta finalitat, el desembre de 2016, mitjançant l'Acord GOV/161/2016, el Govern de la Generalitat aprovà l'elaboració del Marc d'acció integral per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya. Havia d'estar alineada amb les orientacions europees que estableixen l'abordatge del sensellarisme més greu i emprar la metodologia *Housing First*; és a dir, prioritzar el proveïment d'una llar per poder avançar en la resta d'actuacions que permetin atendre de manera integral la persona sense llar.

Atès que a Catalunya es compta amb nombroses experiències molt exitoses en matèria d'atenció a les persones sense llar i, a més a més, amb professionals motivats i amb ganes de compartir les trajectòries, el Govern de la Generalitat de Catalunya no podia concebre el disseny del Marc d'acció integral sense l'estudi de les experiències existents i la col·laboració dels ajuntaments i de les entitats especialitzades en l'atenció a aquest segment de la ciutadania.

Elaborar el Marc d'acció ha estat tot un repte metodològic ja que calia fer un estudi diagnòstic del territori català, analitzar les experiències existents, considerar els costos i, alhora, s'havia de dissenyar el Marc d'acció que comptés amb la participació dels agents clau i emprés metodologies de tipus col·laboratiu, que cerquessin la participació d'entitats, d'equips de l'administració local i dels diversos departaments de la Generalitat de Catalunya implicats en l'atenció.

L'elaboració d'aquest Marc d'acció va finalitzar abans de l'inici de la crisi epidemiològica provocada per la COVID-19 i bona part de les dades que s'ofereixen responen a actuacions anteriors, bàsicament l'enquesta als ens locals duta a terme el 2017 i el seguiment del projecte pilot amb 9 municipis que va tenir lloc entre el 2017 i el 2018. A falta d'acabar d'analitzar l'impacte d'aquesta crisi en la situació que viuen les persones sense llar, es pot afirmar que s'ha produït un clar increment del nombre de persones sense llar que viuen a Catalunya. D'altra banda, el fet d'haver de preveure'n mesures de confinament ha provocat que alguns ens locals que no s'havien plantejat

anteriorment la necessitat de dur a terme mesures específiques per a combatre aquest fenomen ara ho estiguin fent.

El document que a continuació es presenta desenvolupa el Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya 2022-2025. Es tracta d'un document marc que vol establir les bases teòriques per desplegar la metodologia de treball housing first a casa nostra, a banda d'establir models d'atenció que garanteixin l'equitat i l'adequació de la intervenció arreu del territori.

Aquest Marc d'acció es tracta, doncs, d'un full de ruta per elaborar i implementar plans operatius que despleguin i concretin les accions que es proposen en les línies de treball que trobareu a continuació.

D'altra banda, el Marc d'acció queda integrat dins del Pla Estratègic de Serveis Socials 2021-2024, publicat al desembre de 2020 i que ha de marcar l'evolució futura dels serveis socials en un sentit ampli; constitueix un projecte específic dins de l'eix 13 «Resposta integrada a problemes socials complexos».

3. DIAGNOSI

La diagnosi es nodreix de tres fonts d'informació:

- L'enquesta realitzada als municipis de Catalunya en el marc de l'elaboració d'aquest Marc d'acció al 2017, i que analitza dades de 2016
- El banc de dades del Registre Unificat de Dades dels Ens Locals (RUDEL) del DSO, del qual s'analitzen dades des del 2014 al 2019
- Les dades del Gestor d'Àrees Bàsiques de Serveis Socials (GABSS), que conté dades mensuals des del març 2020.

Les dades de la primera font d'informació —l'enquesta realitzada als municipis de Catalunya— estan desagregades a nivell de municipi mentre que les dades de la segona i tercera font d'informació (RUDEL i GABSS) són agregades a nivell d'àrea bàsica de serveis socials (ABSS). Val a tenir en compte que l'enquesta realitzada als municipis de Catalunya i les dades de RUDEL consten d'una única recollida anual, i les dades del GABSS són mensuals.

La diagnosi que es presenta a continuació mostra, principalment, els resultats de l'enquesta realitzada als municipis de Catalunya i complementa i actualitza la informació amb les dades del RUDEL i del GABSS.

Tanmateix, les dades recollides a RUDEL i GABSS només mesuren la situació de les persones sense sostre i sense habitatge, concretament, les persones ateses en recursos temporals com és el cas d'albergs, de centres, de pensions, de pisos i d'habitatges socials, mentre que l'enquesta als municipis proporciona informació de totes les categories ETHOS i dels recursos existents a tot el territori.

Finalment, cal esmentar que la informació que s'ha obtingut durant la campanya de vacunació contra el COVID-19 a les persones sense llar i les dades dels darrers recomptes nocturns realitzats a Barcelona i altres ciutats de Catalunya confirmen la tendència a l'alça del nombre de persones que es troben en aquesta situació.

3.1. Persones en situació d'exclusió residencial

La taula següent mostra el nombre de persones en situació d'exclusió residencial a Catalunya, d'acord amb les dades aportades pels 786 municipis que van respondre l'enquesta:

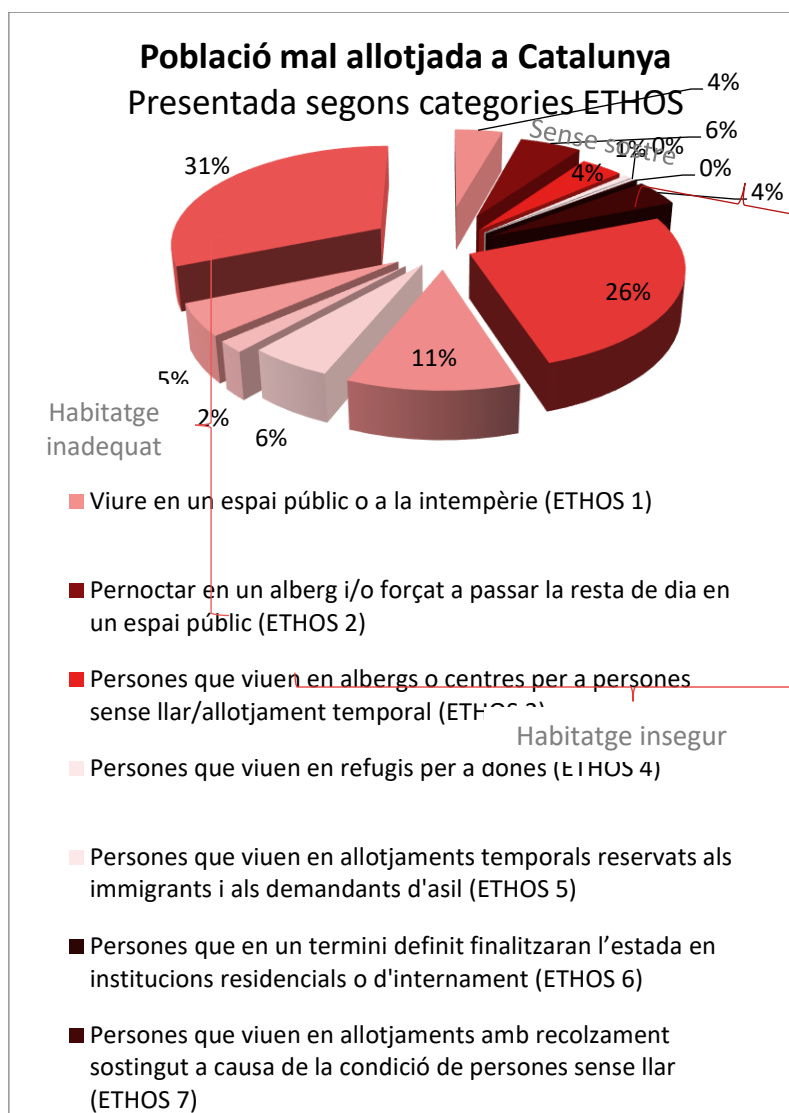
Taula 1. Nombre de persones en situació d'exclusió residencial (segons categoria ETHOS)

Categories ETHOS			Totals persones	
Sense sostre	1	Viure en un espai públic o a la intempèrie.	2.531	5.777
	2	Pernoctar en un alberg i/o forçat a passar la resta de dia en un espai públic.	3.246	
Sense habitatge	3	Persones que viuen en albergs o centres per a persones sense llar/allotjament temporal.	2.219	5.423
	4	Persones que viuen en refugis per a dones.	404	
	5	Persones que viuen en allotjaments temporals reservats als immigrants i als demandants d'asil.	167	
	6	Persones que en un termini definit finalitzaran l'estada en institucions residencials o d'internament.	156	
	7	Persones que viuen en allotjaments amb suport sostingut a causa de la condició de persones sense llar.	2.477	
Habitatge insegur	8	Persones que viuen en un habitatge amb règim de tinença insegur. Sense pagar lloguer.	15.322	25.108
	9	Persones que viuen sota l'amenaça de desnonament.	6.587	
	10	Persones que viuen sota l'amenaça de violència per part de la família o parella.	3.199	

Habitatge inadequat	11	Persones que viuen en estructures temporals o no convencionals.	1.108	22.622
	12	Viure en un habitatge no apropiat segons la legislació.	3.062	
	13	Viure en un habitatge massificat.	18.452	
Total			58.930	

La figura següent mostra aquests resultats gràficament:

Figura 1. Percentatge de la població en situació d'exclusió residencial a Catalunya segons les categories ETHOS.

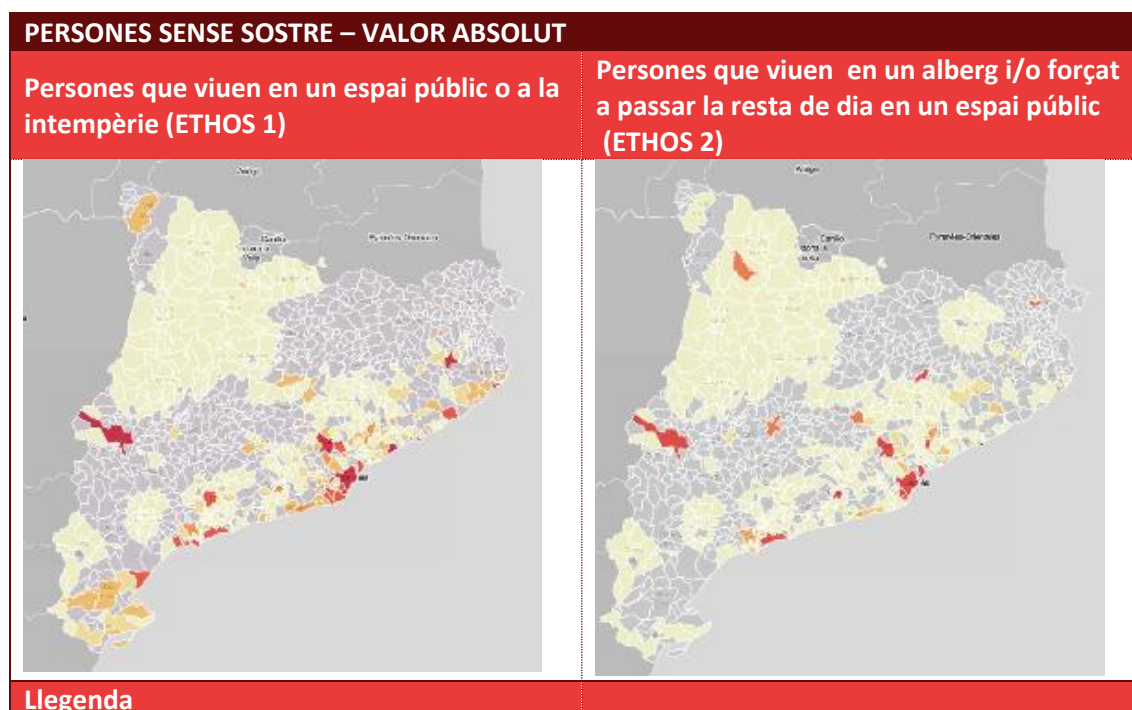

Segons les dades reportades, el 2016 hi havia a Catalunya **58.930 persones que estaven en una situació d'exclusió residencial**. Cal destacar que la categoria que concentra més persones és la categoria ETHOS 13, és a dir, la referida a aquelles persones que viuen en un habitatge massificat, que són 18.452. A continuació hi ha la categoria 8, viure en un habitatge amb règim de tinença insegur (sense pagar lloguer), que són 15.322 persones.

Així mateix, cal destacar que 2.531 persones viuen en un espai públic i 3.246 pernocten en un alberg, però són forçats a passar la resta de dia en un espai públic. És a dir, el 2016 hi havia 5.777 persones sense sostre a Catalunya. Si a les persones sense sostre s'afegeixen les 5.423 persones sense habitatge, el resultat és **d'11.200 persones sense llar el 2016 a Catalunya**.

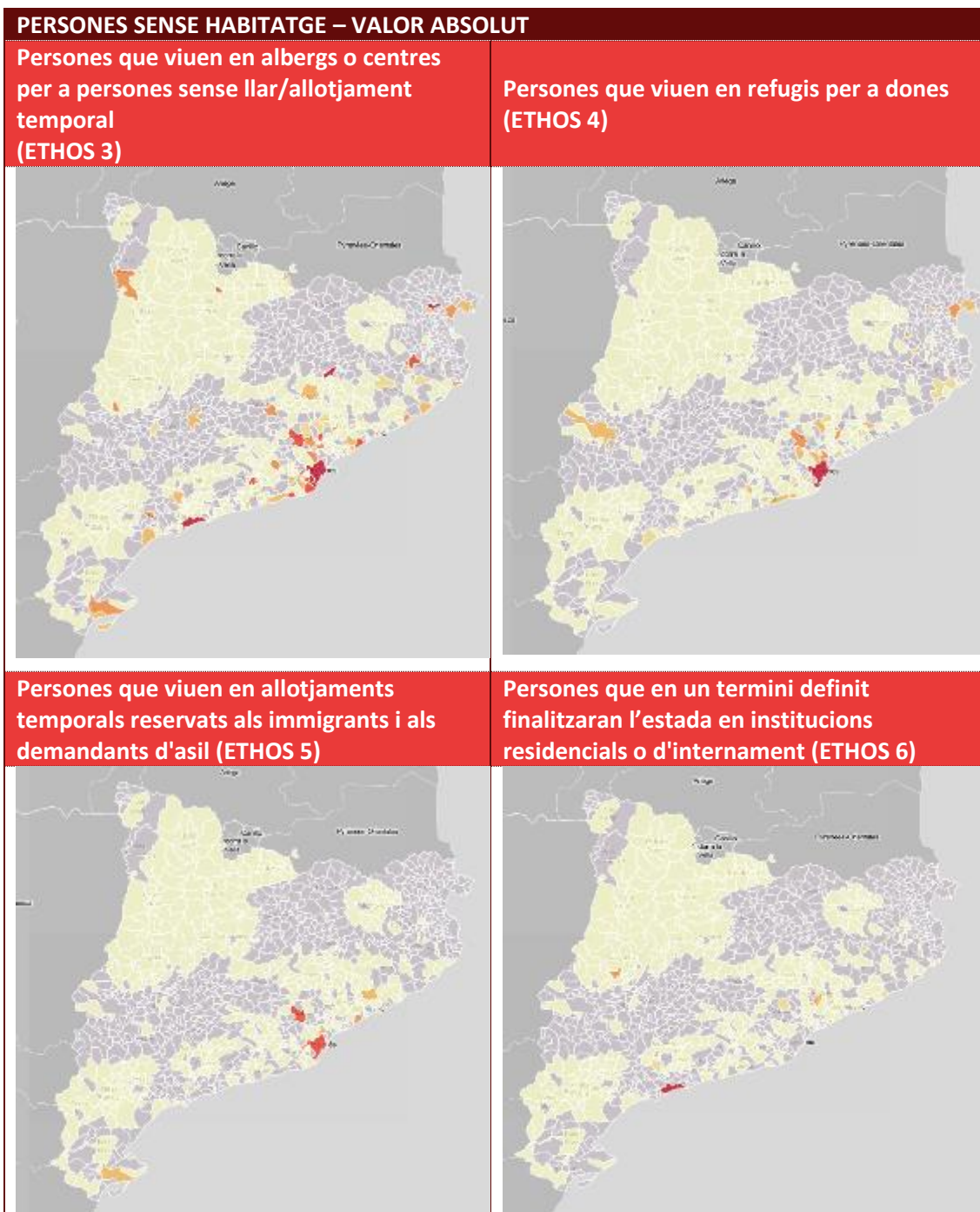
Tot seguit s'ofereixen aquests resultats en mapes, que mostren el nombre de persones de cada categoria ETHOS a cada municipi de Catalunya.

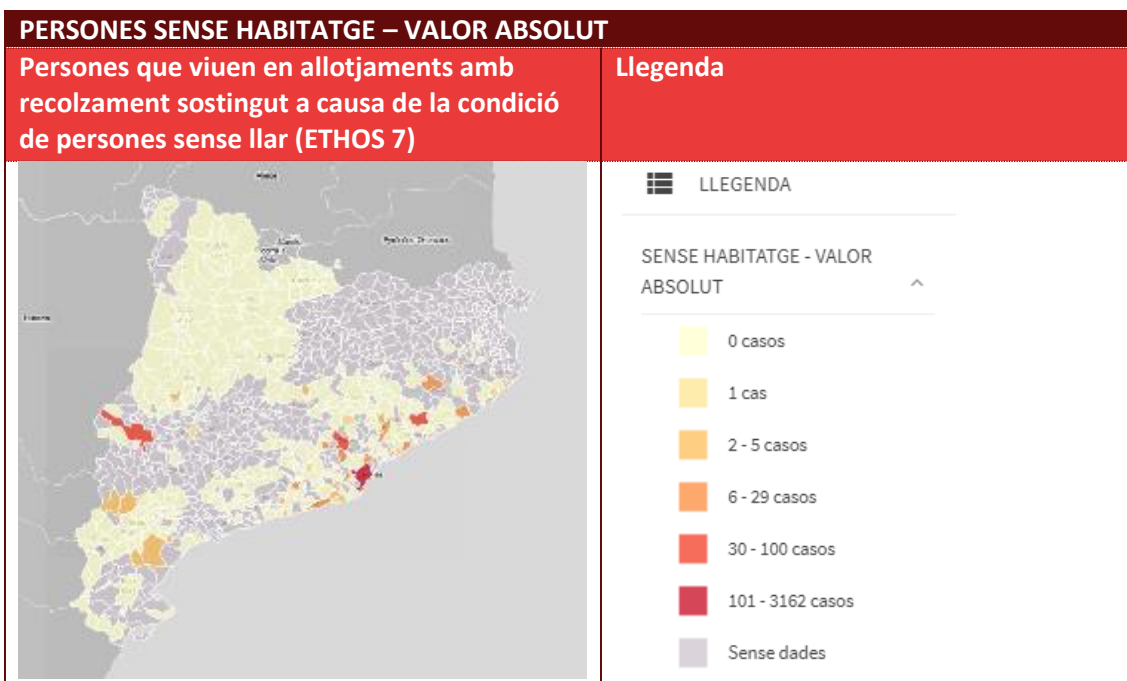
Mapes 1. Municipis amb persones sense sostre

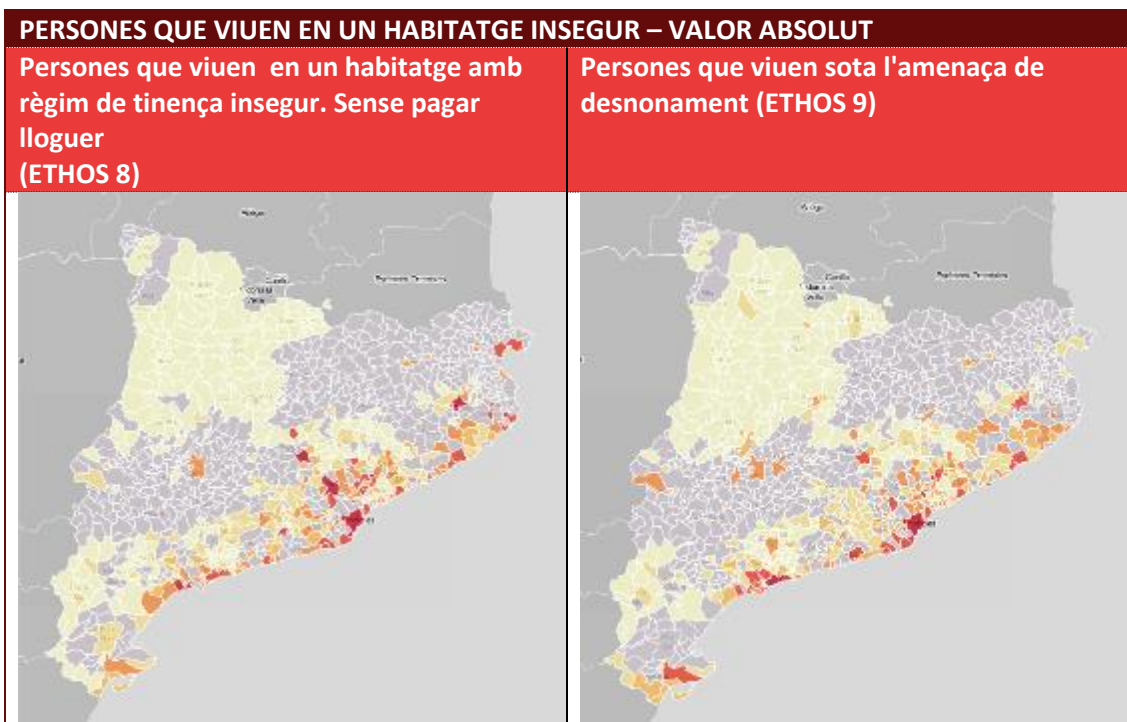

Mapes 2. Municipis amb persones sense habitatge (1).

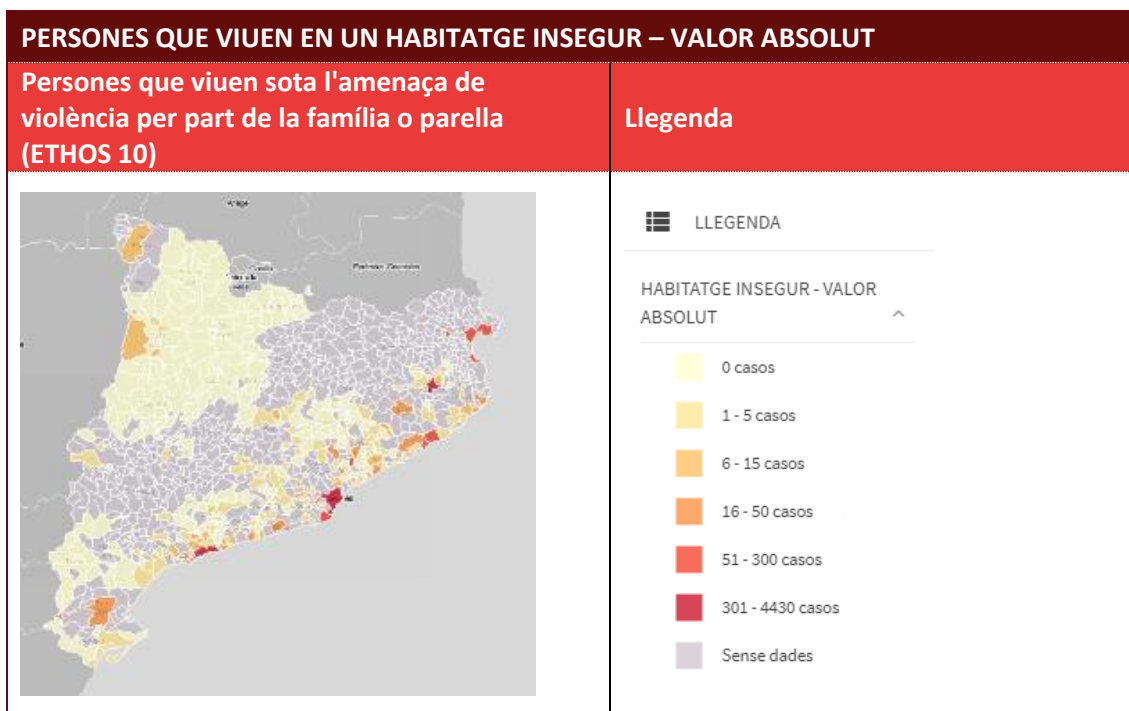

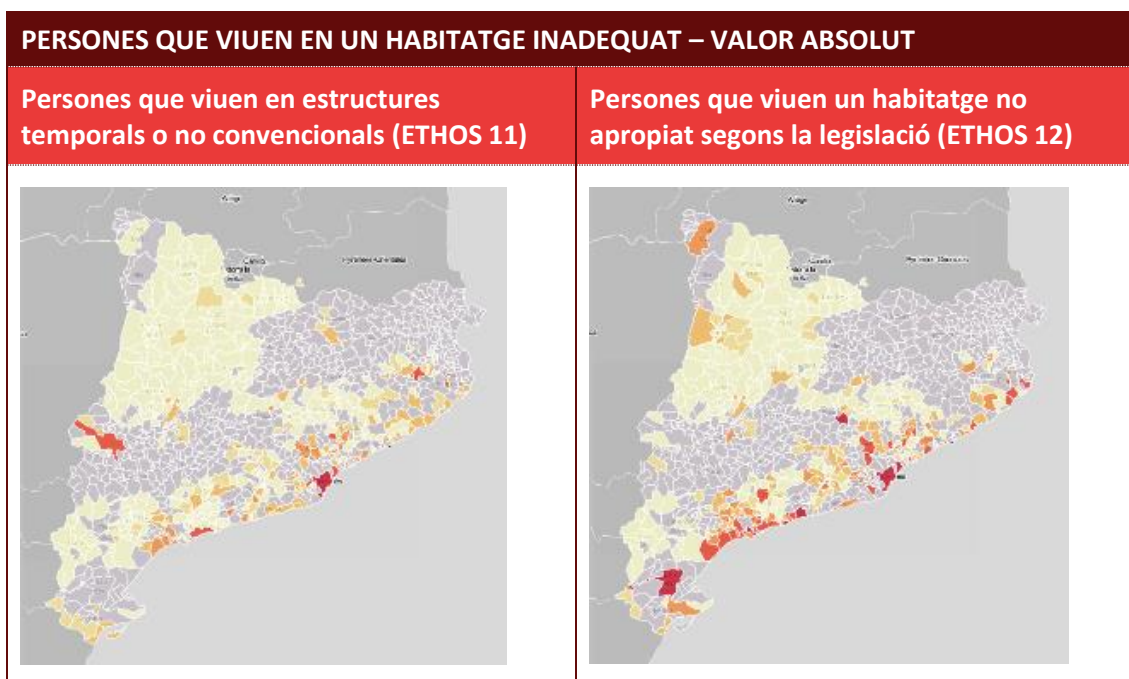
Mapes 3. Municipis amb persones que viuen en un habitatge insegur (1).

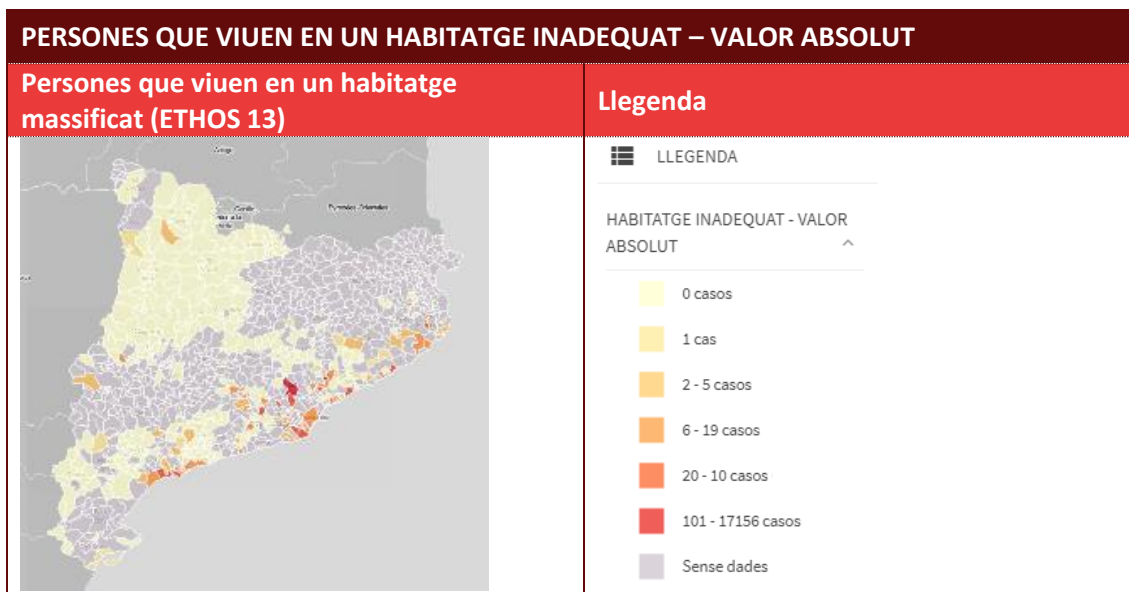
Mapes 4. Municipis amb persones que viuen en un habitatge insegur (2)

Mapes 5. Municipis amb persones que viuen en un habitatge inadequat (1).

Mapes 6. Municipis amb persones que viuen en un habitatge inadequat (2).

Si agreguem les dades municipals a l'àmbit d'àrea bàsica de serveis socials, les persones ateses sense sostre que han pernoctat en un alberg o centre (categoria ETHOS 2) i les persones sense habitatge que viuen en serveis temporals d'allotjament (categoria ETHOS 3)¹ sumen un total de 5.465 persones i es concentren a l'ABSS de l'Ajuntament de Barcelona, 2.051 persones (el 38% del total de persones compreses en aquestes dues categories). Se situen a continuació les àrees bàsiques de Tarragona (699 persones), Vilafranca del Penedès (509 persones) i l'Hospitalet del Llobregat (385 persones).

Seguint les dades informades al Departament per les ABSS i recollides al RUDEL el mateix any 2016², podem veure que les dades informades pels ens locals coincideixen amb les mostrades a l'enquesta realitzada als municipis de Catalunya: el total de persones ateses als serveis de residència temporal per a persones adultes en situació de marginació (albergs, pisos i habitatges socials i pensions) és 5.477 persones (5.465 persones segons l'enquesta realitzada als municipis de Catalunya).

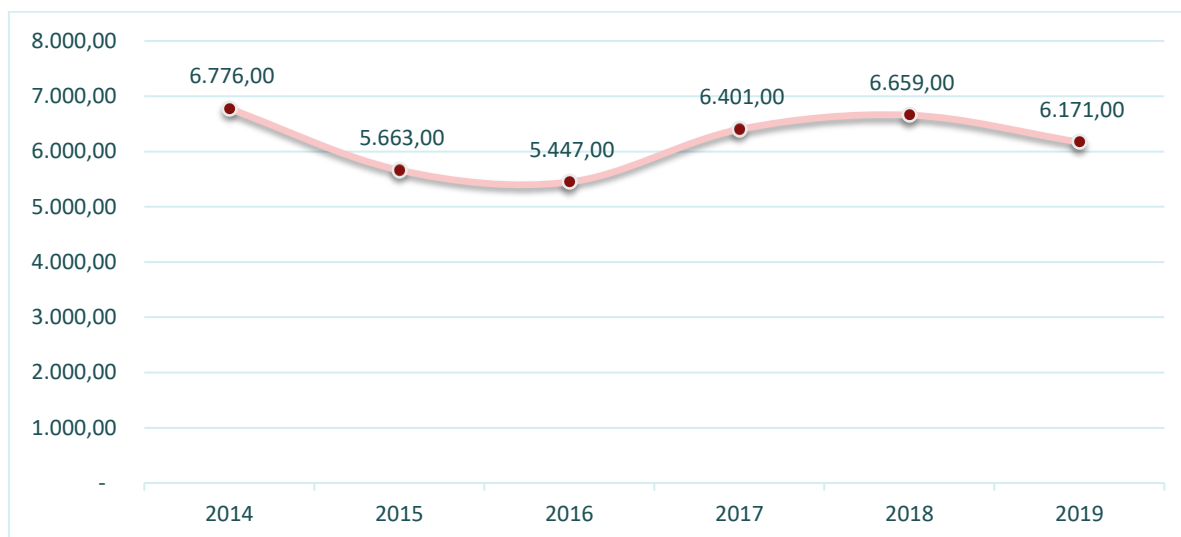
Si ens fixem en l'evolució de les dades del RUDEL, podem afirmar que hi ha un lleuger increment els últims anys de les persones sense llar ateses als serveis

¹ S'ha seleccionat únicament aquestes dues categories, ja que mesuren l'atenció a persones en albergs, centres i altres allotjaments de caràcter temporal. Des del Departament s'ha fet seguiment d'aquesta tipologia d'atenció, a través del contracte programa i les addendes al contracte programa. S'ha sol·licitat la dada, anualment i mensualment respectivament, als ens locals. Per tant, ens permetrà fer l'evolució de persones sense llar ateses en recursos residencials en els darrers anys.

² Font: RUDEL, el registre unificat de dades dels ens locals del DSO.

residencials temporals (com ara albergs, pisos i habitatges socials i pensions). Amb dades del 2019, s'hauria arribat a atendre a 6.171 persones.

Il·lustració 1 Persones ateses als serveis residencials temporals per a persones en situació de marginació social (2014-2019)

Font: Dades aportades per l'ens local a través del RUDEL

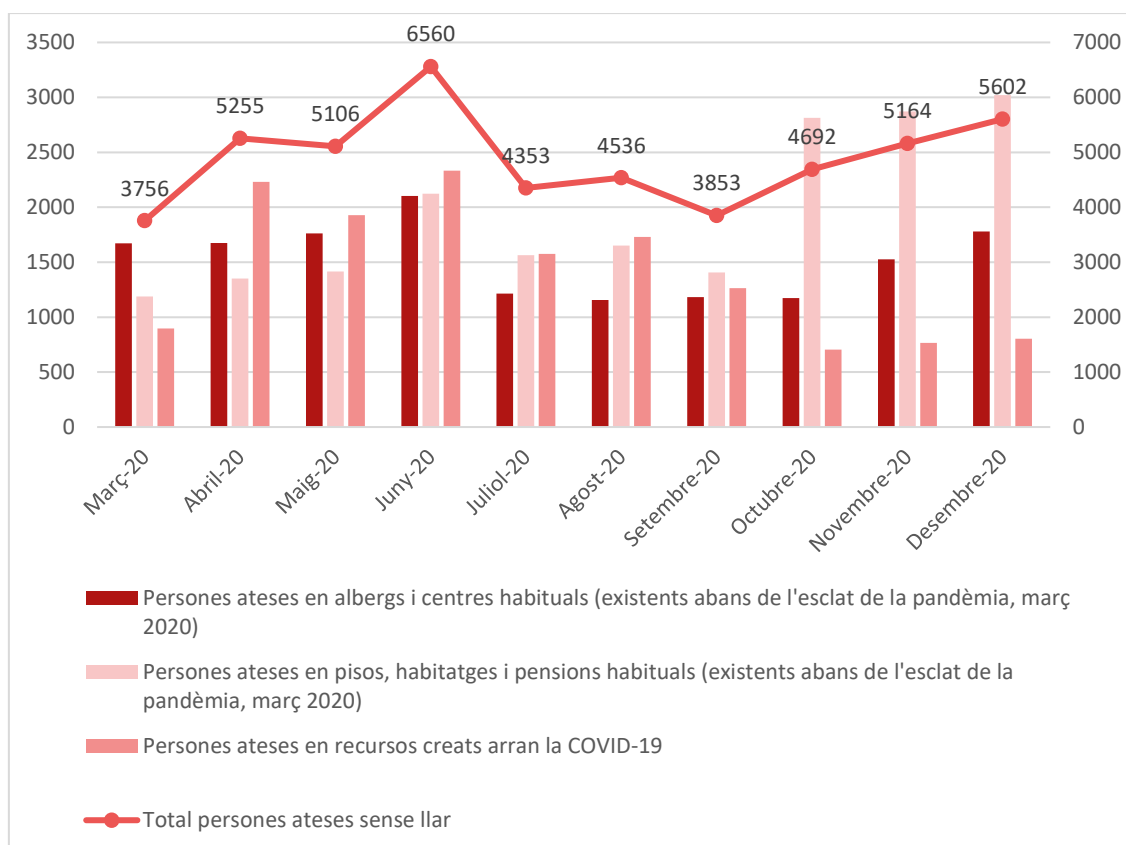
L'any 2020, la situació de les persones sense llar es va veure especialment agreujada a causa de l'emergència sanitària i social derivada de la COVID-19. El 13 de març de 2020, el govern central anuncià l'estat d'alarma a l'Estat espanyol com a mesura excepcional per contenir la pandèmia per coronavirus. Aquest primer estat d'alarma comprès entre el 14 de març (quan entrà en vigor) fins el 21 de juny, comportà la quarantena de la població amb el seu confinament domiciliari. Durant aquests tres mesos i mig la població havia de romandre al seu domicili i només tenia permís per sortir a comprar aliments o medicaments, acudir al lloc de treball o atendre emergències, entre altres excepcions.

Aquest context obligà les administracions a garantir a les persones sense llar un sostre i espai on romandre. Així, entre el març i el juny s'incrementà en un 75% les persones sense llar ateses a Catalunya. Val a dir, que a partir del maig arribà un nombre important de temporers a les àrees bàsiques del Segrià i Noguera, principalment. Així, si exclouem aquestes dades del total, l'increment de persones ateses al conjunt de Catalunya entre març i juny fou del 59%.

Com podem veure al gràfic, entre juny i setembre el total de la població atesa va descendir i és a partir de l'octubre quan tornen a enfilarse les persones ateses. Aquesta nova onada és fruit del nou estat d'alarma decretat pel Consell

de Ministres que entrà en vigor el 25 d'octubre. Si bé és cert que aquest segon estat d'alarma fou menys estricte i va permetre una major mobilitat de la població, obligà a la població a romandre a casa entre les 23:00 i les 6:00 hores. Això obligà els ens locals, novament, a garantir que les persones sense sostre tinguin un espai on dormir. L'increment de persones ateses entre l'octubre i el desembre ha estat progressiu ha arribat a les 5.602 persones ateses el mes de desembre.

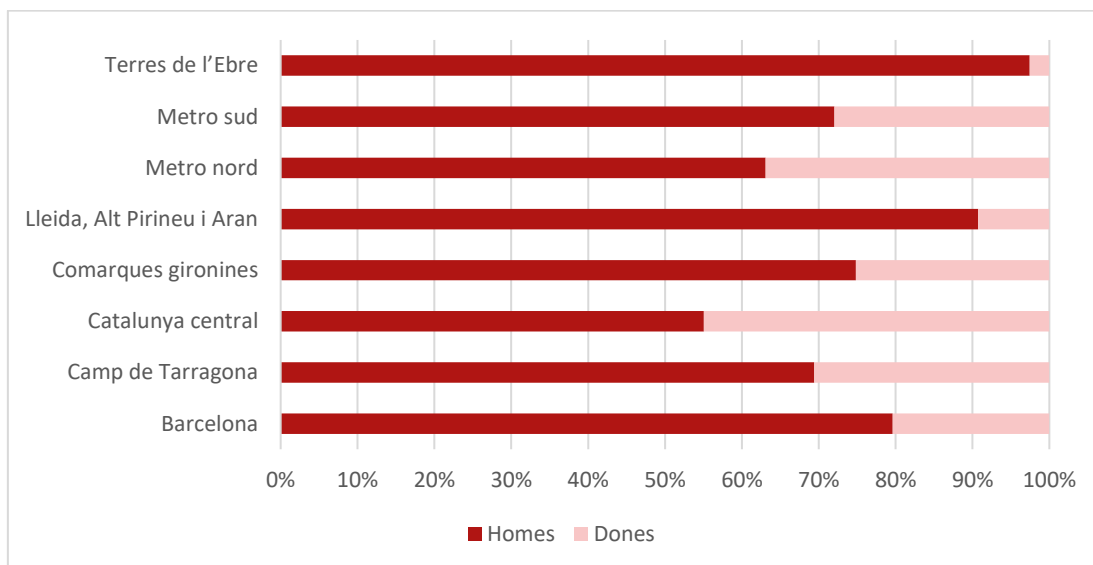
II-lustració 2 Persones sense llar ateses segons recurs residencial i habitacional. 2020

Font: Dades aportades per l'ens local a través del GABSS

Les dades del 2020 ens permeten aprofundir en les característiques de les persones sense llar. Amb la dada agregada dels deu mesos, veiem que les persones ateses en recursos habitacionals i residencials temporals són majoritàriament homes.

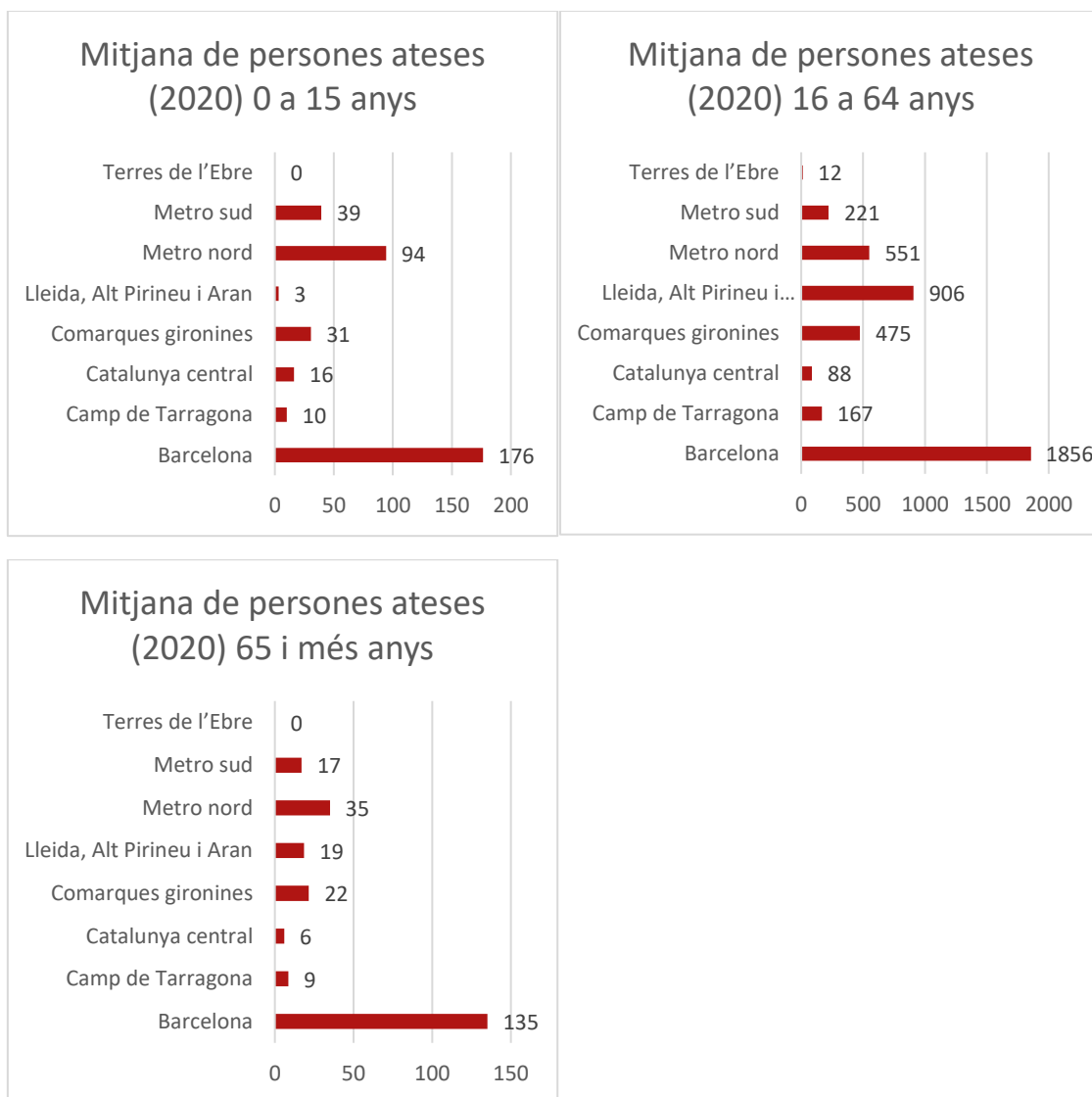
II·lustració 3 Persones sense llar ateses segons regió social. 2020

Font: Dades aportades per l'ens local a través del GABSS

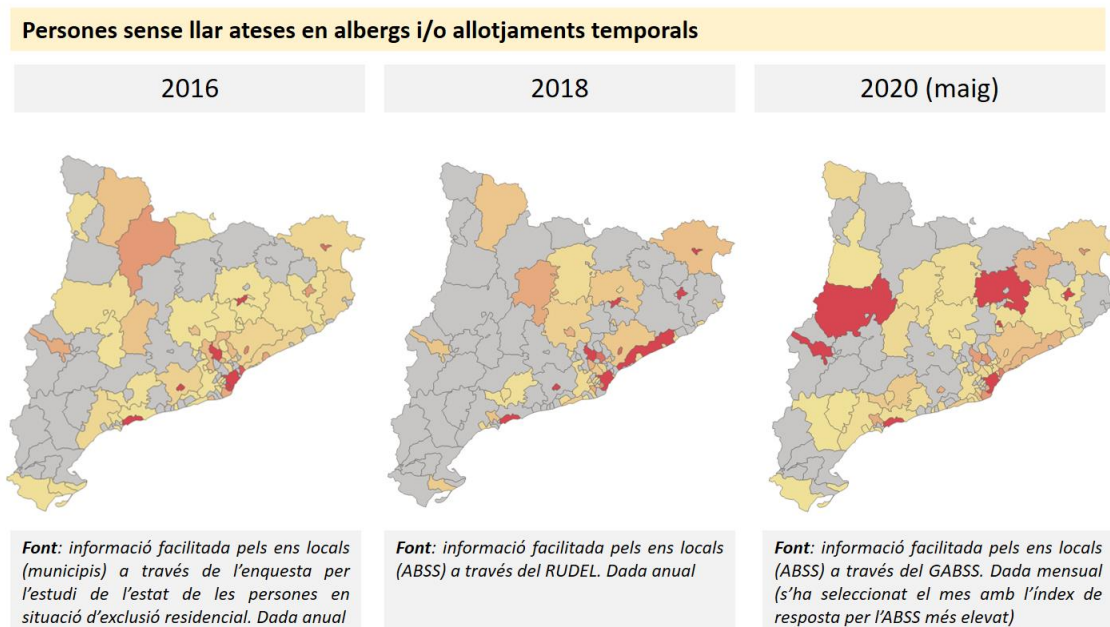
Si ens fixem amb les edats, el gruix de les persones ateses tenen entre 16 a 64 anys. Destaquen les regions socials de la Catalunya central, Metropolitana nord i Metropolitana sud on el percentatge de joves atesos és del 14% en relació amb el total de la població atesa a la mateixa regió social, mentre que la mitjana catalana és del 8%.

II-lustració 4 Mitjana de persones ateses segons edat i regió social

Font: Dades aportades per l'ens local a través del GABSS

Per últim, de forma comparada entre els anys 2016, 2018 i 2020, el total d'àrees bàsiques el 2016 que registren, com a mínim, una persona atesa són 59, l'any 2018, en són 46 i l'any 2020 en són 69.

Els territoris on es registren més persones ateses estan assenyalats amb un color vermell més intens i se suavitza i arriba al color groc, a mesura que el territori registra un nombre de persones ateses més baix. En gris són els territoris que no informen dades.

El **mes de maig de 2020 es van atendre a 5.106 persones sense llar**. La dada sobre les persones sense llar ateses en serveis residencials temporals a data de 2020 s'ha de contextualitzar, atès que les comparacions amb les dades anteriorment exposades són limitades:

La dada és mensual, és a dir, s'informa del total de persones ateses en un mes concret.

L'any 2020, va esclatar l'emergència social i sanitària derivada de la COVID-19.

En aquesta línia, en el mes de maig estava vigent l'estat d'alarma a l'Estat espanyol que obligà al confinament de les persones en els seus domicilis i a proveir recursos a les persones sense sostre.

Per últim, el mes de maig —que és quan més ens locals van informar de les dades— és l'inici de l'arribada anual dels temporers sense allotjament a les comarques de Lleida.

3.2. Distribució de la població en situació d'exclusió residencial

Es constata la distribució que ja s'havia observat en les anàlisis anteriors: una forta concentració de les situacions d'exclusió residencial en els municipis de més de 20.000 habitants.

La taula següent mostra, a partir de les dades reportades i analitzades a l'enquesta realitzada als municipis de Catalunya, la mitjana de persones en situació d'exclusió residencial de les 13 categories ETHOS per municipis segons el número d'habitants. S'ha destacat en color verd les mitjanes menors i en vermell, les majors.

Taula 1. Mitjana de persones en situació d'exclusió residencial (segons categoria ETHOS)

Grups de municipis per volum de població (nombre d'habitants)		Mitjana de persones en situació d'exclusió residencial (segons categoria ETHOS)												
		01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13
1	Fins a 1.000	0,03	0,00	0,05	0,00	0,00	0,01	0,02	0,42	0,18	0,11	0,14	0,30	0,06
2	De 1.001 a 2.000	0,19	0,00	0,03	0,00	0,00	0,03	0,19	1,53	0,97	0,73	0,36	1,03	0,41
3	De 2.001 a 5.000	0,28	1,00	0,27	0,11	0,02	0,03	0,23	4,98	4,10	3,18	0,90	3,51	1,60
4	De 5.001 a 10.000	1,11	1,15	1,00	0,17	0,00	0,14	0,70	10,53	10,14	3,70	2,02	5,49	2,41
5	De 10.001 a 20.000	1,48	0,65	4,38	0,71	0,38	0,26	4,64	57,73	25,71	9,28	2,00	13,53	34,78
6	Més de 20.000	49,69	74,24	47,69	9,97	5,57	5,91	67,65	1439,10	100,25	69,00	25,90	66,45	797,23

A continuació es presenta la mitjana de persones que es troben en situació de sense sostre (Ethos 1) o sense habitatge (Ethos 2), tenint en compte el nombre d'habitants del municipi, Barcelona s'ha analitzat a banda. La taula mostra els municipis que han reportat dades i el total de municipis de cada grup segons el nombre d'habitants.

Taula 2. Mitjana de persones en situació d'exclusió residencial, segons categoria ETHOS (segons dades declarades enquesta 2016).

Grups de municipis per volum de població						
(n d'habitants)		Ethos 1	Ethos 2	Municipis amb dades	Municipis sense dades	Nombre municipis
1	Fins a 1.000	0,03	0	166	322	488
2	De 1.001 a 2.000	0,19	0	37	72	109
3	De 2.001 a 5.000	0,28	1	47	94	141
4	De 5.001 a 10.000	1,11	1,15	66	23	89
5	De 10.001 a 20.000	1,48	0,65	36	21	57
6	De 20.000 fins a 1.000.000	14,50	40,44	48	15	63
Barcelona	Més de 1.000.000	1.674	1.305	1	0	1

La taula següent mostra la taxa de persones que viuen en situació d'exclusió residencial, d'acord amb el nombre d'habitants del municipi:

Taula 3. Taxa de persones en situació d'exclusió residencial en relació amb el número d'habitants del municipi.

	Fins a 1.000	De 1.001 a 2.000	De 2.001 a 5.000	De 5.001 a 10.000	De 10.001 a 20.000	Més de 20.000	BCN	p-valor
Sense sostre	0,02	0,11	0,45	0,22	0,18	0,64	1,85	0
Sense habitatge	0,2	0,32	0,18	0,22	0,59	0,51	1,97	0

	Fins a 1.000	De 1.001 a 2.000	De 2.001 a 5.000	De 5.001 a 10.000	De 10.001 a 20.000	Més de 20.000	BCN	p-valor
Habitatge insegur	1,56	2,56	3,82	3,67	6,6	4,6	2,75	0
Habitatge inadequat	1,6	1,6	1,83	1,18	2,3	3,07	0,39	0

Es pot observar que per les grans categories ETHOS hi ha una **associació entre concentració de problemàtica i nombre d'habitants poblacional del municipi: en general hi ha més persones en situació d'exclusió residencial als municipis més grans.**

La taula següent analitza aquesta possible associació per les subcategories ETHOS. S'observa que en fer la comparació amb la població gairebé totes les variables ETHOS són significatives. Les que no són significatives (les subcategories 6,7 i 12) és per la manca de variabilitat de la variable; el número de persones que viuen al municipi en aquestes situacions d'exclusió residencial no sembla estar relacionat amb el número d'habitants del municipi.

Taula 4. Taxa de persones en situació d'exclusió residencial en relació amb el número d'habitants del municipi.

Estrat municipi per població	1	2	3	4	5	6	BCN	p-valor
	Fins a 1.000	De 1.001 a 2.000	De 2.001 a 5.000	De 5.001 a 10.000	De 10.001 a 20.000	Més de 20.000		
Persones que viuen...								
... en un espai públic o a la intempèrie (ETHOS 1)	0,02	0,13	0,08	0,14	0,14	0,21	1,04	0
... en un alberg i/o forçat a passar la resta de dia en un espai públic (ETHOS 2)	0	0	0,41	0,1	0,05	0,55	0,81	0
...en albergs o centres per a persones sense llar/allotjament temporal (ETHOS 3)	0,04	0,2	0,09	0,12	0,38	0,38	0,46	0

Estrat municipi per població	1	2	3	4	5	6	BCN	p-valor
	Fins a 1.000	De 1.001 a 2.000	De 2.001 a 5.000	De 5.001 a 10.000	De 10.001 a 20.000	Més de 20.000		
Persones que viuen...								
...en refugis per a dones (ETHOS 4)	0	0	0,03	0,03	0,05	0,06	0,17	0
... en allotjaments temporals reservats als immigrants i als demandants d'asil (ETHOS 5)	0	0	0,01	0	0,02	0,03	0,05	0
... en un termini definit finalitzaran l'estada en institucions residencials o d'internament (ETHOS 6)	0,12	0,02	0,01	0,02	0,02	0,05		0,49
...en allotjaments amb recolzament sostingut a causa de la condició de persones sense llar (ETHOS 7)	0,05	0,12	0,07	0,08	0,23	0,14	1,28	0,12
... en un habitatge amb règim de tinença insegur. Sense pagar lloguer (ETHOS 8)	0,9	1,36	1,8	1,83	4,4	2,94	2,2	0
... sota l'amenaça de desnonament (ETHOS 9)	0,52	0,96	1,35	1,45	1,74	1,88	0,36	0
... sota l'amenaça de violència per part de la família o parella (ETHOS 10)	0,31	0,52	0,97	0,74	1,32	1,16	0,19	0
... en estructures temporals o no convencionals (ETHOS 11)	0,43	0,33	0,39	0,25	0,18	0,19	0,26	0
... un habitatge no apropiat segons la legislació (ETHOS 12)	1,22	1,17	1,29	0,82	1,4	1,39	0,12	1

Estrat municipi per població	1	2	3	4	5	6	BCN	p-valor
	Fins a 1.000	De 1.001 a 2.000	De 2.001 a 5.000	De 5.001 a 10.000	De 10.001 a 20.000	Més de 20.000		
Persones que viuen...								
...en un habitatge massificat (ETHOS 13)	0,11	0,25	0,62	0,38	1,98	3,9	0,01	0

Aquesta anàlisi ens permet concloure que l'exclusió residencial està associada al nombre d'habitants del municipi. La tendència detectada és que es concentra la problemàtica als municipis més grans en termes poblacionals. Aquesta tendència és més marcada per l'exclusió residencial més severa (aquelles persones sense sostre o sense habitatge).

D'altra banda cal destacar aquelles categories ETHOS en què la distribució de la problemàtica no està associada al nombre d'habitants de la població, ja que indiquen algunes categories d'exclusió residencial que requeriran en el futur un abordatge més específic als municipis més afectats:

Ethos 6: persones que en un termini definit finalitzaran l'estada en institucions residencials o d'internament.

S'ha observat que la majoria de municipis que aporten dades sobre aquesta categoria la fan referida a institucions penitenciàries, així doncs, és d'esperar que la distribució de persones en aquesta situació respongui a la distribució territorial d'aquestes institucions i no tant al nombre d'habitants poblacional del municipi.

Ethos 7: persones que viuen en allotjaments amb suport sostingut a causa de la condició de persones sense llar

Aquesta variable depèn del Marc d'acció del municipi (o ABSS) per abordar les situacions d'exclusió residencial severa. No està associada directament amb el nombre d'habitants del municipi.

Ethos 12: persones que viuen en un habitatge no apropiat segons la legislació.

Aquesta variable no s'associa al nombre d'habitants del municipi ja que es detecten volums elevats a tots el municipis de Catalunya. Destaca el cas específic de Barcelona, amb un menor volum de persones afectades.

Per tant, el municipi de Barcelona és el territori més actiu en l'atenció a persones sense llar, especialment, d'aquelles en una situació extrema d'exclusió residencial. De fet, l'any 2016, d'acord amb les dades del RUDEL, les persones sense sostre ateses en recursos residencials i habitacionals temporals a l'ABSS de l'Ajuntament de Barcelona suposaven el 40,4% del total de persones sense

llar ateses a Catalunya. Aquest valor decreix molt lleugerament durant els darrers anys i arriba al 34,16% l'any 2019 i el 37,1% en el 2020 (mes de maig). Aquest fet podria explicar-se per la diversificació territorial de l'atenció a les persones sense llar —per tant, l'abordatge de la política per altres ens locals del territori— i la intensificació de l'atenció en aquells territoris que ja eren prestadors de serveis.

3.3. Proporció relativa (ràtio per 1.000 habitants) de l'exclusió residencial

Per planificar el Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya, resulta imprescindible posar en relació el total de persones en situació d'exclusió residencial amb la població del municipi. Aquesta informació ha de permetre ajustar el Marc d'acció a les necessitats proporcionals del territori de Catalunya.

La taula següent, amb dades de l'enquesta realitzada als municipis de Catalunya, mostra les mitjanes de ràtios de persones en situació d'exclusió residencial (segons categoria ETHOS) sobre la població dels municipis per 1.000.

Taula 5. Ràtio de persones en situació d'exclusió residencial (segons categoria ETHOS) per població.

Grups de municipis per volum de població (nombre d'habitants)		Ràtio de persones en situació d'exclusió residencial (segons categoria ETHOS) per 1.000 habitants												
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Fins a 1.000	0,07	0,00	0,06	0,00	0,00	0,00	0,02	0,67	0,35	0,23	0,43	0,79	0,07
2	De 1.001 a 2.000	0,15	0,00	0,03	0,00	0,00	0,03	0,15	1,07	0,71	0,53	0,28	0,75	0,26
3	De 2.001 a 5.000	0,08	0,44	0,09	0,04	0,01	0,01	0,06	1,62	1,20	1,02	0,32	1,14	0,55
4	De 5.001 a 10.000	0,16	0,14	0,14	0,03	0,00	0,03	0,09	1,53	1,49	0,60	0,29	0,85	0,35
5	De 10.001 a 20.000	0,10	0,04	0,35	0,05	0,02	0,02	0,29	3,69	1,72	0,65	0,14	0,88	2,23
6	Més de 20.000	0,19	0,60	0,39	0,06	0,03	0,05	0,14	7,90	1,79	1,03	0,19	1,37	4,07

Per exemple, una ràtio d'1,53 a la categoria 8 pels municipis de 5.001 a 10.000 habitants vol dir que, de mitjana en aquests municipis, hi ha 1,53 persones que viuen en un habitatge amb règim de tinença insegur, sense pagar lloguer, per cada 1.000 habitants.

Aquesta taula mostra la tendència a una concentració major en municipis de més de 20.000 habitants i una concentració relativa també molt elevada en municipis de 10.001 a 20.000 habitants.

Ara bé, també es detecten concentracions proporcionalment elevades en municipis més petits, com són:

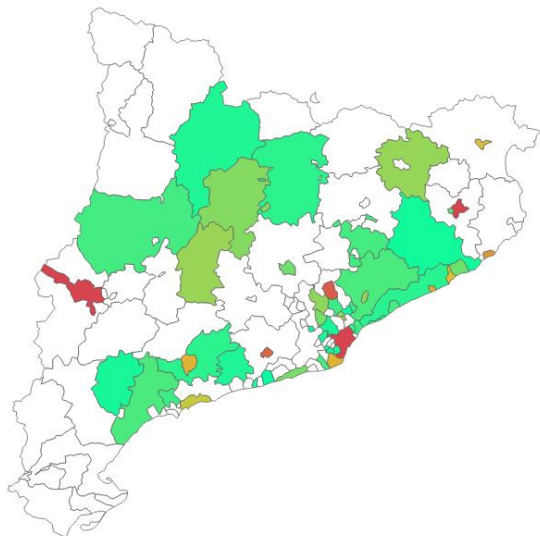
Les persones en situació ETHOS 11 (persones que viuen en estructures temporals o no convencionals) en municipis de fins a 1.000 habitants.

Les persones en situació ETHOS 2 (que pernocten en un alberg i forçades a passar la resta de dia en un espai públic) en municipis de 2.001 a 5.000 habitants.

A l'annex es mostren els mapes amb les ràtios per a cada una de les 13 categories ETHOS per cada un dels municipis de Catalunya.

Amb dades del mes de desembre de 2020 —seleccionem aquest mes amb la finalitat d'evitar el recompte dels temporers de les terres de Lleida, que podrien distorsionar el resultat—, l'ABSS de l'Ajuntament de Girona, l'ABSS de l'Ajuntament de Barcelona i l'ABSS de l'Ajuntament de Lleida presenten una mitjana de 3,77, 2,56 i 2,49 de persones sense llar, respectivament, ateses en recursos residencials i allotjaments temporals per cada 1.000 habitants (sobre la seva població l'any 2020).

Mapa 8 Ràtio de persones sense llar ateses per cada 1.000 habitants (mes de desembre 2020)

Font: Dades aportades per l'ens local a través del GABSS

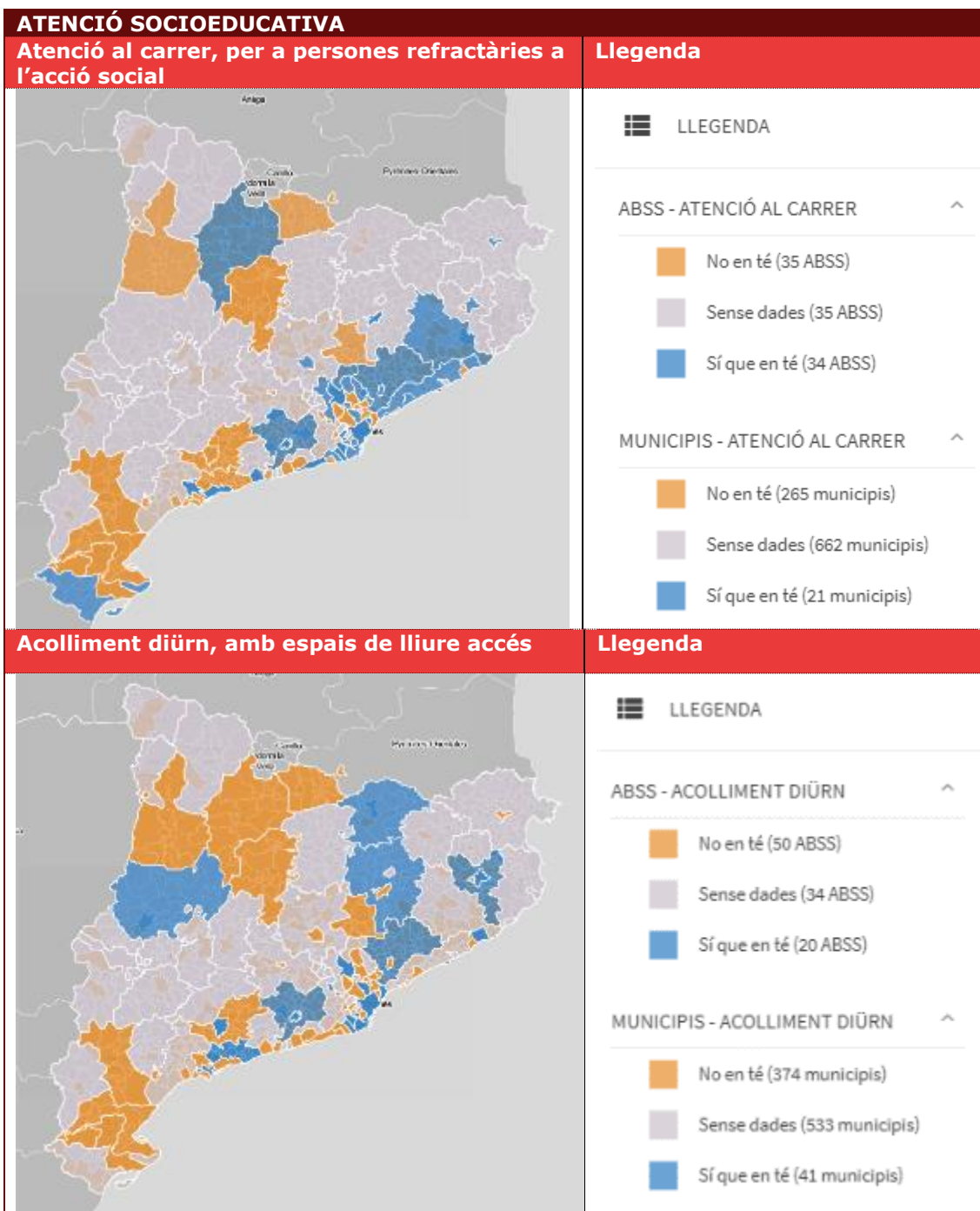
Els territoris on es registra una ràtio més elevada estan assenyalats amb un color vermell més intens i se suavitza fins arribar al color verd, a mesura que el territori registra una ràtio més baixa. En blanc són els territoris que no informen dades pel desembre de 2020.

3.4. Recursos d'atenció disponibles al territori

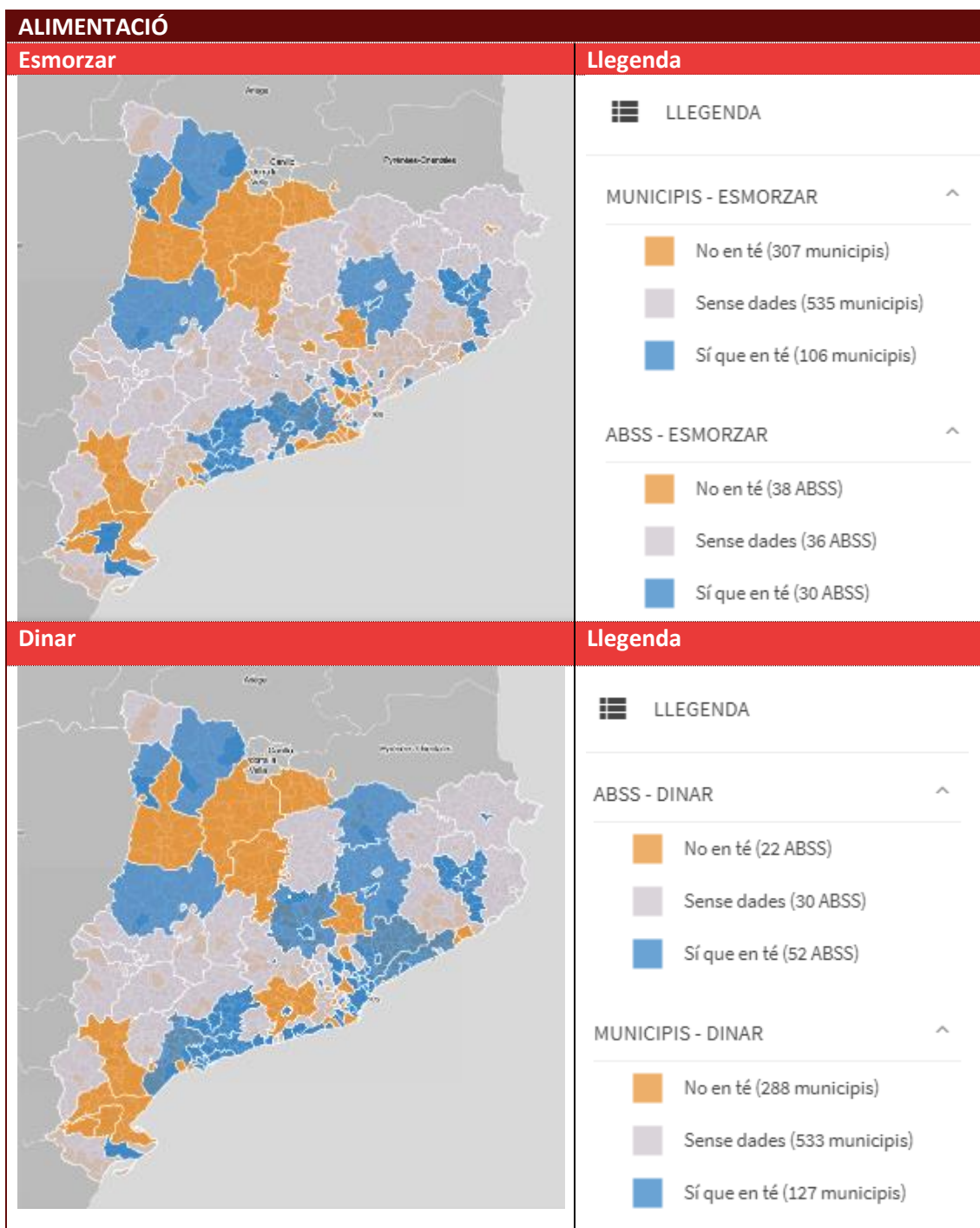
Les dades anteriors han il·lustrat el grau de necessitat en relació amb situacions d'exclusió residencial a tot Catalunya. Cal, necessàriament, contrastar aquestes necessitats detectades amb el volum de recursos existents al territori.

Els mapes següents il·lustren l'existència de recursos d'atenció disponibles a cada municipi de Catalunya a data de 2016 i han estat elaborats a partir de les dades reportades pels municipis per l'enquesta realitzada als municipis de Catalunya.

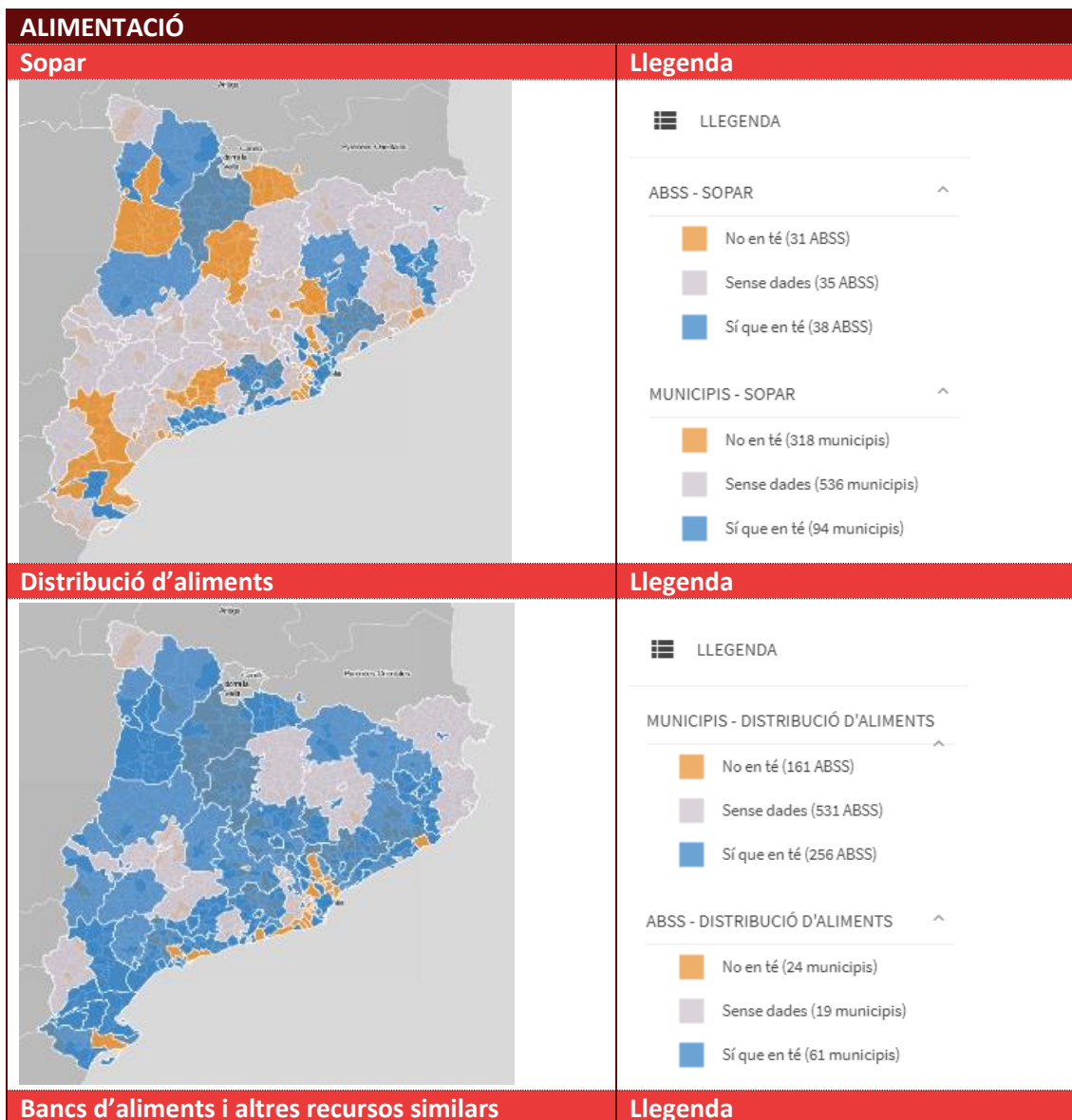
Mapes 9. Municipis amb serveis d'atenció socioeducativa

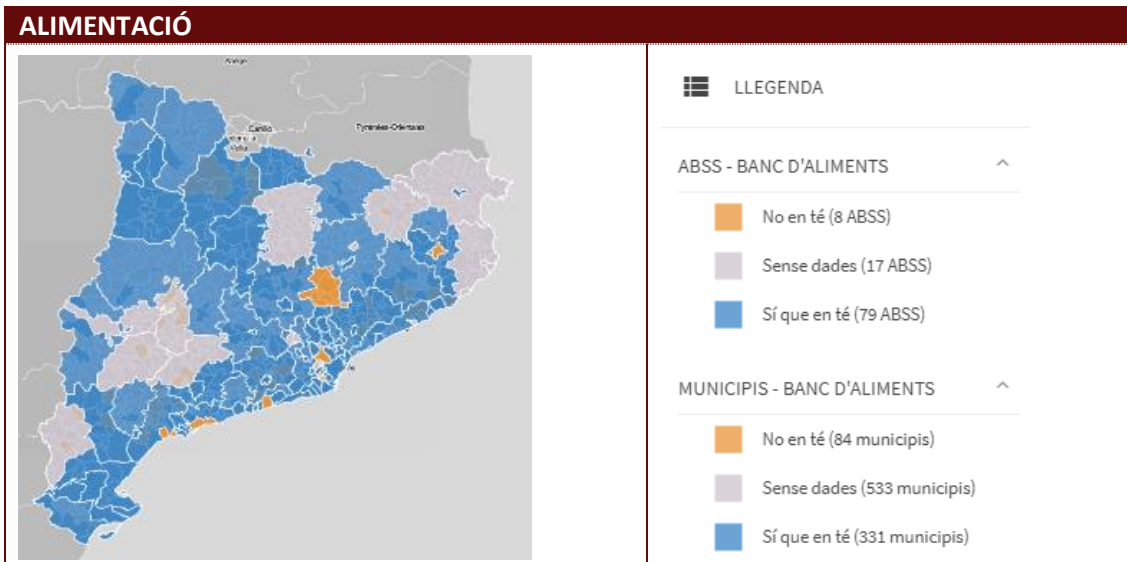

Mapes 10. Municipis amb serveis d'alimentació (1).

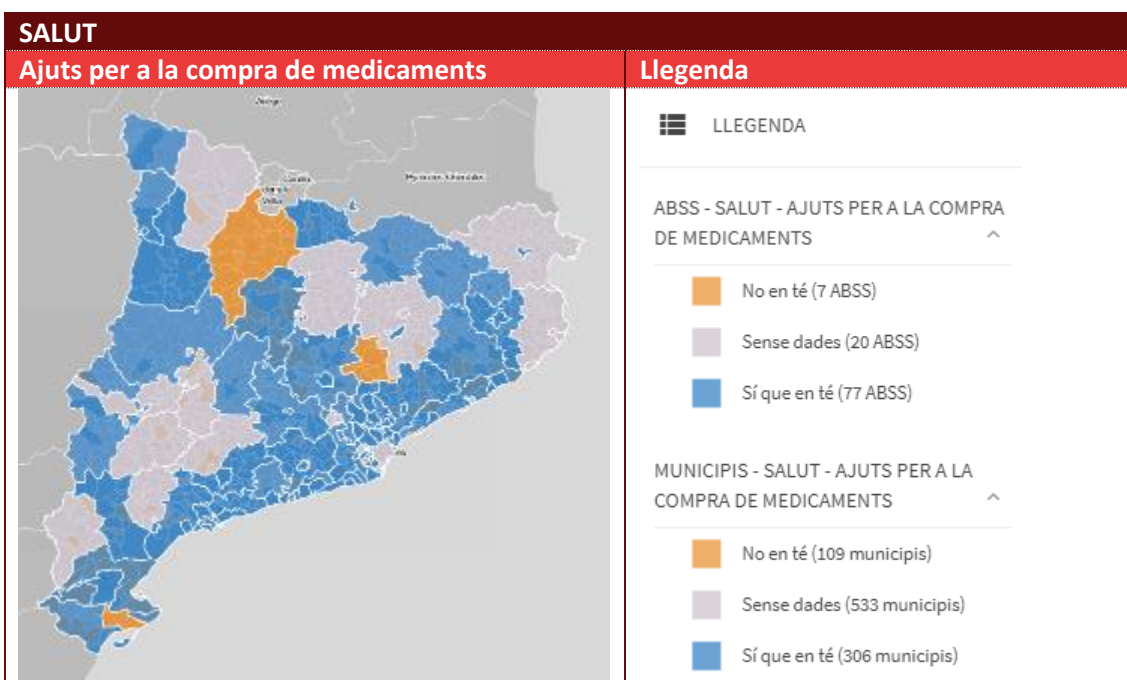

Mapes 11. Municipis amb serveis d'alimentació (2).

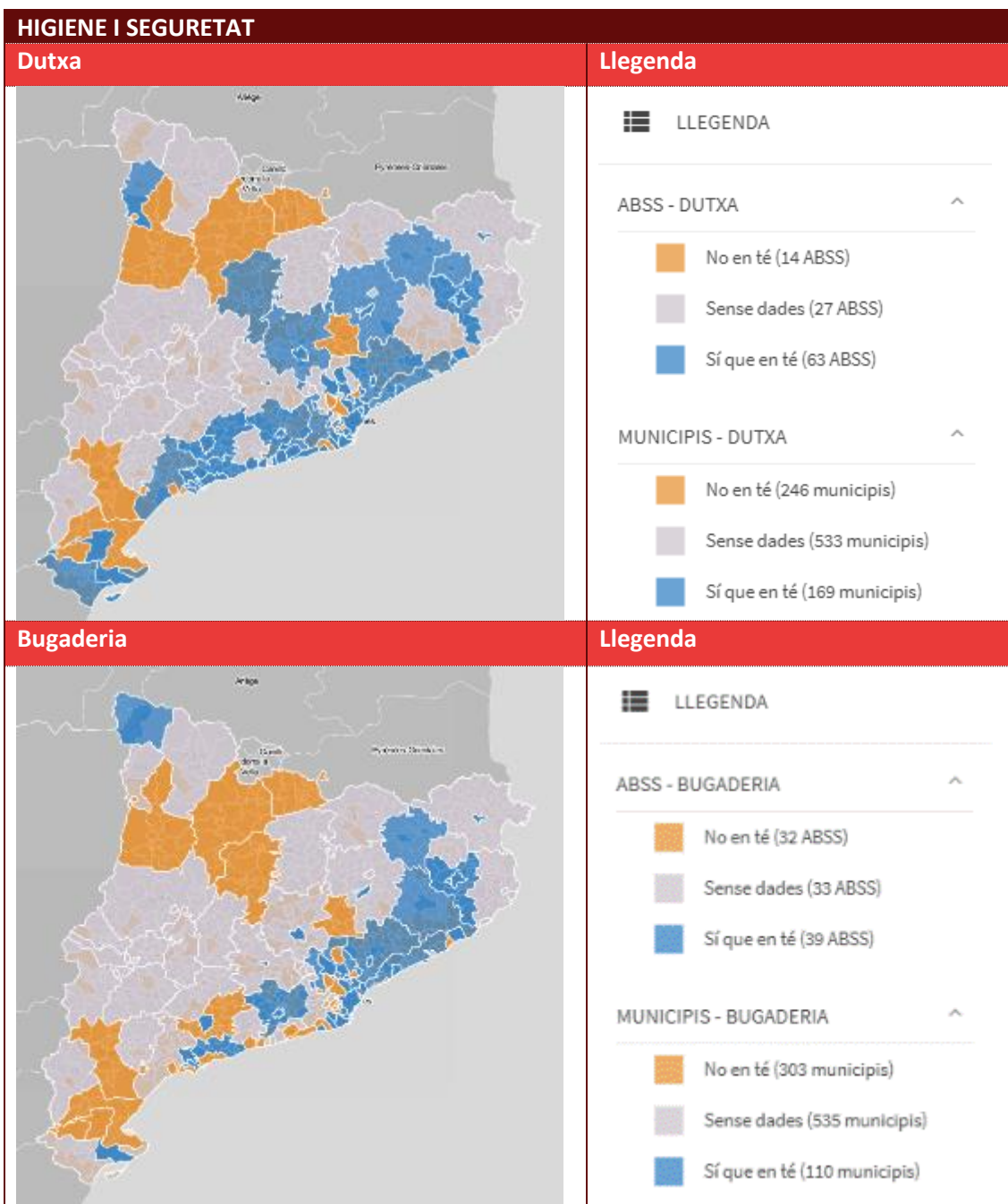

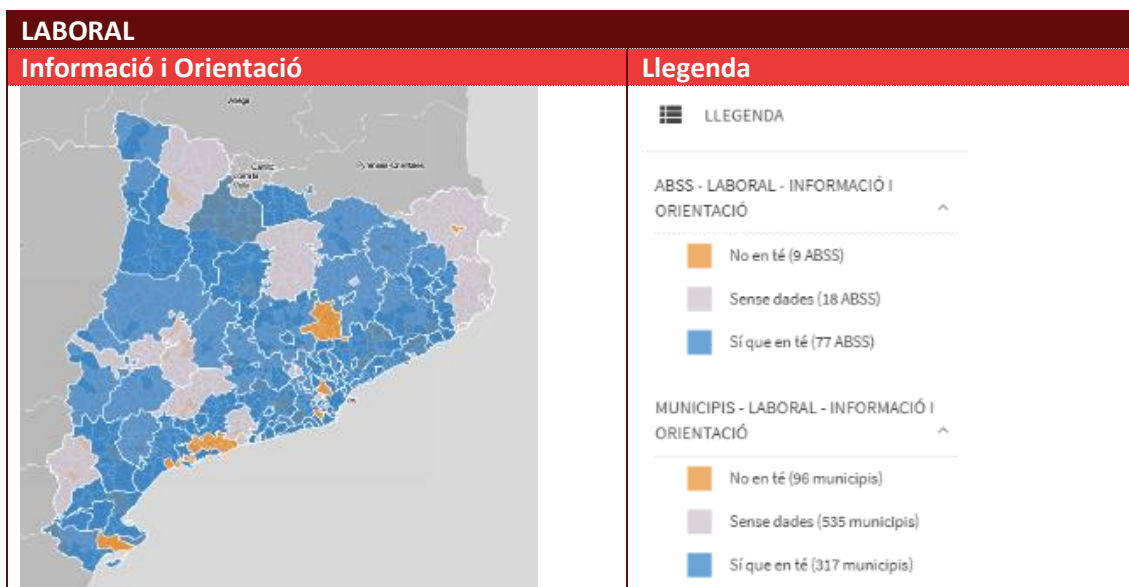
Mapes 12. Municipis amb serveis de salut.

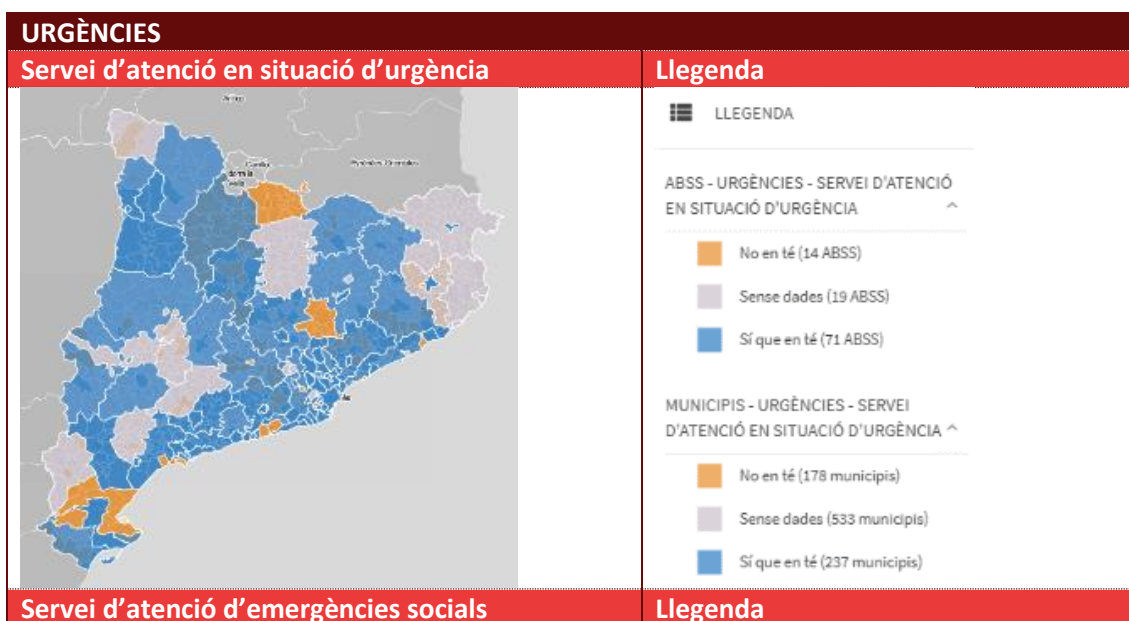
Mapes 13. Municipis amb serveis d'higiene i seguretat.

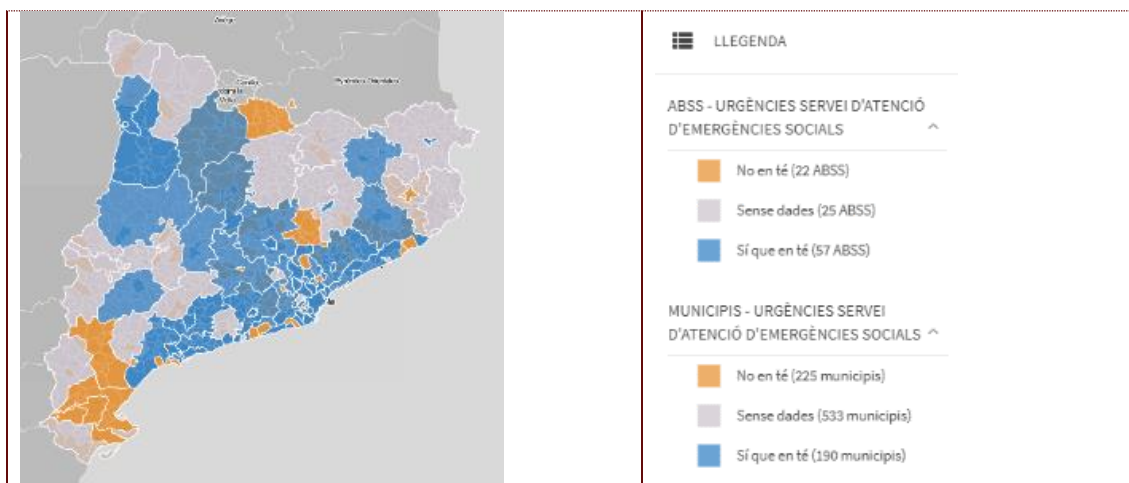

Mapes 14. Municipis amb serveis laborals.

Mapes 15. Municipis amb serveis d'urgències.

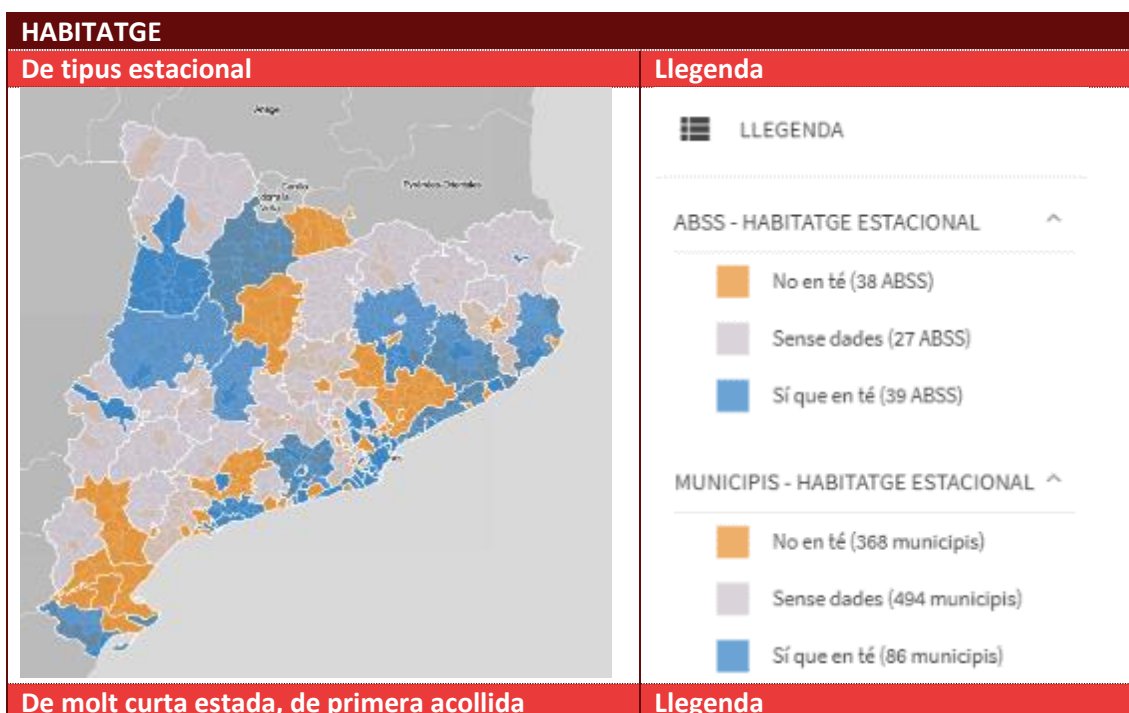

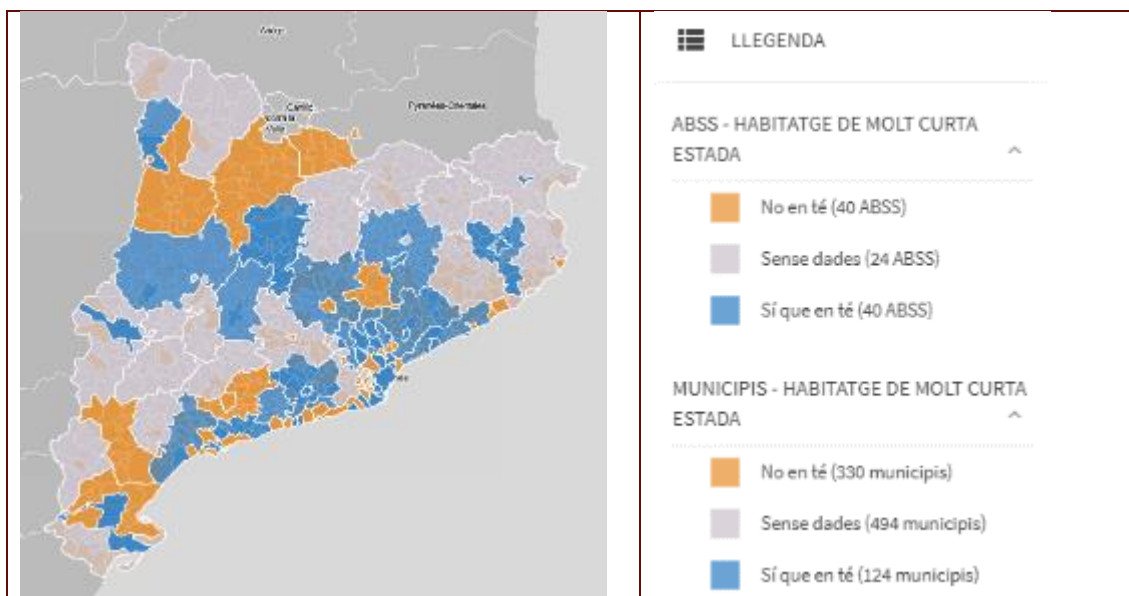
3.5. Serveis d'habitatge

Respecte als serveis d'habitatge específicament, s'han explorat recursos d'habitatge de tipus estacional, de primera acollida o de molt curta estada, d'estada a pensions, de molt baixa exigència, temporals, d'inclusió amb suport socioeducatiu i de housing first.

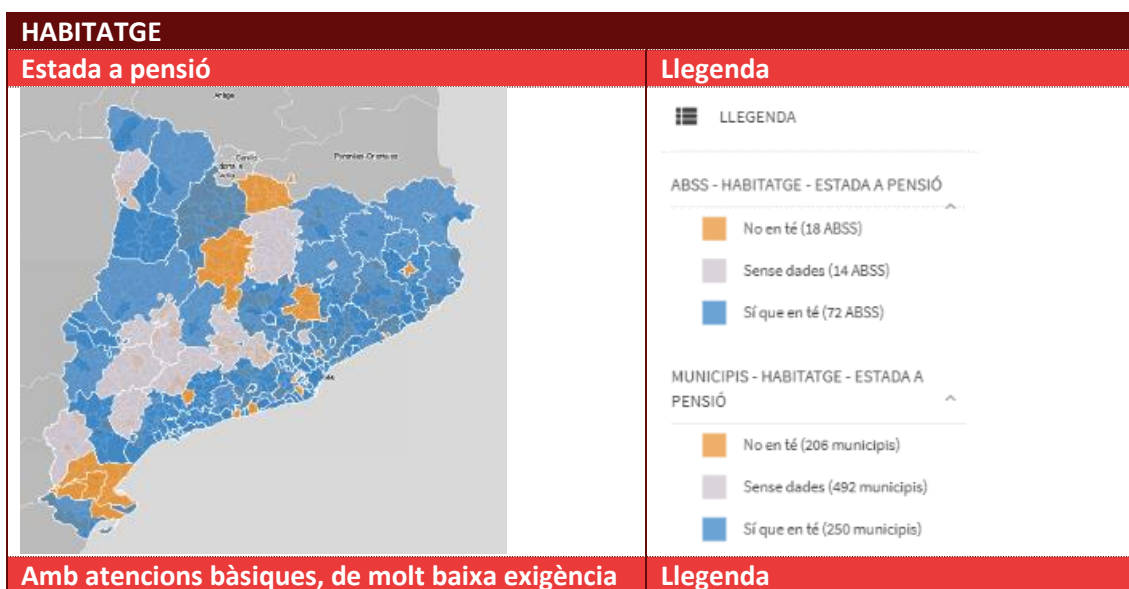
Aquests són els recursos d'habitatge disponibles que s'han reportat:

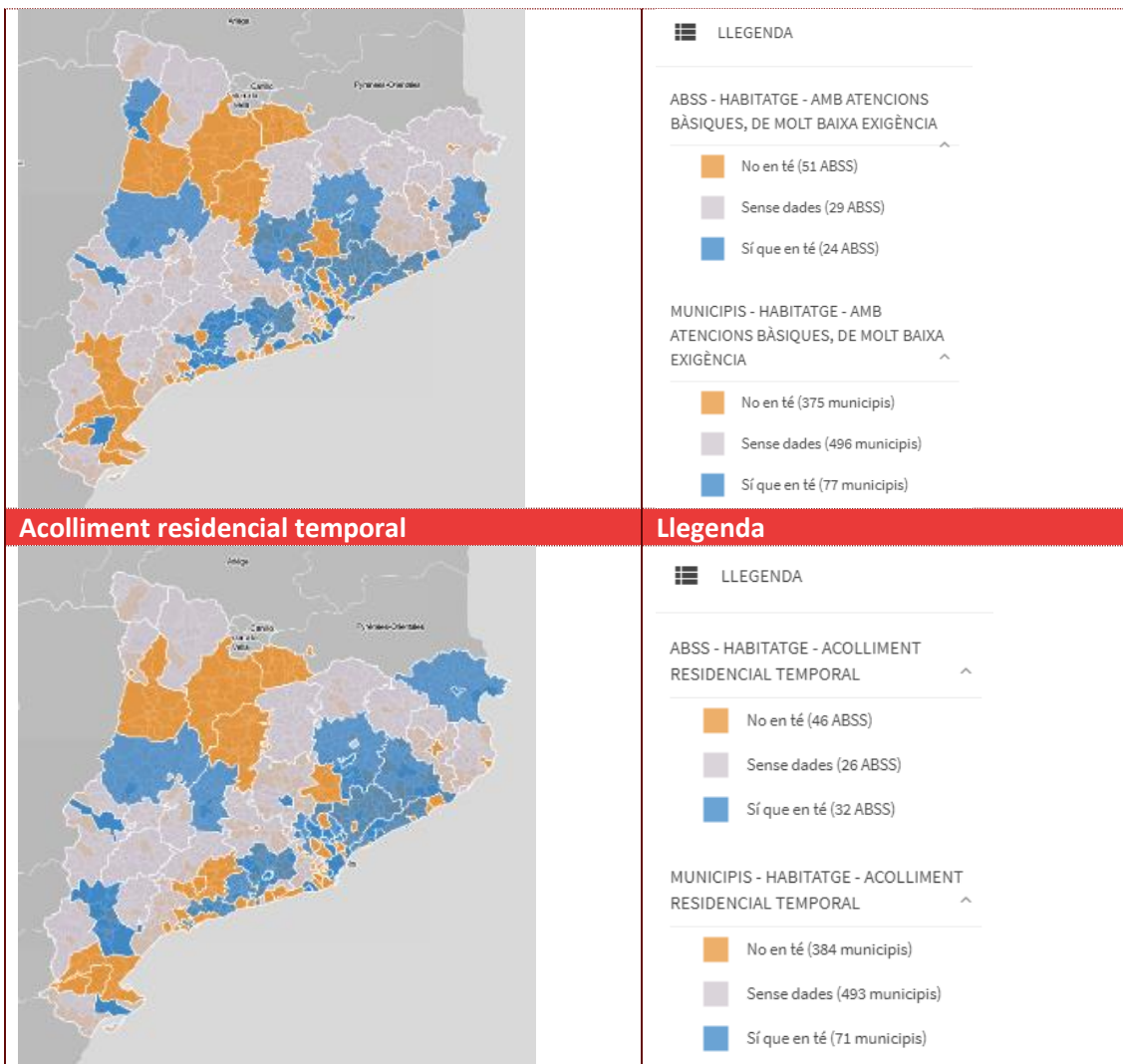
Mapes 16. Municipis amb serveis d'habitatge (1).

Mapes 17. Municipis amb serveis d'habitatge (2).

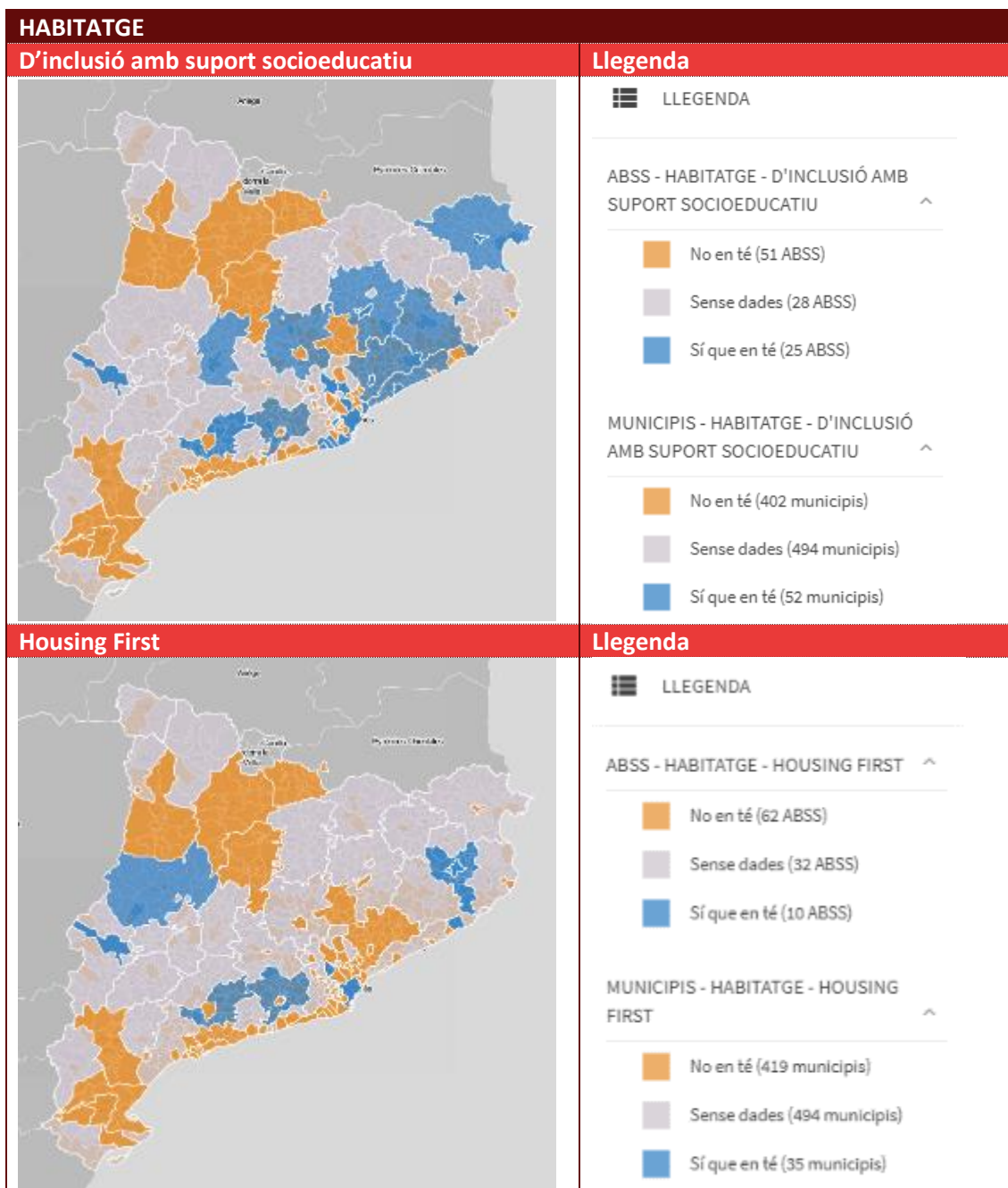

Acolliment residencial temporal

Llegenda

Mapes 18. Municipis amb serveis d'habitatge (3).

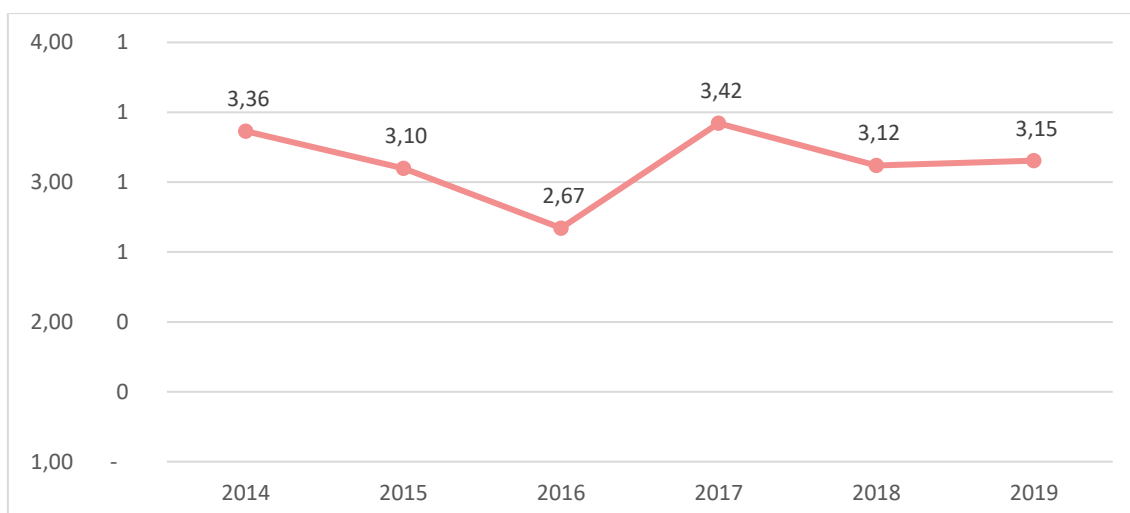
A tall , la taula següent mostra la proporció de municipis que tenen cada un dels principals tipus de **recursos residencials** per a l'abordatge de situacions d'exclusió residencial i, particularment, del sensellarisme.

Taula 6. Existència de recursos residencials per municipis

	Sí		No	
	%	n	%	n
Habitatge de curta estada	32,46	111	67,54	231
Habitatge estacional	20,41	70	79,59	273
Habitatge d'inclusió	6,43	22	93,57	320
Habitatge tipus <i>Housing First</i>	9,65	33	90,35	309

Seguint en la dimensió dels serveis d'habitatge i concretament amb els habitatges de curta estada, les dades informades per les àrees bàsiques de serveis socials al Departament a través del RUDEL ens permeten posar en relació les places declarades amb les persones ateses abans mostrades. A la gràfica següent podem veure el caràcter temporal dels recursos i la rotació de les persones. La mitjana és, aproximadament, de tres persones per plaça.

II·lustració 5 Mitjana de persones per plaça

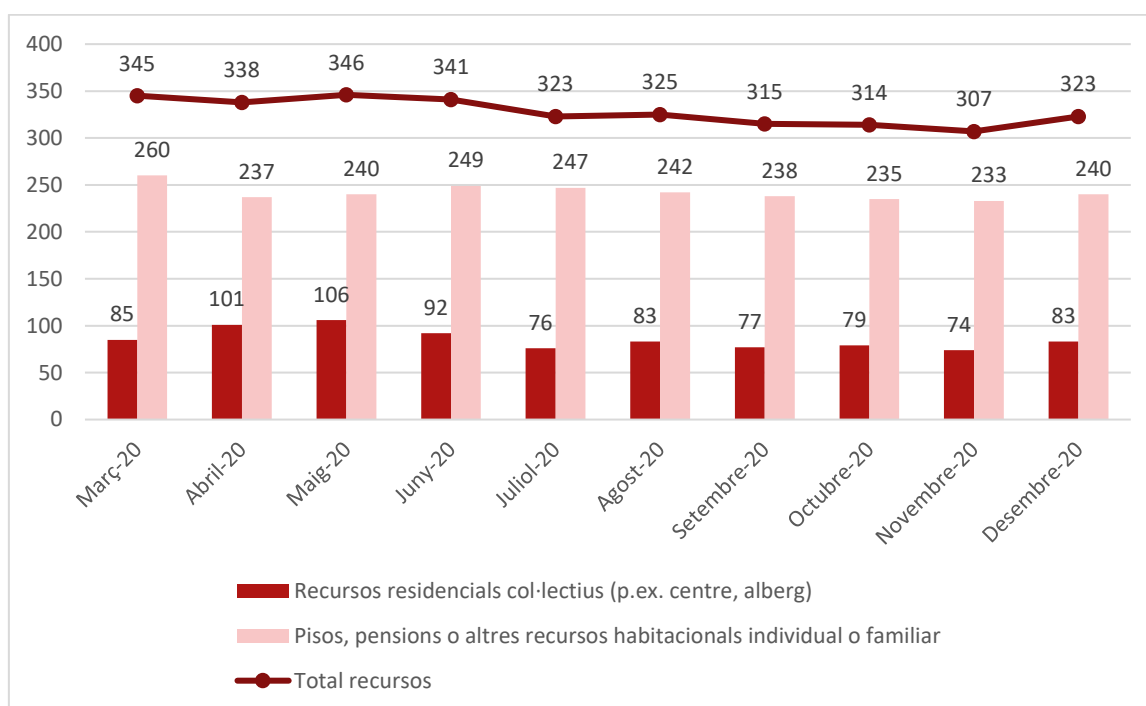
Font: Dades aportades per l'ens local a través del RUDEL

Com abans s'ha explicat, arran de l'emergència sanitària i social desencadenada per la COVID-19 i les restriccions de mobilitat que se'n deriven, els ens locals incrementaren els recursos i places per l'atenció a les persones sense sostre.

El total de recursos residencials temporals per atendre a persones sense llar al desembre de 2020 són 323 (se sumen els albergs, centres, pisos, pensions i altres recursos habitacionals), un valor que està lleugerament per sota dels 346

recursos actius el mes de maig³, moment en què les mesures de restricció derivades de la pandèmia obligaven la població a romandre a casa. En general, el nombre de recursos s'ha sostingut durant l'any 2020, amb un lleuger descens a partir del mes de juny, quan deixà d'estar vigent el primer estat d'alarma de l'any decretat pel Govern de l'Estat espanyol. En la mateixa línia, el nombre de places en els recursos residencials (albergs i centres) i en els recursos habitacionals individuals o familiars (pisos, pensions i altres) s'han mantingut: la mitjana de places per recurs residencial (albergs i centres) és de 32, i pels recursos habitacionals i individuals o familiars (pisos, pensions i altres) és de 7,5 places.

II-Il·lustració 6. Evolució del nombre de recursos residencials i habitacionals

Font: Dades aportades per l'ens local a través del GABSS

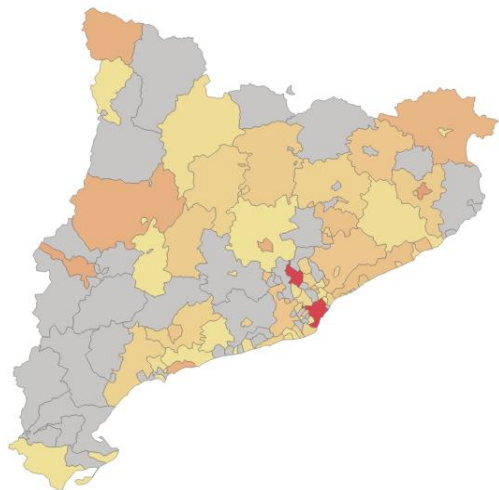
Seguint les dades de maig del 2020 (quan més àrees bàsiques de serveis socials informen), destaquem que, segons la informació facilitada pels ens locals, l'ABSS de Terrassa és el territori amb més recursos actius, 42 (2 albergs o centres —dels quals 1 fou incrementat arran la COVID19— i 40 pisos), seguit de la ciutat de Barcelona, amb 31 recursos actius (18 albergs o centres —dels quals 6 han estat oberts arran la COVID19— i 13 pisos). Ara bé, el total de places dels recursos per a la ciutat de Terrassa són 329 i a la ciutat de Barcelona, 2.067.

Així, la ciutat de Barcelona té menys serveis d'habitatge temporal per atendre persones sense llar, però amb una capacitat d'atenció —places— molt més

³ Al maig es recull l'índex de resposta més ampli (dades de 85 àrees bàsiques de serveis socials).

gran. La resta del territori presenta una organització dels recursos semblants: més recursos, però amb poques places.

Mapa 19 Recursos residencials temporals (albergs, centres, pisos, pensions i altres). Maig 2020

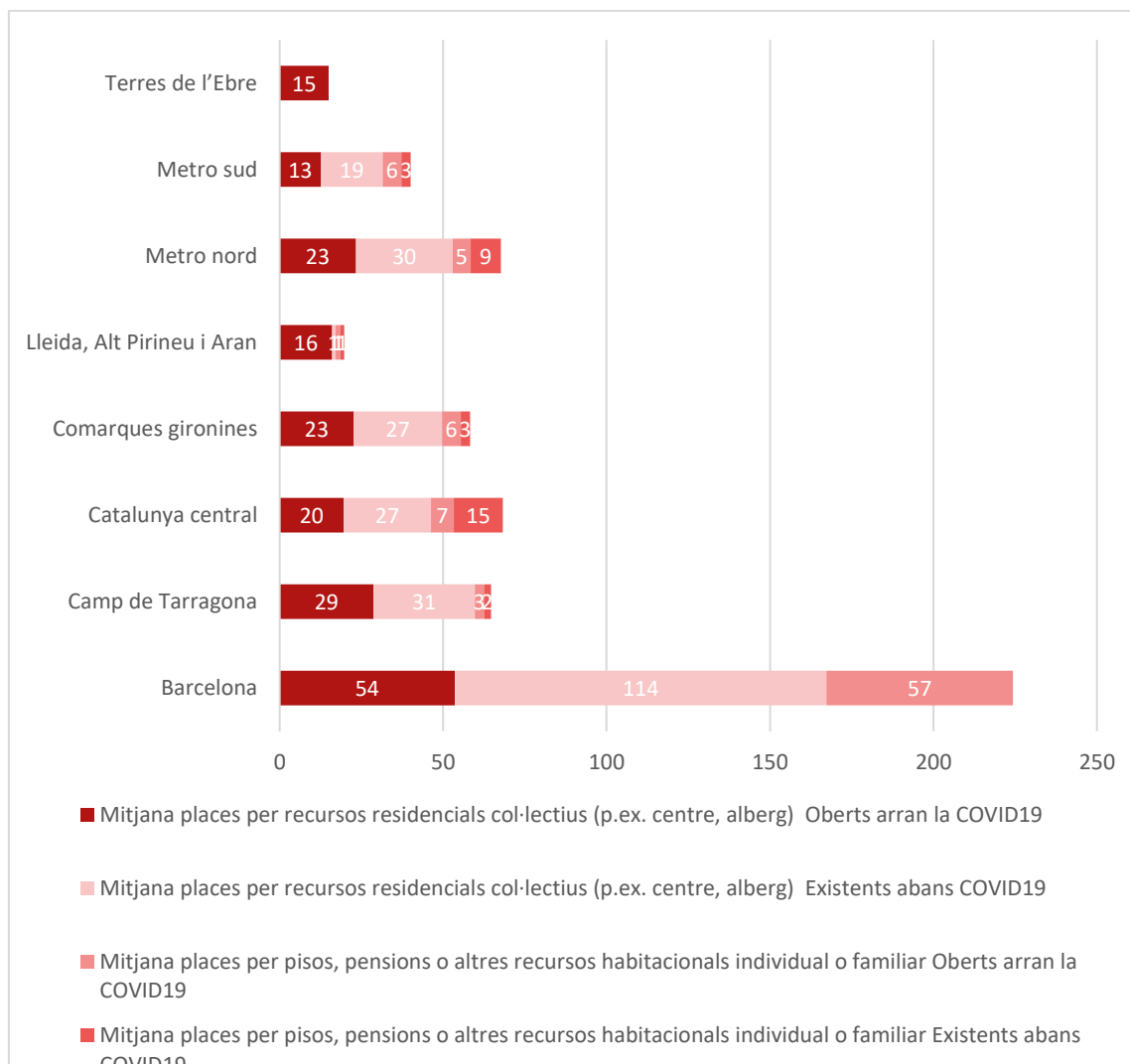

Font: Dades aportades per l'ens local a través del GABSS

Els territoris on es registren més recursos estan assenyalats amb un color vermell més intens i que se suavitzava i arriba al color groc, a mesura que el territori registra un nombre de recursos més baix. En gris són els territoris que no informen dades.

A continuació es mostra la mitjana de places per recurs, segons si és un alberg o pis o pensió i segons si ha estat obert o no arran la COVID-19.

II-Il·lustració 7 Mitjana de places per recurs (mes de maig 2020)

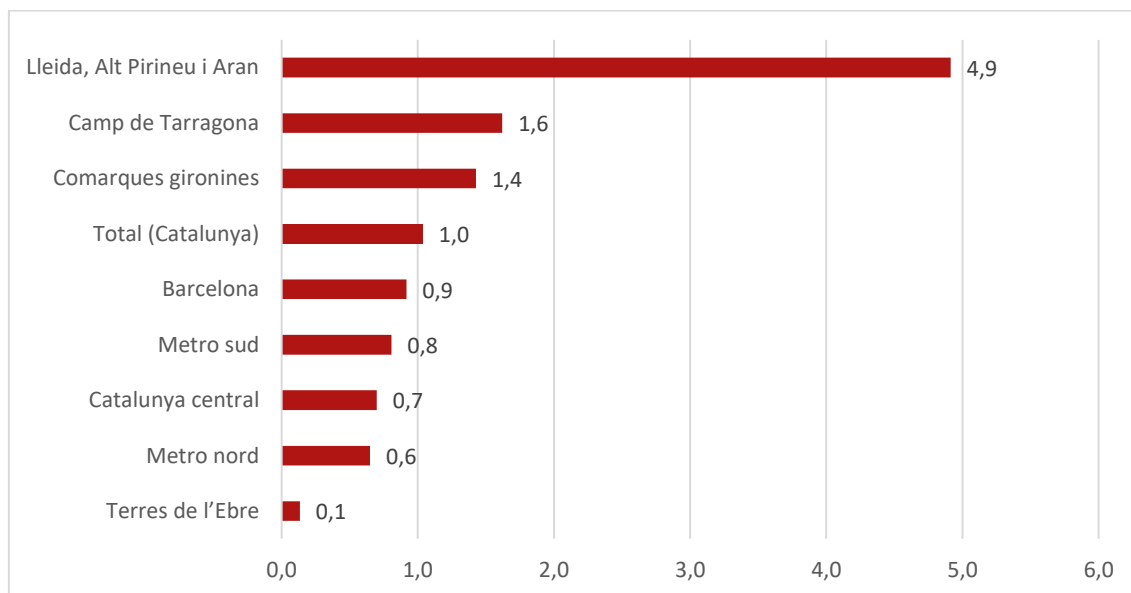
Font: Dades aportades per l'ens local a través del GABSS

Per últim, per saber si els serveis d'habitatge temporal al territori són suficients per atendre les persones sense llar, cal posar en relació les persones ateses i les places actives.

Seguint les dades informades pels ens locals, amb les dades de maig, a Catalunya s'assoleix una mitjana d'una plaça per persona, que ens indicaria una manca de rotació de les persones sense llar ateses, fet que és probable a causa de l'estat d'alarma i les restriccions de mobilitat. Ara bé, trobem territoris per sota d'aquesta mitjana que podria significar una infrautilització del recurs; és a dir, no s'hauria emplenat la capacitat total dels serveis d'habitatge temporal. En tercer lloc, trobem altres territoris per sobre d'aquesta mitjana, on destaquen els territoris de Lleida que, com hem esmentat anteriorment, es veuen especialment afectats per l'arribada de temporers en moments determinats.

Val dir que la situació d'emergència i les restriccions sanitàries podrien haver limitat la capacitat d'atenció i de rotació de les persones ateses.

II·l·lustració 8. Mitjana de persones ateses per plaça (maig 2020)

Font: Dades aportades per l'ens local a través del GABSS

Les dades presentades només ens donen una imatge del mapa de recursos residencials temporals (tant pensions i pisos com albergs). Per això, és necessari aprofundir en l'estudi per conèixer la disponibilitat de recursos residencials estables, que proposin un abordatge del sensellarisme més exigent, com són, per exemple, els recursos de housing first.

Així, les conclusions assolides a partir de l'enquesta realitzada als municipis de Catalunya, realitzada l'any 2016, ja apuntaven que el Marc d'acció per abordar l'atenció a les persones sense llar s'emmarca en un enfocament Housing First, amb intenció d'anar ampliant l'abast d'aquest tipus de programes per arribar a la població destinatària. Però, alhora, cal tenir present que els programes Housing First no aporten una solució única a tots els problemes derivats del sensellarisme i, per tant, cal concebre'ls dins un enfocament més ampli.

En el cas de la possible aplicació catalana, cal tenir present, també, la diagnosi de l'estat de la qüestió, que, clarament, marca una mancança de recursos d'habitatge. Per tant, resulta necessari concebre l'ampliació de l'abast de programes tipus Housing First com una ampliació ambiciosa, però gradual.

La limitació de recursos existents per les necessitats a Catalunya i el fet que el programa Housing First no és una opció única per abordar el sensellarisme porten a desenvolupar un Marc d'acció que combini programes tipus Housing First amb programes d'atenció en recursos d'habitatge d'altres característiques, especialment recursos més comunitaris i temporals i aquells adaptats a col·lectius molt específics, com pot ser donar resposta a les persones que viuen

sota l'amenaça de violència per part de la família o parella, o persones que viuen en estructures temporals o no convencionals.

3.6. Sistemes d'informació

Conèixer les necessitats específiques a cada territori en matèria de sensellarisme no és una tasca senzilla. A Catalunya es constaten mancances importants en el coneixement de les persones que es troben en situació de sensellarisme, i això, dificulta conèixer el nombre exacte de persones que es troben en aquesta situació.

A més, la manca d'un sistema d'informació compartit per tots els actors que intervenen en l'atenció a aquestes persones (Generalitat, ens locals i entitats socials) juntament amb l'elevat grau de mobilitat, impossibiliten saber quines persones són ateses en diferents recursos i millorar la coordinació i coherència de les actuacions.

3.7. Activitats de recompte

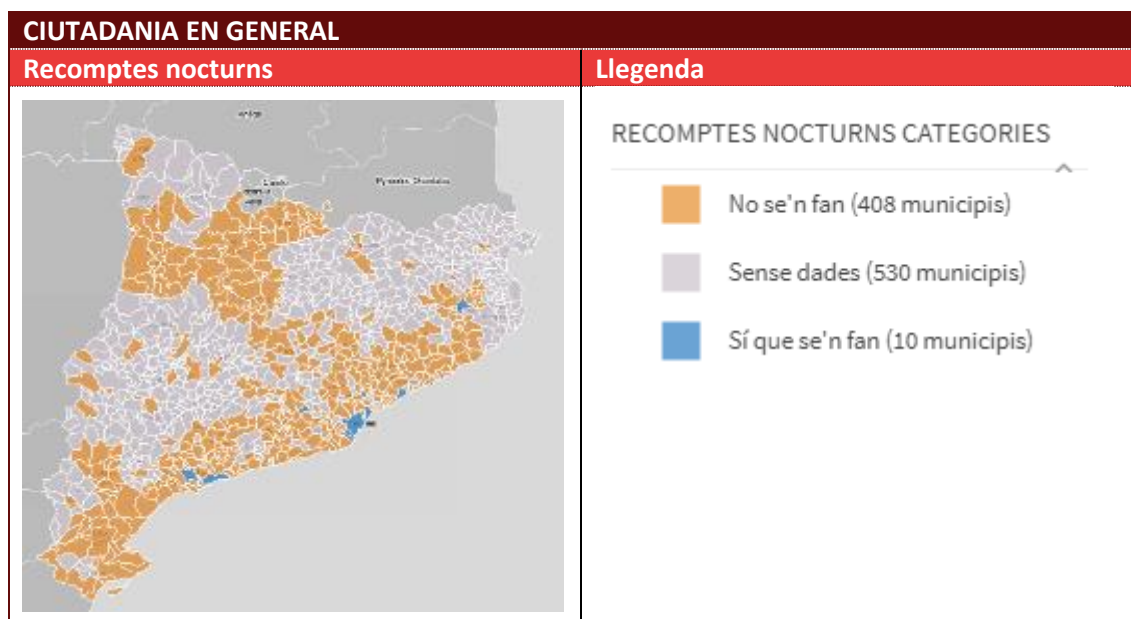
Una de les eines fonamentals per conèixer les situacions més greus d'exclusió, aquelles persones que viuen al carrer, són els recomptes nocturns. Com il·lustra la taula següent, només 10 municipis a Catalunya (el 2,93%) declaren haver-ne realitzat durant el 2016.

Taula 7. Número de municipis que declaren haver realitzat recomptes nocturns el 2016.

	Sí		No	
	%	n	%	n
Recomptes nocturns	2,93	10	97,07	331

El mapa que mostra gràficament aquest resultat es mostra tot seguit:

Mapes 20. Municipis que han realitzat recomptes nocturns.

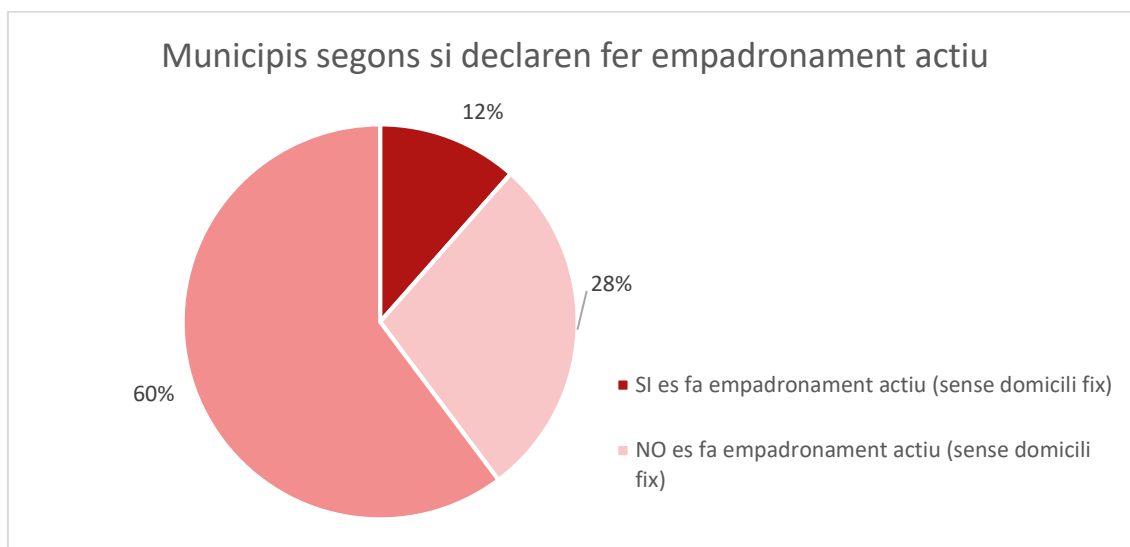

Empadronament actiu

L'empadronament actiu, és a dir, permetre que les persones sense domicili fix s'empadronin al municipi per donar-los accés als serveis municipals pels quals l'empadronament és un requisit, és una obligació establerta normativament per l'administració municipal que no sempre s'aplica. Per tant, també s'explorava aquesta qüestió en l'enquesta, perquè seria una font de dades fiable sobre les persones que es troben en situació de sense llar.

Els resultats referits als municipis que declaren (l'enquesta realitzada als municipis de Catalunya, 2016) que apliquen l'empadronament actiu es mostren a la figura següent:

Il·lustració 9. Percentatge de municipis en relació a la declaració de l'empadronament actiu

El fet que només un 12% de municipis declarin que ho apliquen, tot i existir normativa específica en aquesta matèria i ser un requisit d'obligat compliment, fa pensar en el desconeixement existent sobre aquesta qüestió a l'administració local, concretament a les Àrees Bàsiques de Serveis Socials —que eren qui responien l'enquesta—.

3.8. Conclusions de la diagnosi

Les persones sense sostre i sense habitatge suposen el 19% de les persones sense llar

L'enquesta realitzada als municipis de Catalunya realitzada l'any 2016 és la font principal d'informació que ens permet dimensionar l'exclusió residencial al nostre territori i posar en relació les diferents categories ETHOS.

D'acord amb les dades assolides a l'enquesta de 2016, el 10% (en nombre absolut, 5.777) de les persones en situació d'exclusió residencial, segons les categories ETHOS, eren persones sense sostre que inclou viure en un espai públic o a la intempèrie, 2.531 persones, i pernoctar en un alberg o forçat a passar la resta de dia en un espai públic, 3.246 persones.

Si afegim les persones sense habitatge al còmput —que inclou viure en albergs, refugis, allotjament temporals, institucions residencials o d'internament, allotjaments amb recolzament sostingut a causa de la condició de persones sense llar— el 19% de les persones en situació d'exclusió residencial (11.200 persones) no disposen de sostre o d'habitatge.

El restant 81% de persones en situació d'exclusió residencial a Catalunya es distribueix, segons les categories ETHOS, entre les persones que viuen en un habitatge insegur, 25.108 persones, i habitatge inadequat, 22.622 persones. Cal tenir en compte, però, que molt probablement hi hagi un cert nombre de persones en aquestes situacions que no estiguin comptabilitzades perquè no són usuaris de serveis socials.

En total, segons les dades reportades, l'any 2016 hi havia a Catalunya 58.930 persones que estaven en una situació d'exclusió residencial.

L'any 2019, les persones sense llar ateses en recursos habitacionals i residencials temporals (albergs, pisos i habitatges socials i pensions), d'acord amb les dades RUDEL informades per les ABSS, arribaren a les 6.171 persones que suposà un 13% d'increment (el total de persones de les categories ETHOS 2 i 3 en el 2016 segons l'enquesta realitzada als municipis de Catalunya és 5.465).

Les persones sense sostre i sense habitatge es concentren majoritàriament en els municipis de més de 20.000 habitants

Mentre que les persones que viuen en un habitatge inadequat o habitatge insegur es reparteixen per tot el territori Català, podem afirmar que l'exclusió residencial més severa (aquelles persones sense sostre o sense habitatge) es concentren en els municipis de més de 20.000 habitants.

En aquest sentit, Barcelona és la ciutat més afectada i atén entre el 40% (a data de 2016) i el 37% (a data de 2020) de les persones sense llar ateses en recursos residencials temporals (albergs, pisos, pensions, etc.).

Altres ciutats, com Girona i Lleida, juntament amb Barcelona, presenten les ràtios més elevades de persones ateses (sobre la població total del seu territori). Si bé és cert que en els darrers anys més territoris han entomat la política d'atenció a les persones sense llar, encara hi ha un repartiment desigual pel que fa a l'abordatge de les necessitats de persones sense sostre i sense habitatge.

Hi ha una manca de recursos generals per abordar la situació de sensellarisme a Catalunya

El desenvolupament esglaonat i atomitzat en molts casos de l'atenció a les persones sense llar dona com a resultat un mapa de recursos desigual. Així com veiem en l'anàlisi de les persones ateses, no totes les àrees bàsiques de serveis socials tenen recursos (diürns, residencials temporals o residencials estables) al seu territori. La gran mancança la trobem amb l'escassa existència de recursos residencials estables, projecte de Housing first, al territori: el 2016 només 35 municipis afirmen tenir-ne (10 ABSS).

Pel que fa als recursos residencials temporals, hi ha territoris que no tenen cap mitjà per atendre a persones sense llar obligant-los a derivar a les persones en situació d'exclusió residencial a altres zones de Catalunya.

Per tant, la diversificació de la capacitat d'atenció de les persones sense llar continua essent un repte.

Coneixement insuficient i poc actualitzat sobre les persones en situació d'exclusió residencial i els recursos per atendre-les

A la diagnosi es fa palès la necessitat de seguir investigant i conèixer millor el fenomen del sensellarisme i la capacitat d'atenció a les persones en situació d'exclusió residencial dels ens locals a Catalunya.

Les dades que recull el Departament (a través de RUDEL i GABSS) anualment i mensualment només ens permeten conèixer la dimensió de les persones sense sostre i sense habitatge que viuen en recursos temporals, però no tenim dades actualitzades de la resta de categories ETHOS (persones que viuen en habitatges inadequats i insegurs). Aquestes són de gran importància, ja que permeten plantejar actuacions preventives.

Les dificultats per recollir les dades als territoris és una debilitat que cal superar amb la millora dels sistemes d'informació i cal harmonitzar la categorització de l'atenció per avançar en la capacitat comparativa de les dades.

A més, són pocs els municipis que han fet recomptes de les persones que dormen al carrer, que és un aspecte fonamental per conèixer la dimensió del fenomen i no avaluar només les persones ateses.

4. METODOLOGIA D'ELABORACIÓ I PROCÉS PARTICIPATIU

4.1. Metodologia col·laborativa

La promoció de la participació en l'elaboració d'aquest documents'ha basat en la metodologia col·laborativa, que es recomana especialment quan:

- Hi ha una diferència substancial entre el coneixement existent sobre les millors pràctiques i la realitat; és a dir, quan es considera que hi ha un buit de millora.
- Es detecta una àmplia variabilitat en l'aplicació de les millors pràctiques.

La metodologia col·laborativa es basa en el treball conjunt i interdisciplinari entre professionals que s'uneixen per dur a terme un projecte, aprendre i motivar els altres a participar-hi. Habitualment, aquesta metodologia utilitza un enfocament estructurat, amb un establiment clar d'objectius; els participants treballen per implementar accions d'abast limitat, de manera que sigui el més efectiva i eficient possible. Mitjançant la col·laboració i la comparació de les pràctiques, els professionals que hi participen comencen a estar motivats per canviar la pràctica i esdevenen facilitadors del canvi quan es generalitza.

La manera de gestionar la participació ha estat fonamental per optimitzar el temps i maximitzar la productivitat. A continuació, s'enuncien les actuacions més rellevants que s'han dut a terme en aquesta fase:

- Presentació dels objectius i calendari del projecte, així com els criteris d'agrupació per formar els diferents grups de treball.
- Organització de les reunions dels diversos grups de treball.
- Elaboració de la documentació per debatre entre els membres de cada grup de treball.
- Disseny de la metodologia participativa per dinamitzar la discussió i recollir els acords, de manera efectiva i eficient.
- Preparació dels materials que van facilitar la discussió.
- Dinamització presencial de totes les reunions de tots els equips de treball per facilitar l'exposició d'idees, la cerca del consens i l'aprovació quan era necessària.
- Recollida dels acords in situ i seguiment dels acords.
- Promoció de la participació en línia, quan era necessari.
- Estratègia de difusió a les xarxes socials.
- Elaboració de la documentació resultant per presentar a les següents reunions i en els espais de treball en línia.
- Dinamització en línia de la feina entre reunions. Contacte en línia entre reunions amb els participants als grups de treball.

4.2. Procés participatiu d'elaboració del Marc d'acció

Per elaborar i aprovar el Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya s'ha considerat cabdal la constitució de la Taula de representants, que s'organitzava en un nivell plenari i en un nivell de grups de treball. Aquesta taula ha estat un element facilitador pel disseny del marc d'acció, en què han participat tots els agents implicats (entitats, ajuntaments, diputacions, Departament de la Generalitat, etc.). S'ha comptat amb tothom que aportés coneixements, experiència, metodologia, etc., i s'ha intentat que ningú se sentís exclòs.

Per les raons exposades, la participació ha estat elevada en nombre de persones, que han estat acuradament seleccionades i s'ha assegurat la representativitat. Es van establir dos nivells de Taula:

- PLENARI: Grup reduït de representants de les entitats i organitzacions participants, amb capacitat decisòria
- GRUPS DE TREBALL: Grup tècnic i basat en l'expertesa dels seus membres

Respecte a la identificació d'agents clau que van formar part de la Taula, tant al plenari com als grups de treball, es va fer una proposta inicial, seguint les indicacions del plec tècnic, que establia que la Taula hauria d'incorporar tots els agents implicats en qualsevol dels aspectes que es relacionen amb l'atenció a les persones sense llar, de manera que esdevinguessin espais altament resolutius.

Taula 9. Perfil dels participants⁴.

Integrants de la Taula: Plenari i Grups de treball		
Departaments de la Generalitat de Catalunya	Administracions locals	Entitats socials i Universitats
Agència de l'Habitatge de Catalunya	Ajuntament de Barcelona	Universitat de Barcelona
DG Protecció Social – DTSF	Ajuntament de Lleida	Universitat Rovira Virgili
Polícia de la Generalitat - Mossos d'Esquadra	Ajuntament de Tarragona	Universitat Pompeu Fabra – Suport Aj. Barcelona
DG Dret i Entitats Jurídiques	Ajuntament de Girona	Xarxa d'Atenció a Persones Sense Llar (BCN)
DG Serveis Penitenciaris	Ajuntament de Sabadell	Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya

⁴ La nomenclatura d'aquesta taula correspon als noms oficials de departaments i organismes de la Generalitat de Catalunya l'any 2017

Integrants de la Taula: Plenari i Grups de treball		
Departaments de la Generalitat de Catalunya	Administracions locals	Entitats socials i Universitats
Salut Pública	Ajuntament de Terrassa	Federació d'Entitats Catalanes Acció Social (ECAS)
DG Planificació de la Salut	Ajuntament de Reus	Institut Català de la Dona
SOC	Ajuntament del Prat de Llobregat	Institut de Govern i Polítiques Públiques
DG d'Economia Social, el Tercer Sector, les Cooperatives i l'Autoempresa	Ajuntament de Badalona	Fundació Arrels
Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania	Diputacions de les quatre províncies	La Sopa
DG d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència - ASJTET	Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB)	ASSÍS Centre d'Acollida
Pla Director Salut Mental i Addiccions	Consorci Serveis Socials de Barcelona	Càritas Diocesana – BCN
Pla interdepartamental d'atenció i interacció social i sanitària	Federació de Municipis de Catalunya	Fundació Sant Pere Claver
	Associació Catalana de Municipis	Fundació Mambré
		Suara Cooperativa
		Acollida i Esperança
		Fundació SERGI
		Fundació La Caixa – INCORPORA
		Creu Roja
		Adama
		SURT
		Fundación Acción Bienestar y Desarrollo
		ARET
		INSERCOOPA
		Adoratrius
		Fundació Maria Raventós
		Institut Pere Mata
		Fundació Filles de la Caritat
		Sant Joan de Déu
		Associació ProHabitatge
		Fundació Salut i comunitat
		Coop 57
		Habitat 3
		Sant Joan de Déu
		Institut Assistència Sanitària
		Encaix
		Xarxa Santa Tecla Tarragona
		Research4Consulting
		AREP

Integrants de la Taula: Plenari i Grups de treball		
Departaments de la Generalitat de Catalunya	Administracions locals	Entitats socials i Universitats
		BAYT AL-THAQAFI
		Vincle

Grups de treball

Mitjançant els diversos grups de treball, s'ha pogut aprofundir en els temes rellevants del sensellarisme (experiències, punts forts i febles dels models coneguts, propostes, problemes, limitacions, recomanacions, etc.). Cada grup va estar dirigit per un membre de la Secretaria tècnica del projecte, que va fer el seguiment i va assumir l'elaboració de la documentació que es generà en el marc del grup de treball.

El nombre total de reunions van ser quatre. Durant les dues primeres es va debatre sobre les necessitats i principals problemàtiques que afectaven les persones sense llar. A les dues reunions finals es va aprofundir sobre les actuacions que calia dur a terme per incidir en les causes de les problemàtiques prioritzades.

Per a cada grup es va elaborar un document de base previ, a partir de la informació disponible sobre dades públiques d'activitat, recursos i recerca bibliogràfica. Aquesta metodologia va servir per ajudar a centrar el tema i facilitar la generació d'idees.

Plenari

El Plenari era l'espai de participació previst pels agents amb capacitat de decisió en matèria de sensellarisme a Catalunya. En aquesta fase de disseny era l'espai en què s'havia de debatre aspectes referents a l'elaboració del Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya; en fases posteriors, la previsió és que el Plenari, o una estructura similar, actuï com a òrgan per fer el seguiment de la implementació del Marc d'acció.

Hi formen part els diferents Departaments de la Generalitat de Catalunya implicats en l'atenció al sensellarisme i una representació de les administracions locals i les entitats del tercer sector.

En el procés d'elaboració del Marc d'acció es van convocar dos plenaries, un després de la primera fase de grups de treball, per compartir les prioritats a nivell de diagnòstic, i un segon després de la segona fase, per compartir les línies estratègiques del Pla i els objectiu i les principals actuacions que emergiren. En totes dues reunions es va oferir als membres del plenari un espai

de reflexió i debat i es van recollir les aportacions per incorporar-les a el Marc d'acció.

Equip d'experts de l'àmbit universitari, de caràcter consultiu

En aquesta fase participativa, a més a més de la Taula, vam considerar cabdal constituir un nivell complementari: el grup d'experts.

Es varen entrevistar representants de l'esfera acadèmica amb una trajectòria consolidada en el camp del sensellarisme. Aquest grup va estar encapçalat per la Sra. Marta Olaria com a persona altament especialitzada en els temes de sensellarisme i, específicament, amb el model Housing First. Altres persones que van formar part d'aquest grup van ser:

- Albert Salas, de la Universitat Pompeu Fabra i vinculat a projectes de l'Ajuntament de Barcelona.
- Guillem Fernández, vinculat a la Universitat de Barcelona. Ha publicat molt sobre el dret a l'habitatge. Ha treballat a Prohabitatge i a FEANSA.
- Tere Bermúdez, vinculada a Càritas. Coordinadora de sector, amb àmplia experiència en atenció a les persones en situació o en risc d'exclusió residencial.
- Marta Llobet, experta en Housing First de la Universitat de Barcelona. Departament de Treball Social.
- Sergio Nasarre, càtedra d'Habitatge a la Universitat Rovira i Virgili. Ha publicat un estudi comparatiu de 21 països sobre sensellarisme.

A més de les entrevistes individuals inicials, van participar en una reunió conjunta per reorientar les qüestions que havien emergit dels grups de treball i que es van considerar pertinents d'incloure's al Marc d'acció.

4.3. Enquesta a ABSS

Per recollir la informació del territori es va desenvolupar una enquesta electrònica; tenia una doble finalitat:

- Recollir informació sobre les persones en situació d'exclusió residencial en general i sense llar en particular.
- Recollir informació sobre els recursos i l'actuació dels Serveis Socials a cada territori en matèria d'atenció al sensellarisme.

Es va convidar a participar-hi als referents de les 105 àrees bàsiques de serveis socials, perquè facilitessin informació sobre els 948 municipis de Catalunya.

L'enquesta tenia 21 preguntes estructurades en 4 blocs, que permetia recollir informació sobre les àrees següents:

- a) Descripció de la població atesa: Empadronament actiu, nombre de persones segons la categoria ETHOS, sexe, edat, nacionalitat i procedència, temps de permanència al carrer, atenció sanitària, situació econòmica i situacions especials.
- b) Recursos disponibles per a l'atenció a les persones en situació de sensellarisme: Entitats que treballen al territori, coordinació entre les entitats, serveis al territori, professionals i ajudes de lloguer.
- c) Descripció d'actuacions que es duen a terme: Recompte nocturn, cens, estudis i campanyes de sensibilització.
- d) Alguns resultats: Persones en situació de sense llar derivades a altres municipis, persones que han retornat al carrer, temps d'espera per accedir a un recurs d'habitatge, temps d'estada en centres residencials de llarga estada, persones que han millorat la qualitat de vida, etc.

4.4. Projecte pilot

Tots els municipis de Catalunya aborden el sensellarisme d'una manera o d'una altra, però no tots segueixen el mateix model. Cada territori ha anat desenvolupant maneres de donar resposta a les necessitats dels ciutadans i ciutadanes en aquesta situació.

En el marc d'aquest projecte, es va considerar fonamental seleccionar algunes de les experiències existents i analitzar-les en profunditat, per tal d'obtenir informació vàlida sobre el desenvolupament i l'efectivitat dels models aplicats i tenir en compte, així, els diferents entorns i demografies. Aquest estudi de municipis pilot ha permès aprendre de les diverses experiències i tenir una visió el més completa possible de l'abordatge del sensellarisme a Catalunya.

Detecció i selecció d'experiències

Per fer la selecció de municipis que s'havien d'estudiar en profunditat, es van establir els criteris d'inclusió següents:

- Ajuntaments que segueixen el model Housing First des de fa més d'1 any.
- Ajuntaments que segueixin altres models.
- Ajuntaments que tenen més de 50 casos de persones sense sostre i més de 100 de persones sense habitatge.
- Altres criteris que es considerin rellevants que emergeixen durant l'execució del projecte, com ara la distribució territorial

Un cop analitzada la informació coneguda de cada territori es va fer la selecció de municipis que formarien part del pilotatge:

Grup A – Municipis amb experiència en Housing First

- Barcelona
- Girona
- Lleida

Grup B – Municipis que inicien estratègies de Housing First

- Badalona
- Tarragona
- El Prat de Llobregat
- Reus
- Sabadell
- Terrassa

Els resultats de la prova pilot es poden consultar als Annexos d'aquest document.

4.5. Revisió dels models d'atenció i dels costos associats

La validació i el seguiment dels models d'abordatge del sensellarisme a cada territori es va dur a terme amb la implicació dels referents corresponents. Les metodologies que es van utilitzar per comparar les diverses aproximacions metodològiques al model Housing First i extreure conclusions són:

- Entrevistes semiestructurades presencials o telefòniques a persones clau, tant a professionals de l'administració local com de les entitats. Entre altres qüestions, al guió d'entrevista es van explorar:
 - Principals dificultats identificades i com les han resolt.
 - Quins han estat els facilitadors més significatius.
 - Recomanacions que fa cada territori, segons la seva experiència, que consideren que podrien ser incloses en el Marc d'acció.
- Qüestionari breu per recavar informació descriptiva i dades quantitatives
- Anàlisi de registres disponibles.
- Anàlisi del pressupost previst i del real.
- Anàlisi d'altres variables que puguin aportar informació.

L'anàlisi de la informació recollida i dels resultats de les diferents experiències, va servir, en primer terme, per elaborar la documentació a presentar als grups de treball i al plenari, i facilitar la discussió quan va ser necessari. A més, es

van identificar propostes de millora que es van poder aplicar als municipis participants.

4.6. Nota metodològica referent a les dades

Una de les principals dificultats a l'hora de dissenyar accions que permetin fer un abordatge integral del sensellarisme és, precisament, la manca de dades disponibles i el desconeixement del fenomen. Si bé és cert que les tipologies ETHOS (de les inicials en anglès *European Typology of Homelessness and Housing Exclusion*) són una aproximació teòrica i estandarditzada arreu d'Europa que permeten identificar i descriure totes les situacions que es deriven de l'exclusió residencial, també ho és que avui dia Catalunya no disposa de les eines necessàries que permetin obtenir les dades i la informació necessàries per obtenir una visió global de totes les tipologies teòriques arreu del territori. Aquesta mancança ha comportat que bona part de les accions endegades pels poders públics s'hagin adreçat a les persones que dormen al ras en zones urbanes, ja que la majoria d'informació disponible prové de les entitats del tercer sector especialitzades en aquest àmbit, i consegüentment, l'imaginari col·lectiu associï el sensellarisme i l'exclusió residencial amb dormir al ras.

Per aquest motiu el Marc d'acció planteja, en primer lloc, desplegar les eines necessàries per trencar amb l'anàlisi parcial del fenomen de què es disposa en l'actualitat, que invisibilitza bona part de les situacions d'exclusió residencial existents avui dia, com és el cas del sensellarisme femení, que roman ocult o invisible en la majoria de les seves casuístiques, o les problemàtiques socials complexes esdevingudes en àrees no urbanes, incloses les ciutats mitjanes i petites.

Així doncs, la parcialitat territorial de les dades emprades en la redacció del Marc d'acció, així com la manca de la variable sexe, no responen al desconeixement de la iniquitat territorial existent pel que fa al desplegament de recursos i serveis, ni a l'assumpció d'una falsa neutralitat pel que fa a la categoria gènere com a eina d'anàlisi. Es tracta, per tant, d'una mancança estructural que, precisament aquest Marc d'acció vol redreçar.

Per consultar els resultats del projecte pilot, dirigiu-vos als annexos.

5. MISSIÓ, VISIÓ I PRINCIPIS INSPIRADORS

Missió

La missió del Marc d'acció és atendre i acompanyar les persones en situació de sensellarisme al llarg del seu procés de recuperació mitjançant accions de prevenció i d'apoderament, d'acord amb les seves necessitats, expectatives i la diversitat perquè puguin desenvolupar un projecte de vida digne i propi.

Visió

L'habitatge és un bé imprescindible perquè una persona pugui desenvolupar un projecte de vida digne de manera autònoma, de manera que el Marc d'acció parteix de la convicció ferma que les persones que viuen al carrer tenen dret a accedir-hi i a rebre un model d'intervenció basat en la participació activa i conscient perquè prenguin part de les decisions que afectaran el seu procés vital. Per aquest motiu es prioritzarà la utilització de la metodologia Housing first en tots aquells supòsits en que estigui indicada, a fi de garantir el dret a l'habitatge independentment de la trajectòria vital i separar-lo del procés d'acompanyament i recuperació de les persones.

Principis inspiradors

Atenció centrada en la persona (ACP)

L'Atenció centrada en la persona (ACP) situa les persones al centre del procés d'intervenció social, de manera que els recursos ofereixin respostes flexibles i adequades a les seves necessitats i preferències. Aquest model permet abordar la diversitat, l'autonomia i l'autodeterminació i garanteix el respecte a la dignitat, els valors i l'experiència de cadascú. És, doncs, un model d'intervenció clau en l'abordatge del sensellarisme perquè potencia la capacitat de decisió, el control i la participació activa en la planificació, el desenvolupament i l'avaluació de les persones en el seu procés d'intervenció i recuperació.

Equitat

Més enllà de l'establert a la Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials, segons la qual els poders públics han de garantir a tothom el dret d'accés als serveis socials i llur ús efectiu en condicions d'igualtat, equitat i de justícia redistributiva, el principi d'equitat garanteix una distribució justa d'oportunitats i recursos en un context i uns àmbits determinats. En aquest sentit, l'equitat esdevé un fonament clau en l'abordatge integral del sensellarisme perquè no

només aposta per l'accés a l'habitatge en qualitat de dret de la ciutadania i no com a intercanvi o incentiu d'acceptació d'una metodologia de treball determinada; sinó que, a més a més, garanteix la redistribució de recursos públics per tal que les persones en situació de sensellarisme puguin optar a una intervenció i a un acompanyament en el seu àmbit comunitari sense que un canvi en el seu procés de vida impliqui un canvi necessari d'entorn.

Perspectiva de gènere

La incorporació de la perspectiva de gènere en accions planificades de política pública comporta tenir en compte des de la fase de diagnòstic quines implicacions tindran aquestes accions tant en homes com en dones, de manera que l'impacte buscat beneficiï favorablement la totalitat de la població. Aquest fet demana tenir present la categoria gènere com a construcció social, de la qual es deriven relacions de poder que subordinen les dones, un imaginari col·lectiu que valora de manera desigual les seves aportacions a la societat i els atorga rols determinats, i n'invisibilitza les necessitats i expectatives.

Per tal de trencar amb aquesta falsa neutralitat i garantir una aproximació equitativa, el Marc d'acció transversalitza el gènere al llarg de totes les línies i actuacions, amb l'objectiu de fer visible el sensellarisme femení ocult i conèixer el fenomen amb l'aprofundiment que requereix, abordar la violència masclista que pateixen les dones en situació de sense llar, i desplegar les accions necessàries per acompanyar-les en el procés de construcció d'una vida digna, autònoma i autodeterminada.

Gestió de la diversitat

L'imaginari col·lectiu i molt especialment els prejudicis vinculats amb l'aporofòbia no només han estereotipat les situacions de sensellarisme sinó que també han creat un arquetip de les persones que es troben en situacions d'exclusió residencial severa. És per aquest motiu que la gestió de la diversitat esdevé un principi cabdal tant per comprendre i conèixer el fenomen del sensellarisme com per poder planificar i desplegar accions adequades a les necessitats i expectatives de les persones afectades. Així doncs, el principi de diversitat empeny aquest Marc d'acció a defugir de l'atenció segregada i segmentada que sovint ha estigmatitzat l'abordatge del sensellarisme i les persones que el pateixen, per tal d'establir un marc d'intervenció basat en valors i l'apoderament personal i el progrés tècnic en l'àmbit de les polítiques públiques.

6. LÍNIES ESTRATÈGIQUES, OBJECTIUS OPERATIUS I ACCIONS

6.1. Línia estratègica 1 – La garantia del dret a l'habitatge per a persones sense llar

Aproximació normativa

La Declaració Universal dels Drets Humans, del 10 de desembre de 1948, esmenta l'habitatge com a bé imprescindible perquè es consideri que una persona té un nivell de vida adequat per poder desenvolupar un projecte de vida propi i digne.

Tota persona té dret a un nivell de vida que assegurï, per a ell i la seva família, la salut i el benestar, especialment quant a alimentació, vestir, habitatge, assistència mèdica i als serveis socials necessaris; també té dret a la seguretat en cas d'atur, malaltia, incapacitat, viduïtat, vellesa o altra

A Catalunya, la **Llei 18/2007**, de 28 de desembre, del **Dret a l'habitatge**, defineix el dret a l'habitatge com:

El dret a l'habitatge és el que té tota persona d'accedir a un habitatge digne que sigui adequat, en les diverses etapes de la vida de cadascú, a la situació familiar, econòmica i social i a la capacitat funcional.

A l'article 3 m), es defineix què s'entén per sense llar:

m) Sense llar: la persona o la unitat de convivència amb mancaça manifesta d'un habitatge digne i adequat, ja que no disposa d'un domicili, viu al carrer o viu en un espai no apte com a habitatge, d'acord amb el que estableix aquesta llei, i pateix l'exclusió social efectiva a causa de barreres socials o de dificultats personals per a viure de manera autònoma. També tenen la condició de sense llar les persones que han estat objecte d'un

A l'article 4 de la mateixa llei s'assenyala:

El conjunt d'activitats vinculades amb el proveïment d'habitatges destinats a polítiques socials es configura com un servei d'interès general per assegurar un habitatge digne i adequat per a tots els ciutadans.

La **Llei 4/2016**, del 23 de desembre, de Mesures de protecció del dret a l'habitatge de les persones en risc d'exclusió residencial, a l'article 4.f *Definicions* defineix la situació d'exclusió residencial com:

f) Situació d'exclusió residencial: la situació en què es troben les persones o unitats familiars que no disposen d'habitatge, o han perdut la propietat o la possessió immediata de l'immoble que és llur habitatge, i que no tenen un habitatge alternatiu ni ingressos suficients per a aconseguir-ne un de digne i adequat, amb un nivell d'ingressos inferiors a l'indicat per la lletra e).

En el **preàmbul** de la mateixa Llei 4/2016 també s'assenyala:

S'ha de reconèixer de manera explícita, i com a dret subjectiu, el dret a un habitatge estable a favor dels qui no disposen d'un habitatge digne i adequat, d'acord amb l'accepció esmentada, ni dels recursos econòmics

El Comitè Econòmic i Social Europeu, va aprovar el 27 d'octubre de 2011 el **dictamen sobre *El problema de les persones sense llar*** i entre altres assenyala:

La Unió Europea i els estats membres haurien de fonamentar les seves polítiques de lluita contra el fenomen de les persones sense llar en el ple respecte dels drets humans, entre els que hi trobem el dret a un habitatge assequible i adequat.

D'altra banda, el Parlament Europeu, en la **Resolució de l'11 de juny de 2013** sobre habitatge social a la Unió Europea, ha destacat el paper de l'habitatge com a servei econòmic d'interès general en la Unió: «Tenint en compte que la política d'habitatge social forma part integrant dels serveis d'interès econòmic general, per contribuir a cobrir les necessitats d'habitatge, facilitar l'accés a la propietat, promoure la qualitat de l'hàbitat, millorar l'hàbitat existent i adequar les despeses d'habitatge a la situació familiar i als recursos dels ocupants, mantenint amb tot un esforç de la seva part».

La Unió Europea, el 25 de setembre del 2015, va adoptar **l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible**, que estableix 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS). Dels 17 objectius, 3 es relacionen amb la manca d'habitatge:

- ODS 1: Eradicar la pobresa en totes les seves formes.

La manca d'habitatge és una de les expressions més evidents de la pobresa extrema a Europa.

- ODS3: Assegurar vides sanes i promoure el benestar per a tots els públics.

L'habitatge és un determinant bàsic de la vida sana i de la promoció del benestar per a tots i la manca d'habitatge està associada a mancances greus de salut i una expectativa de vida dràsticament inferior a la mitjana.

- ODS 11: Assegurar l'accés de totes les persones a habitatges i serveis bàsics adequats, segurs i assequibles i millorar els barris, i que en definitiva, els assentaments humans siguin inclusius, resilients i sostenibles.

Aquest objectiu inclou proporcionar habitatges segurs i adequats per a tothom, possiblement el pas més important per acabar amb la manca d'habitatge.

Així doncs, una resposta coordinada a la manca d'habitatge ha de formar part integrant del Marc d'acció de la Unió Europea per assolir els Objectius de Desenvolupament Sostenible establerts a l'Agenda 2030.

En data 20 d'octubre de 2016, l'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar el document final de la **Conferència de les Nacions Unides sobre l'Habitatge** i el Desenvolupament Urbà Sostenible (Hàbitat III) celebrada a Quito, Equador. Com a annex del document, s'inclou la Nova Agenda Urbana, o altrament designada, la «Declaració de Quito sobre Ciutats i Assentaments Humans Sostenibles per a Tothom».

Per refermar el compromís de Catalunya amb la comunitat internacional, l'aleshores Departament de Territori i Sostenibilitat va considerar necessari impulsar un procés per elaborar l'**Agenda Urbana de Catalunya**, un document que ha de permetre afrontar com a país els reptes que planteja el fenomen urbà, per tal d'aprofitar les potencialitats de la urbanització i l'aglomeració, i alhora corregir-ne les seves debilitats. De fet, al gener de 2017, el Departament de Territori i Sostenibilitat va signar un Memoràndum d'Entesa (MoU) amb UN-Hàbitat, el Programa de les Nacions Unides per Assentaments Humans, que permet l'acompanyament, l'assessorament i la validació del procés d'elaboració de l'Agenda Urbana de Catalunya per part d'aquest organisme.

L'Acord GOV/42/2017, de 4 d'abril, per a l'elaboració de l'Agenda urbana de Catalunya, comporta la iniciació formal dels treballs per a l'elaboració de l'Agenda urbana de Catalunya, i la creació de l'Assemblea Urbana de Catalunya com a òrgan col·legiat al qual se li encarregà la formulació i validació dels treballs. La proposta d'Agenda Urbana de Catalunya s'estructura en tres dimensions que s'alineen amb objectius i reptes que es plantegen a la Declaració de Quito i també, els Objectius de Desenvolupament Sostenible:

1. Dimensió territorial i urbana
2. Dimensió econòmica i model productiu
3. Dimensió benestar i equitat social

Més concretament, es contempla el dret a l'habitatge com una de les línies d'acció dins la dimensió de benestar i equitat social.

Per una altra banda, el Parlament Europeu, el Consell i la Comissió Europea, l'abril de 2017, van establir el «**Pilar europeu de drets socials**», que recull els principis i drets essencials estructurats en tres capítols. En el Capítol III «Protecció i inclusió social», inclou els específicament referits a habitatge i assistència per a les persones sense llar, que són:

- a. S'ha de proporcionar a les persones necessitades, accés a habitatges socials o ajuts a l'habitatge de bona qualitat.*
- b. Les persones vulnerables tenen dret a una assistència i una protecció adequades davant un desallotjament forçat.*
- c. S'ha de facilitar a les persones sense sostre un allotjament i els serveis adequats amb la finalitat de promoure la seva inclusió social.*

Malgrat que s'ha treballat en la direcció adequada, Catalunya encara té per davant molts reptes als quals cal fer front. Cal aprofundir en les polítiques de sostenibilitat social, en les que aspectes com la inclusió, la cohesió social, el respecte per la diversitat o la igualtat entre persones siguin potenciats i reconeguts. El dret a la ciutat i als seus béns, serveis i oportunitats (habitatge, transport públic, treball, educació, cultura,...) ha de presidir tota política urbana que es desenvolupi a Catalunya.

L'instrument bàsic de planificació territorial d'habitatge és el Pla territorial sectorial d'habitatge de Catalunya; preveu la redacció i aprovació d'un pla específic, el **Pla de lluita contra el sensellarisme**. Aquest Pla pretén articular territorialment els diferents instruments de política d'habitatge que tenen com objectiu atendre les necessitats de les persones sense llar i facilitar la coordinació amb la resta d'administracions i serveis.

De fet, el **Pla de Govern de la XIV legislatura**, presentat el setembre de 2021, incorpora a l'àmbit 2.5 de l'eix 2 *Per un país de drets, d'igualtat d'oportunitat i de benestar* 3 objectius en l'àmbit de l'habitatge:

- *Garantir l'accés i la permanència a l'habitatge a les persones i famílies més vulnerables per afavorir la seva inclusió social.*
- *Augmentar el parc públic d'habitatge i fomentar la promoció d'habitatge assequible i social, l'habitatge per a l'emancipació dels i les joves, la gent gran i polítiques per evitar el despoblament.*
- *Millorar la qualitat i les condicions dels habitatges.*

Vinculació amb el Pla Estratègic de Serveis socials 2021-2024

El Pla estratègic de Serveis Socials 2021-2024 insta a aprovar, desplegar i avaluar el Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya que té com a objectiu:

Garantir el dret a l'habitatge a les persones sense llar i oferir-los un procés de recuperació integral en què es tinguin en compte les seves expectatives i tries educatives, ocupacionals i vocacionals.

I a la Palanca 5, Eix 13 parla explícitament de l'abordatge integral del sensellarisme i l'exclusió residencial, des d'una metodologia innovadora com és la del Housing First, que ofereix un habitatge de manera immediata sense requeriments previs a les persones que es troben de manera crònica al carrer amb un acompanyament sociolaboral i educatiu. Amb una visió holística i col·laborativa amb la resta de Departaments implicats, des de l'Agència d'Habitatge de Catalunya, Justícia, Salut, Empresa i Treball, i Drets Socials.

Per aconseguir aquest objectiu el Pla estratègic preveu la necessitat d'incrementar el parc social d'habitatge amb una reserva específica per al sensellarisme. I, en aquest sentit, la provisió i previsió futura de més habitatge social serà clau per aconseguir l'objectiu del Marc d'acció i que en un futur pugui atendre no només les situacions de sense sostre sinó també les situacions de persones que viuen en habitatge insegur o inadequat.

La situació de les dones sense llar

En l'àmbit de l'exclusió residencial, un dels grans reptes que necessita ser abordat és el del sensellarisme femení. La manca d'accés a l'habitatge i els

processos d'empobriment situen les dones en situacions de gran vulnerabilitat que queden ocultes darrere una concepció restringida del sensellarisme. La raó principal és que, sovint, les formes d'exclusió que viuen les dones tenen lloc majoritàriament en l'àmbit privat, mentre que en el cas dels homes el sensellarisme té una major presència en l'espai públic i per tant és més visible.

Pel rol històric que se'ls ha assignat, les dones mantenen vincles més sòlids amb l'entorn familiar i amb les amistats, i en moments de molta precarietat, aquestes xarxes esdevenen un factor de protecció que els permet endarrerir el procés d'acabar al carrer. Les dones recorren als serveis socials per resoldre problemes d'habitatge només quan els fallen aquestes xarxes de suport familiars i d'amistat. En el cas de les dones amb menors a càrrec, la por a perdre la custòdia dels fills i filles provoca que sovint evitin l'assistència a serveis socials.

La dependència econòmica, la desocupació i la discriminació de les dones en el mercat laboral es converteixen en factors de risc que augmenten l'empobriment i el risc de trobar-se en situació de carrer. Conèixer les trajectòries vitals de les dones sense llar és fonamental per comprendre la discriminació que presenten en l'àmbit material i també la vulnerabilitat davant de situacions de violència. Haver patit situacions prèvies de violència a la llar, tant en la infantesa com en l'edat adulta, és molt comú a la vida de les dones sense llar.

El baix percentatge de dones que pernocten en albergs i equipaments d'emergència, també s'explica perquè és habitual que aquest tipus de recursos no disposin de places per a dones i presenten, per tant, importants barreres d'accés. Són equipaments concebuts, majoritàriament, per atendre homes sols; habitualment, no compten amb espais diferenciats per sexe. Aquest fet provoca inseguretats entre les dones sense llar, per la por de patir agressions i violacions; les poden haver patit o haver-les vist en altres dones en viure al carrer.

Per tots aquests factors, el Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya ha de promoure la creació d'equipaments que considerin les necessitats específiques que presenten les dones sense llar. En fer o rehabilitar equipaments per a dones sense llar caldria definir les característiques de l'equipament, la ubicació en el territori i la cartera de serveis que s'ofereixen. Són factors afavoridors de la creació de noves relacions i xarxes de suport entre les dones que conviuen i que ajuden a la construcció d'una vida autònoma, que faciliti el pas amb èxit d'un equipament residencial a una llar.

Les situacions específiques que viuen les dones en contextos d'exclusió residencial fan necessari incorporar la perspectiva de gènere a l'hora de plantejar accions encaminades a fer efectiu el dret a un habitatge digne. Alhora, és important treballar a partir d'itineraris personalitzats, que permetin un abordatge multidimensional del sensellarisme femení (infància, salut, salut mental i addiccions, formació o treball, relacions socials i familiars, etc.).

En aquest sentit, el **Pla estratègic de serveis socials 2021-2024** proposa un projecte específic d'*abordatge integral del sensellarisme i de l'exclusió residencial que incorpori la perspectiva de gènere a totes les accions i polítiques públiques que es desenvolupin en matèria de sensellarisme.*

Objectius i actuacions

La pandèmia de la COVID 19 ha disparat les necessitats d'habitatge d'emergència per poder disposar d'un espai per passar-hi el confinament i eventuais aïllaments no hospitalaris. Així mateix, s'han deteriorat les situacions de precarietat residencial especialment en el col·lectiu de persones sense llar. Tot plegat, la pandèmia ha donat visibilitat a un problema social que ja existia però que la situació de pandèmia ha agreujat ja que, malgrat la suspensió temporal dels desnonaments durant la crisi, la demanda d'habitatge social no ha parat de créixer, i s'ha hagut d'obrir recursos d'emergència en els pics de la pandèmia (poliesportius municipals, albergs, i altres) i pressionar les diferents administracions a prendre mesures no només durant l'emergència sinó a més llarg termini.

Així, una gran prioritat d'aquest Marc d'acció serà anar creant un parc d'habitatge protegit suficientment dimensionat per poder garantir el dret a l'habitatge de totes les persones que viuen a Catalunya.

En aquest sentit, el Marc d'acció que es presenta desplega l'objectiu del Pla estratègic de serveis socials i aborda la problemàtica de l'habitatge de manera estructural i no només conjuntural, de manera que consolida mesures que s'han començat a implementar perquè les necessitats sobrevingudes amb la crisi COVID ho han accelerat. A continuació es presenten les diferents actuacions lligades a aquesta línia estratègica ordenades segons objectiu operatius específics.

Objectiu 1.1. Revisar i donar a conèixer el marc normatiu per garantir de formar efectiva el dret a l'habitatge de les persones sense llar

Els marcs normatiu són eines que ofereixen estabilitat, equitat i un marc comú a l'hora d'abordar una problemàtica determinada. Avui dia, les persones en situació de sensellarisme tenen dificultats a l'hora de fer efectiu l'accés a

l'habitatge a causa de la dispersió de criteris o de la invisibilització del fenomen. És per aquest motiu que en aquest objectiu es planteja la necessitat de vetllar perquè els futurs marcs normatius o desplegaments de polítiques d'habitatge per atendre les persones en situació d'exclusió residencial tinguin en compte les situacions de sensellarisme, sense estereotipar-les o aplicar-hi criteris homogenis que no garanteixin l'equitat dels serveis i, en aquest sentit, incloguin les necessitats i especificitats del sensellarisme femení. En darrer lloc, es fa necessari fer conèixer el marc d'actuació amb relació al dret de l'habitatge entre els professionals de les diferents administracions i serveis que atenen les persones sense llar per poder garantir la qualitat del servei i els principis d'eficàcia i eficiència.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Revisió del marc normatiu existent o elaboració i redacció d'un reglament d'accés a l'habitatge que incorporin la perspectiva de gènere.
- Elaboració de campanyes de difusió del marc normatiu adreçades a la població en general i molt especialment als professionals del sector.

Objectiu 1.2. Generar recursos residencials per garantir, de forma efectiva, el dret a l'habitatge de les persones sense llar

Al llarg dels darrers anys l'accés i el manteniment de l'habitatge en unes condicions dignes ha esdevingut un problema estructural de la societat catalana. Per aquest motiu la creació de recursos residencials no és només una necessitat per abordar el sensellarisme, sinó també per prevenir les situacions d'exclusió residencial.

En aquest sentit, esdevé prioritari incrementar el parc social d'habitatge per poder minimitzar l'exclusió residencial, així com impulsar convenis, ja sigui amb línies de finançament, de tanteig i de retracte, entre altres com els municipis per tal que els ens locals puguin ampliar el seu parc d'habitatge social.

D'altra banda, no s'ha de menystenir els recursos residencials existents, perquè poden adaptar-se a les necessitats detectades i propostes de resolució d'aquest Marc d'acció mitjançant reformes estructurals per convertir-los en allotjaments socials.

Cal tenir en compte, també, que el mercat privat també pot esdevenir una font de recursos habitacionals mitjançant l'elaboració i la implementació de plans operatius de captació de pisos buits, en lloguer entre l'administració i els propietaris, i o l'adquisició.

Finalment, els recursos residencials han d'adequar-se als processos diferenciats de recuperació entre homes i dones, no només per donar resposta als condicionants de la socialització de gènere que caracteritzen el sensellarisme de les dones; sinó també per prevenir els casos de violència masclista que massa

sovint s'esdevenen en equipaments mixtos. Això inclou, pel que fa al Parc social d'habitatge, el foment d'espais residencials dignes destinats a dones sense llar; de les unitats de convivència de dones; i habilitar o programar equipaments d'emergència amb dependències específiques i independents.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Increment del nombre d'espais habitacionals disponibles destinats a homes i a dones, ja sigui mitjançant la incorporació al parc d'habitatge social, la reconversió de recursos o la signatura de convenis amb els ens locals o l'elaboració de plans de captació de pisos buits.

Objectiu 1.3. Garantir que les persones sense llar puguin optar a un habitatge ajustat a les seves necessitats

La satisfacció de les necessitats i de les expectatives en el procés de recuperació de les persones en situació de sensellarisme requereix, en primer lloc, conèixer la realitat específica de les persones que viuen en risc d'exclusió residencial a Catalunya, fet que implica fer una anàlisi que diagnosti l'estat de la qüestió a partir de la trajectòries vitals i de la identificació de les estratègies de resiliència d'aquestes persones. És només a partir del coneixement de l'estat de la qüestió que es poden desenvolupar mecanismes de provisió d'habitatge social per a persones sense llar que, molt especialment, tinguin en compte la perspectiva de gènere i les especificitats del sensellarisme femení, invisibilitzat tradicionalment.

En aquest sentit, el coneixement del fenomen ha de permetre establir criteris que orientin i prioritzin l'accés a cada tipologia d'habitatge disponible, d'acord amb les necessitats i les preferències de la persona atesa, amb l'objectiu d'evitar l'estigmatització de certs col·lectius o invisibilitat la diversitat de les persones sense llar.

L'operativitat d'aquest objectiu passa per l'elaboració de plans específics d'acompanyament durant tot el procés de recuperació, és a dir, des de l'accés a l'habitatge fins al manteniment de llarga durada i el sosteniment de la quotidianitat. En aquest sentit, també es fan necessaris programes específics d'acompanyament per a dones en aquesta situació, a causa de les especificitats producte de la socialització de gènere i, si escau, el reagrupament amb els fills.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Elaboració i desplegament de recursos específics de diagnosi i intervenció:
 - Disponibilitat d'una diagnosi actualitzada del sensellarisme i l'exclusió residencial a Catalunya.

- Disponibilitat de mecanismes de provisió d'habitatge adreçats a dones en situació de sense llar.
- Disponibilitat de criteris estandarditzats d'accés a l'habitatge.
- Disponibilitat d'un programa específic per a la persona atesa durant tot el procés d'accés a l'habitatge.

6.2. Línia estratègica 2 – Dret a l'atenció socioeducativa i laboral, arrelada a la comunitat i integrada

Aproximació normativa

La **Llei 12/2007**, d'11 d'octubre, de Serveis Socials estableix que els municipis i consells comarcals amb més de 20.000 habitants han de donar resposta a les persones que es troben en situació de vulnerabilitat mitjançant els serveis socials d'àmbit municipal. Les persones sense llar, per tant, formen part d'aquest segment de població i les seves necessitats d'allotjament i manutenció han de poder ser ateses al territori per evitar-ne el desarrelament.

Sovint, per manca d'informació, els municipis argumenten que la persona ha d'estar empadronada al municipi per rebre serveis socials bàsics.

La **Llei 7/1985**, de 2 d'abril, reguladora de les bases de règim local pel que fa al padró municipal conté una previsió relativa a la inscripció en el padró municipal de les persones que resideixen en el municipi però no tenen domicili fix (art. 15 i 16).

Al maig de 2020, la Presidència de l'Institut Nacional d'Estadística i la Direcció General de Cooperació Autònoma i Local, van publicar al Boletín oficial del Estado, núm.122, unes instruccions tècniques pels ajuntaments sobre gestió del padró municipal. A l'article 3.3 *Empadronament de persones sense domicili* de la Resolució establia:

Com s'ha indicat amb anterioritat, el Padró ha de reflectir el domicili on realment viu cada veí del municipi i de la mateixa manera que la inscripció en el padró és completament independent de les controvèrsies juridicoprivades sobre la titularitat de l'habitatge, ho és també de les circumstàncies físiques, higienicosanitàries o d'una altra índole que afectin el domicili. En conseqüència, els infrahabitatges (barraques, caravanes, coves, etc. i fins i tot absència total de sostre) poden i han de figurar com a domicilis vàlids al padró.

Les situacions més extremes poden plantejar el dubte sobre la procedència o no de la constància al padró municipal. El criteri que ha de presidir aquesta decisió ve determinat per la possibilitat o impossibilitat de dirigir a l'empadronat una comunicació al domicili que figuri en la seva inscripció. En el cas que sigui raonable esperar que aquesta comunicació arribi a coneixement del destinatari, se l'ha d'empadronar en aquesta adreça.

La correcta aplicació d'aquest criteri determina, d'una banda, que s'hagi d'acceptar com a domicili qualsevol adreça on efectivament visquin els veïns, i, per una altra, que es pugui i s'hagi de recórrer a un «domicili fictici» en els supòsits en què una persona que no disposa de sostre resideix habitualment en el municipi i es coneguda dels serveis socials

corresponents. En aquestes condicions, l'adreça de l'empadronament serà la que assenyalin els serveis socials, que pot ser l'adreça del mateix Servei, la de l'alberg municipal, la del punt geogràfic concret on aquest veí solgui pernoctar, etc.

El paper dels serveis socials d'atenció primària

A l'hora de prestar una atenció socioeducativa a les persones sense llar és fonamental que estigui arrelada a la comunitat —sempre que la persona així ho desitgi—, per facilitar que la persona conservi els vincles i la xarxa social de què disposi.

No obstant això, a vegades, per manca d'informació sobre la problemàtica o per manca de recursos al territori, es recomana a les persones que dormen al carrer anar a ciutats més grans, com és el cas de Barcelona o altres ciutats. Aquesta manera de fer trasllada la problemàtica en comptes de resoldre-la al territori, però el que esdevé més greu, és que contribueix al desarrelament de la persona i, per tant, en dificulta la recuperació.

En el moment actual, resulta difícil conèixer les persones que es troben en situació de sense llar a cada territori, per la invisibilitat del problema, i tampoc és senzill conèixer els recursos que el territori destina per atendre-les, a causa de la multitud d'agents que intervenen en la prestació de l'atenció, que poden ser entitats d'índole diversa: administracions locals, serveis de diferents departaments de la Generalitat de Catalunya, entitats socials etc.

Els serveis socials d'atenció primària de què disposa cada territori per atendre les persones sense llar han d'estar dimensionats d'acord a la prevalença de la problemàtica al territori, considerant les diferents intensitats d'atenció que les persones sense llar poden requerir: habitatges permanents individuals o per un número reduït de persones, centres especialitzats per persones sense llar amb altres problemàtiques afegides, espais d'acolliment temporal, serveis d'atenció diürna no residencial, servei d'àpats, dutxes, assessorament jurídic, tramitació d'ajuts, equips de detecció i acompanyament a carrer, entre altres.

L'acompanyament no pot estar lligat als serveis i recursos que atenen la persona en cada moment; l'atenció social i educativa es presta per part del professional de referència del sistema de serveis socials d'atenció primària; es concep com un suport d'intensitat variable, que s'ajusta a les necessitats de la persona en cada moment.

Cada persona sense llar hauria de ser coneguda per l'equip de serveis socials del territori on resideix, i tenir un professional de referència, que fes la valoració de la situació de la persona, establís el pla d'atenció des de la perspectiva de l'atenció integrada i li assignés el recurs residencial més adient considerant els factors de risc i de protecció de la persona, així com les seves

preferències, tal i com estableix l'atenció centrada en la persona. La persona rep la informació necessària per facilitar l'accés als recursos que li corresponguin de la xarxa pública i perquè pugui prendre les seves decisions. Els professionals acompanyen aquest procés d'informació i presa de decisions.

És fonamental la provisió d'una atenció basada en la perspectiva comunitària, que faciliti que els diversos equips que col·laboren en l'atenció a la persona sense llar treballin de manera integrada per acompanyar-la de la manera més efectiva i eficient possible per assolir els resultats previstos al pla d'atenció. En aquest sentit també cal posar especial atenció a la realitat de les dones que es troben en contextos d'exclusió residencial. Un 70% de les dones sense llar han patit violència masclista segons apunta l'informe Dones en situació de sense llar a la ciutat de Barcelona publicat per la Universitat de Barcelona el novembre de 2019. Un cop abandonada la llar, continuen sent víctimes d'aquesta violència. La pressió sexual que reben les dones que pernocten al carrer o als equipaments públics és un dels temes centrals en la seva inseguretat i vulnerabilitat. Donada aquesta realitat, és important que es pugui fer un acompanyament coordinat amb els serveis especialitzats en violència masclista.

El canvi de paradigma en l'atenció de les persones sense llar que promou el Marc d'acció requereix repensar recursos ja existents per orientar-los a les necessitats de les persones sense llar, i també la creació de nous recursos especialitzats, per donar resposta a les necessitats de major complexitat. Això inclou plantejar els recursos des d'una perspectiva de gènere, atenent la realitat del sensellarisme femení en el disseny dels equipaments públics per a persones sense llar.

L'atenció sociolaboral

L'atenció sociolaboral articula una doble intervenció: la social i la laboral. La primera es desenvolupa a partir de les oportunitats que es deriven de l'entrada en vigor de la Renda Garantida i la segona, posa l'èmfasi en la promoció de l'ocupabilitat de les persones sense llar. En aquest sentit, el Pla estratègic de serveis socials 2021-2024 proposa un projecte específic d'Inclusió social mitjançant el treball, ja que l'accés al mercat de treball remunerat no només té un impacte positiu pel que fa a la qualitat de vida de les persones; sinó que també esdevé una eina d'apoderament individual que n'incrementa l'autoestima, especialment en els col·lectius més vulnerables perquè redueix l'estigmatització social i la discriminació.

L'atenció sociolaboral a les persones que es troben en situació de sense llar acostuma a precisar d'una primera fase d'atenció social, que s'hauria d'emmarcar dins del contracte programa del Departament de Drets Socials amb ajuntaments i consells comarcals en matèria de serveis socials. En aquesta primera atenció es valoren els primers serveis que necessita la persona sense llar i si aquests són d'inclusió social o d'inserció laboral.

L'atenció sociolaboral, com el nom indica, implica una atenció coordinada i integral de l'àmbit social i laboral de l'administració. En aquest sentit el desplegament de la Renda Garantida de Ciutadania (RGC) pot ser una política que impulsi aquesta coordinació, atès que la porta d'entrada a la RGC són les oficines d'ocupació però els plans d'intervenció poden ser definits i gestionats conjuntament pels serveis socials i els ocupacionals.

La feina, a més de ser una font d'ingressos, té un important component de socialització i facilita l'estructuració del temps vital. Per tant, la inserció laboral contribueix enormement en la integració social. Requereix un treball previ de cobertura de les necessitats bàsiques de la persona (alimentació, higiene, allotjament, etc.), per tal que la persona estigui en disposició de fer front a les exigències de la inserció laboral. La renda garantida és el recurs que permet donar resposta a les necessitats de la persona i permet als professionals que acompanyen la persona prestar l'atenció individualitzada necessària per avançar cap a l'apoderament de la persona.

L'accés a un lloc de feina per a una persona en risc o en situació d'exclusió residencial és extremadament difícil si no compta amb un acompanyament socioeducatiu especialitzat. Els plans d'ocupació i les empreses d'inserció són recursos adients per a les persones sense llar. Mantenir el lloc de feina, en el mercat protegit o ordinari, pot requerir algun tipus de suport.

El Servei Públic d'Ocupació de Catalunya (SOC) treballa en base al Pla de desenvolupament de Polítiques d'ocupació de caràcter periòdic⁵, en el qual, entre d'altres, es prioritzen els perfils amb majors dificultats per a la inserció laboral, bé sigui per ser joves, ser persones aturades de llarga durada, tenir discapacitat, etc. Les persones sense llar poden ser considerades com un d'aquests grups poblacionals pels que es dissenyen intervencions específiques.

El pla estableix polítiques i protocols que s'han d'impulsar, amb la coordinació entre agents implicats per poder prestar una atenció integrada també en matèria d'atenció sociolaboral.

Tot i les actuacions específiques, s'ha de tenir en compte que no totes les persones són ocupables, és a dir, no tothom reuneix les condicions necessàries per ocupar un lloc de feina. Per això s'han de diferenciar les polítiques pels perfils laborals i pels prelaborals, d'acord amb les eines de valoració de l'ocupabilitat.

Segons dades de 2019, a la ciutat de Barcelona el 9,3% de les persones sense llar allotjades en equipaments tenen rendes provinents de la feina, tal com mostra aquesta taula:

⁵ https://serveiocupacio.gencat.cat/web/.content/01_soc/servei-public-docupacio-de-catalunya-soc/estrategia/Estrategia_2021_2030/04PDPO_2021_2022_Vfinal.pdf

Taula 10. Origen dels ingressos de les persones allotjades en equipaments a Barcelona ciutat

	Març 2012 N1=1561		Març 2013 N1=1451		Març 2015 N1=1672		Maig 2017 N1=2006		Maig 2019 N1=2171	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Persones sense ingressos	844	54,1	824	56,8	868	51,9	884	44,1	824	38,0
Perceptores de SOVI	nd	nd	nd	nd	59	3,5	56	2,8	39	1,8
Perceptores de pensió d'invalidesa S.S.	32	2,0	15	1,0	20	1,2	25	1,2	41	1,9
Perceptores de P.N.C. // L.I.S.M.I.	201	12,9	183	12,6	153	9,2	249	12,4	293	13,5
Perceptores I.L.T.	5	0,3	2	0,1	3	0,2	7	0,3	4	0,2
Perceptores de subsidi d'atur	33	2,1	42	2,9	53	3,2	68	3,4	43	2,0
Perceptores de subsidi d'excarceració	6	0,4	4	0,3	2	0,1	4	0,2	3	0,1
Perceptores de Renda Garantida de Ciutadania ²	105	6,7	84	5,8	111	6,6	122	6,1	155	7,1
Persones amb rendes del treball	64	4,1	92	6,3	182	10,9	256	12,8	201	9,3
Persones amb rendes del treball i alguna pensió o subsidi	14	0,9	47	3,2	22	1,3	31	1,5	14	0,6
Perceptores prestació jove per a persones extutelades	nd	nd	nd	nd	nd	nd	nd	nd	1	0,6
Persones amb font d'ingressos desconeguda	257	16,5	158	10,9	299	11,9	304	15,2	553	25,5
¹ Nombre de persones ateses										
² En els anteriors informes Renda Mínima d'Inserció										

Font: Diagnosi 2019. La situació del sensellarisme a Barcelona. Evolució i polítiques d'intervenció.

El Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya ha de plantejar polítiques actives i dispositius d'atenció específics que, per una banda, valorin les necessitats i interessos de les persones que cerquen un lloc de feina, i, per l'altra, estudiïn les oportunitats que ofereixen les empreses, i que facin una mediació entre ambdues parts.

La situació de les dones sense llar

Per la posada en marxa d'aquest Marc d'acció és important tenir presents les especificitats que presenta la feminització de la pobresa a Catalunya i el sensellarisme femení com a una de les cares més crues d'aquest fenomen social, a fi que les actuacions que es despleguin no perpetuïn la invisibilitat de les dones en situació de sensellarisme i es garanteixi l'equitat de gènere als serveis d'ocupació i d'inserció sociolaboral.

Així doncs, es fa necessari tenir en compte el marc històric i social del país que ha comportat que avui dia moltes dones siguin dependents econòmicament d'un familiar, com a resultat de la manca de formació i d'oportunitats per desenvolupar-se professionalment, ja que el sistema de valors imperant les ha adscrites a l'àmbit privat sense cap contraprestació econòmica pel treball desenvolupat. Aquest fet planteja el repte de dissenyar i desplegar els recursos necessaris de formació, capacitació i apoderament perquè aquestes dones puguin desenvolupar un projecte de vida digne.

D'altra banda, tal com s'esmenta a l'informe La feminització de la pobresa. Reivindicant una mirada de gènere⁶, hi ha notables diferències entre les rendes d'homes i dones, que són especialment remarcables en les dones majors de 40 anys, com a conseqüència d'una participació més baixa en el mercat laboral, de la precarització dels sectors ocupats tradicionalment per dones i de la divisió sexual del treball. Si bé és cert que la cronicitat de situacions de precarietat ha comportat que moltes dones despleguin estratègies de resiliència i activin xarxes de recursos pròpies, també ho és que, d'aquesta manera, romanen invisibles als recursos existents i, un cop ho fan, solen presentar un deteriorament major que els homes, fet que en dificulta encara més la reinserció sociolaboral.

Finalment, cal remarcar que la crisi social i econòmica causada per la pandèmia de la COVID-19 ha impactat especialment en sectors ocupacionals feminitzats de manera horitzontal, com és el cas del comerç, dels serveis a les persones, l'hostaleria i de les tasques domèstiques. Aquest fet, afegit a les reduccions de jornades per tenir cura de familiars a càrrec, ha comportat una reducció d'ingressos substancial i ha incrementat la precarietat laboral de les dones ocupades en aquests sectors, de manera que s'han accentuat les dificultats econòmiques per mantenir un habitatge digne i obre la porta a nous escenaris de sensellarisme femení ocult o situacions d'infrahabitatge que caldrà abordar en un futur pròxim.

Vinculació amb el Pla Estratègic de Serveis socials 2021-2024

En el Pla estratègic de Serveis Socials 2021-2024, a la Palanca 3, als eixos 5 i 6, que fan referència a la intervenció comunitària preventiva i l'acompanyament a la transició a la vida adulta dels adolescents, apareix la necessitat d'abordar les diferents polítiques des d'una vessant més comunitària i preventiva com seria la que es proposa en aquesta segona línia estratègica del Marc d'acció. Per aconseguir-ho s'ha de reforçar la vessant comunitària dels serveis socials bàsics, per donar una millor atenció a les situacions d'alta complexitat social, que solen ser les de persones sense llar i alhora reforçar

⁶

http://www.tercersector.cat/sites/www.tercersector.cat/files/dossier_feminitzacio_pobresa_web_0.pdf

també els serveis socioeducatius i posar especial atenció en aquells col·lectius de menors i joves que poden arribar a situacions de sensellarisme un cop acaba la tutela de les administracions

D'altra banda a la Palanca 5, eix 13, del mateix Pla apareix explícitament l'objectiu d'avançar cap a una intervenció integrada que millori els processos d'inserció sociolaboral de cara a assegurar la continuïtat de l'atenció necessària per aconseguir itineraris d'inserció laborals d'èxit, i que fomentin l'ocupació en els col·lectius vulnerables. I aquesta ha de ser la filosofia de la línia estratègica d'atenció sociolaboral del Marc d'acció.

Objectius

Com ja s'ha exposat anteriorment, la inserció laboral, sempre que sigui possible, és un factor facilitador d'enorme importància en la recuperació de les persones en situació d'exclusió social i que incideix positivament en la construcció del seu projecte de vida autònom. És per aquest motiu que les actuacions proposades han d'anar més enllà de l'atenció i la reparació després de la pèrdua definitiva de l'habitatge i garantir el suport necessari en aquelles situacions de sosteniment extrem de la precarietat econòmica.

En aquesta línia es recullen objectius de caràcter general relatives a l'atenció socioeducativa i a la inserció laboral. Aquelles actuacions específiques per a la promoció de l'ocupabilitat de determinats col·lectius que presenten necessitats especials a més de la situació de sensellarisme (problemes de salut mental i addiccions, discapacitat intel·lectual, etc.) s'han desenvolupat a la línia 3 d'aquest Marc d'acció.

Objectiu 2.1. Definir un model d'atenció integral per a l'abordatge del senellarisme

La definició d'un model d'atenció té com a primer requisit el coneixement del fenomen perquè les propostes d'intervenció social que se'n derivin satisfacin les necessitats i les expectatives de les persones en situació de sensellarisme.

D'acord amb això, es fa necessari conèixer quantes persones requereixen atenció i, per aquest motiu, facilitar la inscripció al padró municipal de totes les persones que viuen al municipi perquè els ajuntaments puguin seguir de manera adequada la Resolució del 16/03/2017 de l'Institut Nacional de Estadística és un primer pas.

D'altra banda, és important definir un model d'atenció únic per a tot Catalunya que tingui en compte les característiques diferenciades d'aquest fenomen entre homes i dones, especialment en aquells casos en què tinguin persones dependents a càrrec, i, a més a més, coordini els serveis social d'atenció primària i els d'atenció a dones víctimes de violència masclista entre els diferents municipis, ja que és freqüent la mobilitat en les dones víctimes d'aquesta situació.

Finalment, l'adequació del model requereix revisar i normativitzar la cartera de serveis socials, així com donar-lo a conèixer entre els agents implicats i promoure activament el canvi de paradigma.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Increment del nombre de municipis que empadronen les persones sense llar.
- Consolidació del funcionament dels mecanismes de coordinació territorial.

Objectiu 2.2. Dotar de recursos el model d'atenció integral per a l'abordatge del sensellarisme

La dotació de recursos és un requisit imprescindible perquè un model d'atenció passi de la teoria a la pràctica. Per això, aquest objectiu es proposa establir els recursos mínims necessaris a cada territori per poder assegurar que cada persona sense llar tingui un professional de referència a les àrees bàsiques de serveis socials del municipi on estigui empadronat.

Finalment, aquesta revisió comportarà necessàriament l'establiment de criteris d'obertura de nous equipaments.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Elaboració d'un sistema de detecció precoç del risc d'exclusió residencial que permeti prioritzar d'acord amb les necessitats i especificats de cada territori.

Objectiu 2.3. Promoure la revisió de les polítiques d'ocupació per tal que millorin l'ajustament a la situació de les persones sense llar

La metodologia de treball housing first parteix de la idea ferma que l'accés i a l'habitatge és un dret indestriable de qualsevol persona i, en aquest sentit, poder-lo mantenir forma part de les condicions mínimes per poder tenir un projecte de vida digne i propi.

En aquest sentit, a Catalunya es pot utilitzar la renda garantida com un instrument d'inserció, ja que ofereix la possibilitat de ser emprada com a una eina per a l'empoderament i l'atenció individualitzada perquè facilita el fet de donar resposta a les necessitats de les persones.

D'altra banda també cal considerar incloure les persones sense llar amb diagnòstic d'ocupabilitat com a col·lectiu prioritari per al pròxim Pla de desenvolupament de polítiques d'ocupació de manera que es tinguin en compte el biaix de gènere, tant horitzontal com vertical, que condiciona de manera diferenciada les oportunitats laborals d'homes i dones, a fi de garantir-ne de manera equitativa les necessitats i expectatives.

Finalment també es fa necessari revisar els requisits d'antiguitat de la demanada d'ocupació i empadronament, per assegurar l'accessibilitat de les persones sense llar a les polítiques actives d'ocupació.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Increment del nombre de persones sense llar que accedeixen a la Renda Garantida de Ciutadania o a programes específics de formació i inserció ocupacional.

Objectiu 2.4. Definir i sistematitzar la implementació d'un model d'acompanyament per promoure la integració sociolaboral, que consideri les singularitats de les persones sense llar

L'ocupabilitat de les persones sense llar té singularitats diverses vinculades a la trajectòria vital, les experiències viscudes i l'estat de cronificació. Per aquest

motiu cal consensuar un protocol per a la implementació d'un model d'acompanyament que promogui la integració sociolaboral en el marc del reglament de desplegament de la RGC. I, consegüentment, donar-lo a conèixer i fer la formació pertinent perquè s'implementi correctament i els serveis generalistes de promoció de la inserció laboral el puguin aplicar.

En aquest sentit, les especificitats del sensellarisme femení requereixen que, d'una banda, s'apoderi les dones que es troben en aquesta situació a fi que preguin consciència de la capacitat d'endegar un projecte de vida digne i autònom; i de l'altra, oferir formació en perspectiva de gènere als agents implicats per garantir que l'acompanyament no parteix d'idees estereotipades o condicionades per la socialització de gènere.

En cas que sigui necessari, també cal crear i implementar programes singulars de noves oportunitats que donin resposta a les peculiaritats del territori.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Disponibilitat d'un model d'acompanyament per promoure la integració sociolaboral de les persones sense llar, d'acord amb les especificitat de cada territori i les noves oportunitats de treball que hi sorgeixin.

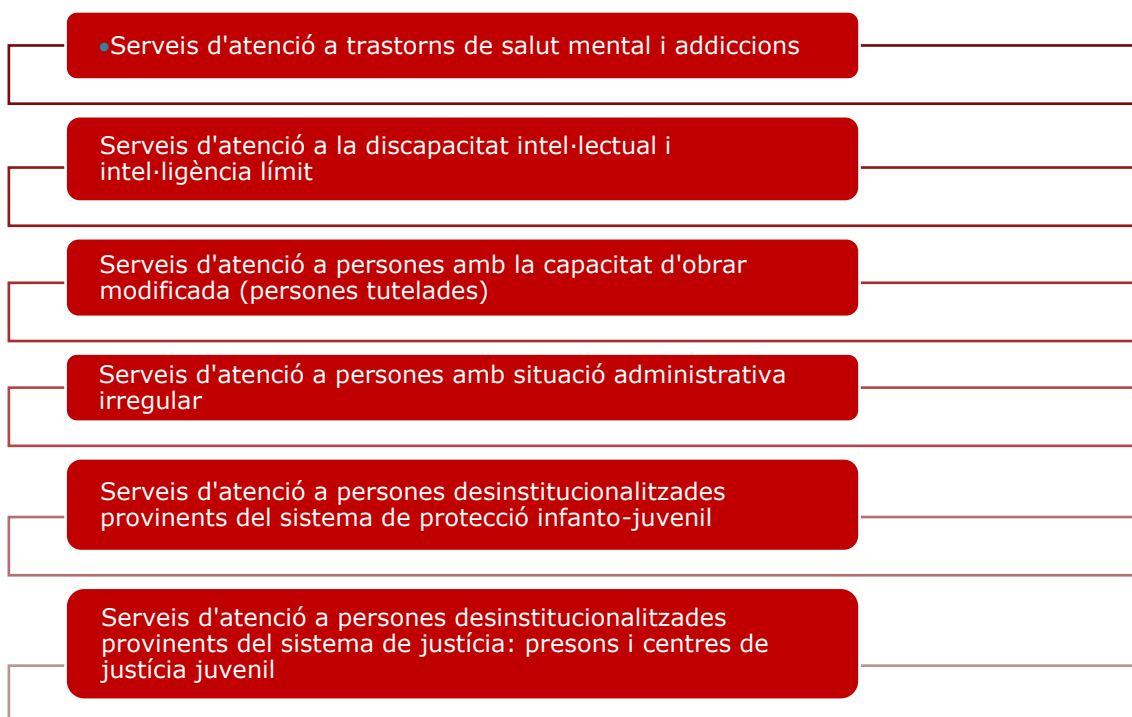
6.3. Línia estratègica 3 – Atenció especialitzada

Les persones sense sostre i sense habitatge —categories 1 i 2 d’Ethos—, més enllà de la necessitat d’habitatge, poden presentar altres necessitats susceptibles de ser ateses des de serveis especialitzats de l’àmbit social, sanitari o comunitari.

El Marc d’acció pren, com a punt de partida, que la situació d’exclusió residencial dificulta tant l’accés a l’atenció especialitzada com l’adhesió a les intervencions proposades. Els circuits de coordinació entre els diferents agents que atenen les persones sense llar, així com el professional de referència de serveis socials, esdevenen facilitadors per tal que la persona pugui accedir als serveis especialitzats que millor responguin a les seves necessitats.

Per la varietat de sistemes que intervenen en la prestació de l’atenció segons les necessitats que presenta la persona —social, salut, justícia, estrangeria, etc.— es poden distingir els grups poblacionals prioritzats següents:

Il·lustració 10. Grups prioritzats

Atenció especialitzada per a persones amb trastorns de salut mental i addiccions

Segons l'informe de La salud de las personas en situación de sin hogar acompañadas por Cáritas, especifica que un 90% de les persones en risc o en situació d'exclusió residencial ateses per Càrites tenen associat algun trastorn de salut mental o addicció, a l'alcohol o altres substàncies. Aquesta confluència de sensellarisme i addiccions o sensellarisme i salut mental és efecte del trauma ocasionat per la situació de pobresa extrema i sensellarisme, així com per la manca de recursos d'atenció especialitzats en salut mental i addiccions. En el cas de les dones aquestes dificultats es veuen augmentades per l'estigma social associat a ser una mala dona o una mala mare per motius d'addiccions i problemes de salut mental així com els traumes ocasionats per les múltiples violències masclistes viscudes al llarg de la trajectòria vital. Fruit d'aquest estigma i manca de control sobre la vida pròpia, les dones triguen més temps en acudir a serveis d'atenció especialitzats, i quan hi acudeixen es troben en situacions de major gravetat i dificultat de recuperació.

El Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya proposa revisar la cartera de serveis per oferir recursos que s'adeqüin a les necessitats complexes de les persones amb trastorns de salut mental i addiccions, així com considerar els habitatges individuals com una opció. Cal també fer una tasca d'investigació de la situació d'addicció i salut mental femenina per poder donar visibilitat al fenomen, reduir-ne l'estigma i poder oferir recursos adreçats també a les dones. També cal revisar els criteris d'accés a determinats equipaments col·lectius, des de la perspectiva de l'atenció centrada en la persona; si és necessari, se'ls ha de dotar de professionals especialitzats per poder donar una resposta integrada a les necessitats que presenten les persones amb trastorns de salut mental i addiccions.

L'atenció al carrer i la intervenció des de la reducció de danys, a partir de l'acompanyament i empoderament de les persones sense llar que presenten trastorns de salut mental i/o addiccions, contribueix a millorar les competències personals i socials.

La relació entre la salut mental i el sensellarisme s'ha estudiat principalment des de dues perspectives: d'una banda, els problemes de salut mental com una de les variables que porten a la situació de trobar-se sense llar, i, de l'altra, el sensellarisme com un dels causants o cronificadors dels malestars i els problemes de salut mental (Carter, 2017). Atesa la relació entre la salut mental i el sensellarisme, es fa necessari reforçar l'atenció a les persones sense llar que tinguin problemes de salut mental i addiccions.

Persones amb discapacitat intel·lectual i intel·ligència límit

L'estudi sobre discapacitat i persones sense llar apunta una relació preocupant entre la discapacitat i la pobresa que es podria resumir amb l'afirmació que la discapacitat duu a la pobresa i que la pobresa agreuja la discapacitat.

Algunes persones amb discapacitat poden acabar vivint al carrer per manca de xarxa i suport familiar o social. No totes les persones amb discapacitat disposen de la documentació que acredita la situació (reconeixement del grau de discapacitat), fet que impedeix que accedeixin a ajudes específiques per a aquest grup poblacional.

Segons dades de 2019, a la ciutat de Barcelona 297 persones sense llar allotjades en equipaments comptaven amb certificat de discapacitat, tal com mostra aquesta taula:

Taula 8. Persones amb certificat de discapacitat allotjades en equipaments a Barcelona ciutat.

	Març 2011		Març 2013		Març 2015		Maig 2017		Maig 2019	
	N ¹ =1034		N ¹ =1451		N ¹ =1672		N ¹ =2006		N ¹ =2171	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Amb certificat de discapacitat	132	12,8	265	18,3	142	8,5	234	11,7	297	13,7
Amb certificat de discapacitat entre el 33% i el 64%	45	4,4	50	3,4	42	2,5	82	4,1	91	4,2
Amb certificat de discapacitat de més del 64%	89	8,6	215	14,8	100	6,0	143	7,1	206	9,5

¹ Nombre de persones ateses

Font: Diagnosi 2019. La situació del sensellarisme a Barcelona. Evolució i polítiques d'intervenció

Per tant, cal facilitar l'accés de les persones en risc o en situació d'exclusió residencial que presentin algun tipus de discapacitat —tinguin o no certificat que ho acrediti— a la xarxa d'atenció social, per promoure la valoració de la discapacitat, si escau, i prestar els suports adients a cada persona per donar resposta a les necessitats que presenti.

Persones amb mesures de suport per a l'exercici de la seva capacitat jurídica (persones tutelades o amb assistència)

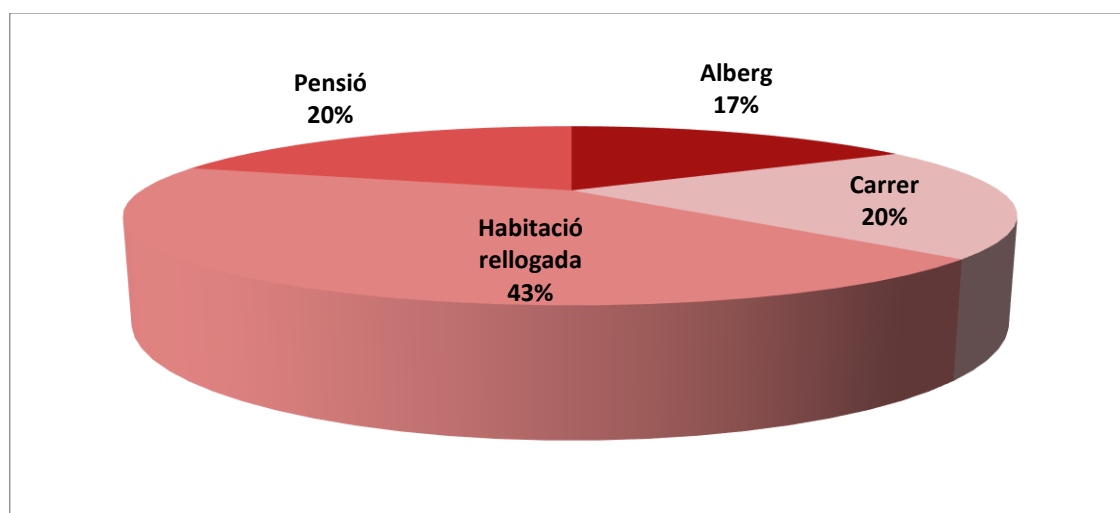
Hi ha persones en risc o en situació d'exclusió residencial que compten amb una mesura de protecció legal, que consisteix en el tipus de suport que necessita per part del tutor o assistent designat.

És important que la xarxa d'atenció a les persones sense llar conegui les figures de protecció legal i les funcions que poden desenvolupar les entitats tutelars per garantir i preservar la defensa dels drets i deures de la persona amb mesures de suport per a l'exercici de la seva capacitat jurídica (abans, capacitat d'obrar modificada). Les entitats tutelars fan seguiment periòdic de les persones al seu càrrec, i donen la intensitat de suport que cada persona precisa perquè puguin prendre les seves decisions assegurant que entenen la informació facilitada.

Cal tenir en compte que el tutor o assistent no fa una funció de control, ni pot obligar la persona a fer res en contra de la seva voluntat. Per altra part, resulta imprescindible que es mantinguin els suport de les xarxes social i sanitària dins d'un pla conjunt d'intervenció amb l'entitat tutelar.

El Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya ha de plantejar aprofundir en el coneixement d'aquesta realitat. Segons les dades facilitades per la unitat de Tuteles i atenció precoç del Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya, el 2018 eren 133 les persones amb la capacitat d'obrar modificada que es trobaven en una situació de sense llar:

Il·lustració 11. Situació de les persones sense llar amb capacitat d'obrar modificada (persones tutelades)

Font: Dades facilitades pel Departament de Tuteles i Atenció precoç del Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya.

El Marc d'acció també ha d'oferir una atenció especialitzada per donar resposta a les necessitats específiques derivades de la situació de les persones amb mesures de suport per a l'exercici de la seva capacitat jurídica en situació de sense llar, en què participin tots els òrgans competents de l'administració pública que proveeixen aquesta atenció especialitzada.

Persones no documentades

Les persones estrangeres en risc o en situació d'exclusió residencial vinculada a l'exclusió administrativa, requereixen un abordatge diferenciat, ja que el fet de no disposar de documentació contribueix enormement a la cronicitat de l'exclusió residencial.

Segons dades de 2019, a la ciutat de Barcelona el 26,9% de les persones sense llar allotjades en equipaments eren persones de nacionalitats no comunitàries en situació administrativa irregular, tal com mostra aquesta taula:

Taula 9. Nacionalitat de les persones allotjades en equipaments a Barcelona ciutat

	Març 2009 N¹=1119	Març 2011 N¹=993	Març 2013 N¹=1446	Març 2015 N¹=1672	Maig 2017 N¹=1908	Maig 2019 N¹=2014
	%	%	%	%	%	%
Espanyola	38,3	52,8	42,6	41,6	46,3	36,3
Comunitària	9,1	10,1	11,3	10,9	11,0	11,3
No comunitària	52,5	37,2	46,1	47,5	42,7	52,3
Situació regular	14,9	20,0	24,5	27,8	28,6	26,9
Situació irregular	37,6	17,1	21,6	19,6	14,1	25,5

¹ Nombre de persones de les quals disposem d'informació.

Font: Diagnosi 2019. La situació del sensellarisme a Barcelona. Evolució i polítiques d'intervenció

El total de persones de nacionalitats no comunitàries segons dades de l'estudi és de 47,5%; les persones en situació irregular suposen el 41,26% del total de persones amb nacionalitats no comunitàries.

El Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya ha de plantejar aprofundir en el coneixement d'aquesta realitat i oferir una atenció especialitzada per donar resposta a les necessitats específiques derivades

d'aquesta situació, en què participin tots els òrgans competents de l'administració pública.

Persones desinstitucionalitzades provinents del sistema de protecció infanto-juvenil

La Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) té la responsabilitat de protegir infants i adolescents desemparats fins a la majoria d'edat; presten servei mitjançant l'acolliment familiar, ja sigui en família extensa o aliena, els Centres Residencials d'Acció Educativa (CRAE) amb personal educatiu 24 hores x 365 dies l'any i els Itineraris de Protecció Individual (IPI) amb allotjament en pisos ubicats a la comunitat amb suport educatiu discontinu, per a aquells joves refractaris als centres.

Els recursos d'acolliment residencial tenen un elevat nombre d'escapoliments, motiu pel qual és possible trobar persones menors d'edat en situació de sense llar. El maneig d'aquestes situacions és responsabilitat dels equips dels serveis residencials dels quals s'han escapolit, en col·laboració amb els Mossos d'Esquadra.

Com que la manca de xarxes familiars sòlides acostuma a ser el motiu que va generar el desemparament, en qualsevol modalitat d'acolliment amb els i adolescents es treballa l'adquisició d'autonomia, per assegurar que poden fer front a la majoria d'edat amb les eines necessàries per a la vida independent, tal com estableix la Llei 26/2015 de 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència.

Quan el jove tutelat compleix 18 anys, si voluntàriament sol·licita el suport de l'administració pública per tenir voluntat de construir el procés d'emancipació, pot optar a rebre suport i seguiment per part de l'Àrea de Suport al Jove Tutelat o Extutelat (ASJTET). S'ofereix suport educatiu i residencial fins als 21 anys per ajudar a l'emancipació, però sempre vinculat a l'elaboració d'un Pla de Treball Individual (PTI) que el jove elabora conjuntament amb els professionals de l'ASJTET i que signa com a compromís personal. Té dret, a més, a una prestació econòmica vinculada als assoliments de l'establert al PTI, durant els primers 6 mesos des de la sortida del centre si havia estat tutelat durant menys de 3 anys o durant 3 anys si hi havia estat més temps.

No són, però, tots els joves extutelats els que volen mantenir-se sota el suport o seguiment dels professionals, malgrat no tenir resolt el seu dia a dia.

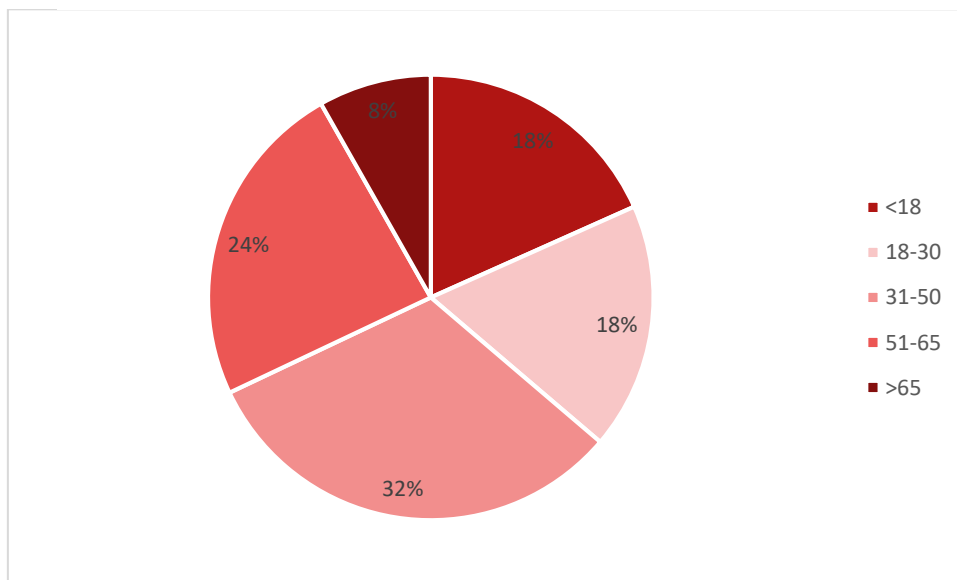
No s'ha de perdre de vista que la desinstitucionalització és un moment vital caòtic pel jove. Tot i haver complert la majoria d'edat i adquirir la plena capacitat jurídica, la manca de xarxa social i familiar que doni suport suposa un factor de risc molt important per acabar en una situació d'exclusió residencial; es pot complicar més si s'adquireixen conductes delictives i d'addicció.

Per tant, un percentatge de joves provinents del sistema de protecció infanto-juvenil, tot i els ajuts previstos, poden acabar molt joves en situació de sense llar.

En el cas dels joves, cal abordar l'especificitat del cas de les dones joves i, en aquest sentit, habilitar serveis que acompanyin i vetllin per la salut afectiva i sexual per tal de garantir-ne els drets en aquest àmbit i evitar els embarassos adolescents i no desitjats. Segons l'estudi *El sensellarisme a Barcelona. Evolució i joves en situació de sensellarisme*, el cas de les dones joves sense llar s'ha de considerar un fenomen amb característiques pròpies tant pel que fa a les causes que les porten a una situació de sensellarisme com pel que fa a les experiències que viuen. A més de les causes que poden portar tant a dones com homes joves a una situació de sensellarisme, com haver perdut la tutela de l'administració pública als 18 anys, la precarietat laboral o les disputes familiars, les dones sovint abandonen la llar perquè han patit maltractaments o abusos sexuals, ja sigui per part de la parella o de la família d'origen. A més, en aquesta etapa vital sovint estan en procés de construcció de la seva xarxa d'afectes i molts embarassos i naixements del primer fill tenen lloc ja en situació de sensellarisme.

Segons dades de 2019, a la ciutat de Barcelona el 18,3% de les persones sense llar allotjades en equipaments tenen menys de 18 anys, tal com mostra la taula següent:

Il·lustració 12. Edat de les persones allotjades en equipaments a Barcelona ciutat

Font: Diagnosi 2019. La situació del sensellarisme a Barcelona. Evolució i polítiques d'intervenció

Al mateix estudi, d'acord amb les dades de les persones que pernocten al carrer, no consta la presència de menors d'edat. Com que es prenien com a

fiable l'edat facilitada per la mateixa persona, pot haver-hi un biaix en la recollida de dades.

Algunes de les persones sense llar provinents del sistema de protecció infanto-juvenil són estrangers no acompanyats que eren menors d'edat en el moment de l'arribada al territori nacional i que, per tant, havien de ser tutelats per l'administració pública. Barcelona ciutat exerceix un efecte crida en la població de menors sense referents familiars, que surt del lloc d'origen amb l'expectativa d'arribar a Barcelona.

L'atenció als joves sense referents familiars, assumida per la DGAIA, des de 2017 s'està treballant de manera interdepartamental per oferir l'enfocament global que la situació d'aquests joves requereix. El 2018 es va presentar el Marc d'acció Catalana per a l'acollida i la inclusió dels infants i joves emigrats sols.

Tinguin referents familiars o no, cal tenir en compte que el disseny de la renda garantida, pensada inicialment de manera exclusiva per a majors de 23 anys, no permet emprarla com a eina educativa, perquè és molt reduïda la quantia vinculada a un pla de treball.

El Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya ha de plantejar l'aprofundiment en el coneixement d'aquesta realitat i oferir una atenció especialitzada als joves desinstitucionalitzats del sistema de protecció infanto-juvenil per prevenir el sensellarisme; igualment, en el cas que les mesures preventives no funcionin, ha de poder atendre'ls per prevenir la cronificació de la situació.

Persones desinstitucionalitzades provinents del sistema de justícia: presons i centres de justícia juvenil

Els ingressos a presó de persones en situació d'exclusió residencial són una oportunitat per treballar l'apoderament per intentar revertir la situació a la sortida de presó. Cal fer una detecció sistemàtica de les persones que es troben en aquesta situació i contemplar aquesta necessitat en els plans de treball que desenvolupen els equips de treball social del Departament de Justícia.

La sortida de la presó és el moment crític; la persona es pot trobar sola i sense un lloc on anar a viure. L'estada a presó priva de llibertat per un temps i pot provocar, en alguns casos, un desarrelament de la xarxa social i familiar de les persones privades de llibertat. És important fer un plantejament proactiu de la sortida molt abans que aquesta succeeixi; cal preveure la situació en la qual es trobarà la persona privada de llibertat quan acabi la condemna i valorar quina

mena de suports pot requerir per contribuir a minimitzar el risc de reincidència delictiva.

La implementació del Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya ha de servir per aprofundir en el coneixement d'aquesta realitat i oferir una atenció especialitzada per donar resposta a les necessitats específiques derivades d'aquesta situació, en el cas que les mesures preventives no funcionin.

El Pla estratègic de serveis socials 2021-2024 al projecte 4: Abordatge integral del sensellarisme i de l'exclusió residencial que inclou l'eix 13 Resposta integrada a problemes socials complexos, exposa que l'abordatge del sensellarisme té implicacions que afecten els diferents departaments i administracions perquè el perfil de les persones ateses sense llar s'està diversificant. El fenomen presenta una complexitat alta que s'haurà d'entomar conjuntament des de tots els òrgans involucrats.

Vinculació amb el Pla Estratègic de Serveis socials 2021-2024

De l'anàlisi de les necessitats i característiques específiques d'aquests col·lectius es conclou que cal una actuació integral que impliqui un punt de vista interdepartamental per poder abordar correctament la varietat de necessitats que presenten.

Per aquest motiu, el Pla estratègic de serveis socials 2021-2024, proposa unes les següents línies d'acció prioritàries per el 2024, recollides al projecte 4 de l'eix 13 del PESS:

L'elaboració de protocols d'actuació entre departaments i administracions, davant de la desinstitucionalització dels sistemes penitenciari, sanitari i de protecció infantil i juvenil.

I el reforç de l'atenció especialitzada als col·lectius en situació de vulnerabilitat severa o fragilitat extrema especialment en la provisió d'atenció sanitària i farmacològica i els problemes de salut mental i addicions

Objectiu 3.1. Implementar un pla d'actuació per a la prevenció de situacions de sensellarisme per cada àmbit d'atenció especialitzada definit

El principi de diversitat aplicat a l'abordatge del sensellarisme implica la proposta d'intervencions i respostes polièdriques a fi de poder garantir un acompanyament continuat en aquells casos que requereixin una atenció especialitzada.

És per aquest motiu que aquest Marc d'acció proposa establir circuits de coordinació efectius entre els agents que intervenen en el col·lectiu de persones sense llar. A més a més, i per poder dur a terme accions de caire preventiu, es fa necessari un sistema de recollida de dades sobre les dificultats en matèria d'habitatge que es presentin en cadascun dels àmbits especialitzats.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Disponibilitat de Plans locals d'abordatge integral del sensellarisme que tinguin en compte els àmbits d'atenció especialitzada.

Objectiu 3.2. Implementar un pla d'actuació específic per a persones amb trastorns de salut mental i addiccions

Les addiccions i els trastorns de salut mental solen actuar com a detonants de les situacions de sensellarisme o s'agreugen profundament durant el període de temps que té lloc l'exclusió residencial severa. És per això que aquest Marc d'acció proposa l'elaboració d'un pla específic que tingui en compte, com a mínim, les accions que es detallen a continuació:

- L'establiment d'un circuit d'actuació en cas de detectar problemes de salut mental o addiccions durant l'atenció.
- L'impuls i la revisió dels criteris d'accés als serveis de la cartera per tal que permetin l'atenció a persones amb addiccions.
- El desplegament d'accions de sensibilització adreçades a reduir l'estima de gènere per facilitar a les dones l'accés als recursos especialitzats en addiccions.
- La revisió i l'adequació dels serveis adreçats a persones sense llar que presentin addiccions i que tinguin en compte el disseny de serveis o espais no mixtes per prevenir situacions de violència masclista.
- La formació als professionals sobre les especificitats de l'atenció a persones en situació de sensellarisme que presenten alguna malaltia mental o addiccions, tenint en compte la perspectiva de gènere i les especificitats d'acord amb cada trajectòria vital.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Disponibilitat de Plans locals d'abordatge integral del sensellarisme que comptin amb un àmbit específic d'atenció als trastorns mentals i addiccions o bé plans específics d'atenció a la salut mental i el sensellarisme.

Objectiu 3.3. Implementar un pla d'actuació específic per a persones amb discapacitat intel·lectual i intel·ligència límit

La discapacitat intel·lectual o la intel·ligència límit agreugen profundament la vulnerabilitat i la insensibilització social de les persones en situació de sensellarisme. És per això que aquest Marc d'acció proposa l'elaboració d'un pla específic que tingui en compte, com a mínim, les accions que es detallen a continuació:

- L'establiment de circuits i una metodologia de treball de detecció, valoració i derivació de les persones en situació de sense llar amb una discapacitat intel·lectual o intel·ligència límit.
- La planificació i l'atorgament dels suport i les prestacions que corresponguin un cop assolida la condició legal de persona amb discapacitat intel·lectual.
- L'establiment d'una metodologia de treball que permeti detectar i derivar les persones que compleixen els requisits per assolir la condició legal de persona amb discapacitat intel·lectual perquè pugui accedir a la cartera de serveis especialitzats.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Disponibilitat de Plans locals d'abordatge integral del sensellarisme que comptin amb un àmbit específic d'atenció a les persones amb discapacitat intel·lectual i intel·ligència límit o bé plans específics d'atenció a les persones amb discapacitat intel·lectual i intel·ligència límit en situació de sensellarisme.

Objectiu 3.4. Implementar un pla d'actuació específic per a persones amb mesures de suport per a l'exercici de la seva capacitat jurídica (persones tutelades o amb assistència)

Les mesures de suport per a l'exercici de la capacitat jurídica (persones tutelades o amb assistència) esdevé en situacions de sensellarisme una dificultat afegida a l'hora de detectar i acompanyar les persones amb aquesta casuística.

És per aquest motiu que es fa necessari ampliar i difondre la formació sobre el protocol de cribratge de processos de mesures de suport per a l'exercici de la capacitat jurídica aplicat a situacions de persones sense llar perquè la coordinació de tots els agents que intervenen en l'atenció a persones sense llar en aquesta situació sigui efectiva i eficient.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Disponibilitat de protocols d'actuació i accions específiques d'atenció i d'abordatge dels sensellarisme adreçades a persones amb mesures de suport per a l'exercici de la seva capacitat jurídica (persones tutelades o amb assistència).

Objectiu 3.5. Implementar un pla d'actuació específic per a persones que no tenen la documentació regularitzada

L'empadronament municipal és la porta d'entrada a serveis i ajuts de caràcter bàsics independentment de la documentació regularitzada de què disposi una persona. Tot i això, actualment a Catalunya hi ha opcions i visions diverses amb relació a l'empadronament de persones sense domicili fix i sense documentació regularitzada.

Així doncs, aquest Marc d'acció es proposa promoure la formació continuada al personal de l'administració local sobre el marc normatiu del padró municipal d'habitants i proveir d'atenció sanitària i farmacològica continuada a les persones no documentades amb malalties cròniques greus, inclosa l'atenció especialitzada.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Disponibilitat de protocols d'actuació i accions específiques d'atenció i d'abordatge dels sensellarisme adreçades a persones que no tenen la documentació regularitzada.

Objectiu 3.6. Implementar un pla d'actuació específic per a persones desinstitucionalitzades provinents del sistema de protecció infanto-juvenil

La desinstitucionalització del sistema de protecció infanto-juvenil sol esdevenir una etapa complexa i de gran dificultat a l'hora d'iniciar un projecte de vida autònom i digne sense el suport institucional, de manera que aquest tall en el contínuum assistencial pot acabar esdevenint un indicador de risc que aboqui els joves a situacions d'exclusió residencial o sensellarisme. És per aquest motiu que el Marc d'acció present aposta per l'elaboració i la implementació d'un pla d'actuació específic que contempli, com a mínim, els aspectes següents:

- La creació de serveis residencials específics i, si escau, no mixtos o amb zones diferenciades d'estada temporal perquè els joves sense referents familiars puguin disposar d'estabilitat habitacional mentre cerquen una solució adequada.
- L'elaboració d'un protocol d'actuació interdepartamental i interadministratiu en els casos de desinstitucionalització dels joves que no compleixin els requisits per accedir a l'ASJTET.
- L'establiment de canals de coordinació amb les Àrees Bàsiques de Serveis Socials i els recursos de la comunitat per donar continuïtat a la tasca iniciada als centres de protecció.
- L'articulació de l'accés a la prestació de la Renda Garantida, vinculada a un Pla de treball individual, abans dels 23 anys per als joves ex-tutelats que no tinguin altres prestacions.

- La creació d'equips de carrer que treballin amb els més joves en situació de sense llar per facilitar l'adherència al servei especialitzat que requereixin.
- Anàlisi de les característiques pròpies que presenten les dones joves en situació de sense llar.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Disponibilitat de Plans locals d'abordatge integral del sensellarisme que comptin amb un àmbit específic d'atenció específic per a persones desinstitucionalitzades provinents del sistema de protecció infanto-juvenil o bé plans específics d'atenció per a persones desinstitucionalitzades provinents del sistema de protecció infanto-juvenil

Objectiu 3.7. Elaborar un protocol de detecció primerenca del risc d'exclusió residencial en els processos de desinstitucionalització provinents del sistema de justícia.

Tal com s'esdevé amb el sistema de protecció infanto-juvenil, l'excarceració també pot esdevenir un indicador de risc d'exclusió residencial a causa de la manca de xarxa comunitària i de recursos de les persones que provenen del sistema de justícia. Per aquest motiu es considera necessari elaborar un protocol de detecció primerenca del risc d'exclusió residencial en els processos de desinstitucionalització provinents del sistema de justícia. En aquest sentit, també cal establir canals de coordinació amb els recursos d'inclusió pel que fa a l'allotjament i amb els Serveis Socials Bàsics perquè la tasca iniciada als centres penitenciaris tingui continuïtat i s'asseguri l'accés a serveis bàsics d'higiene, salut i alimentació entre altres.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Consolidació dels mecanismes de coordinació amb l'administració de justícia i el sistema penitenciari.
- Disponibilitat d'un protocol de detecció precoç del risc d'exclusió residencial en els processos de desinstitucionalització provinents del sistema de justícia.

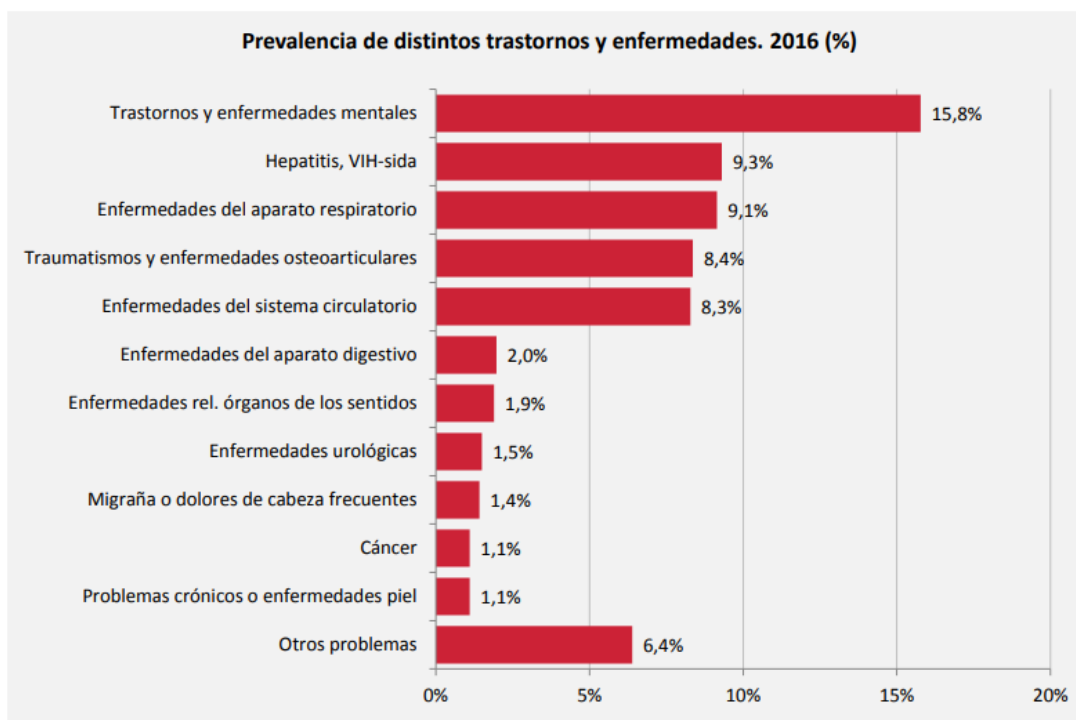
6.4. Línia estratègica 4 – Dret a la salut i al sistema sanitari

La vulnerabilitat de les persones sense llar des del punt de vista de la salut

Més enllà de l'absència de malaltia, l'estat de salut és el resultat de la combinació de molts factors. A més a més de la constitució individual, determinada per factors biològics, hi intervenen molts altres aspectes com els estils de vida, les xarxes socials i comunitàries, factors intermedis com ara l'educació, les condicions de vida i de treball, l'habitatge, els serveis sanitaris, i el context general socioeconòmic, cultural i d'entorn. La salut i la malaltia tenen una dimensió social que vincula situació socioeconòmica i estat de salut. La millora de la salut de la població exigeix una atenció de qualitat, però calen també actuacions en els sectors que influeixen els seus determinants establint una estratègia de salut a totes les polítiques.

Les persones sense llar es troben en situació de vulnerabilitat pel que fa a la dimensió social que tenen un clar impacte sobre la seva salut. Segons dades de l'estudi de la Fundació Eguia-Careaga, 2016, la prevalença de malalties mentals se situa en un 15,8%, seguides per les malalties infectocontagioses com l'hepatitis i el VIH-SIDA presents en un 9,3% de les persones sense llar i un 9,1% que tenen malalties de l'aparell respiratori. Destaca també el 8,4% de persones que pateixen malalties osteoarticulars o traumatismes i el 8,3% que té malalties del sistema circulatori.

Il·lustració 12. Prevalença de trastorns de salut i malalties

Font: Estudio sobre la situación de las personas en situación d'exclusió residencial greu en la CAPV (SIIS-Centro de Documentación y Estudios, 2016).

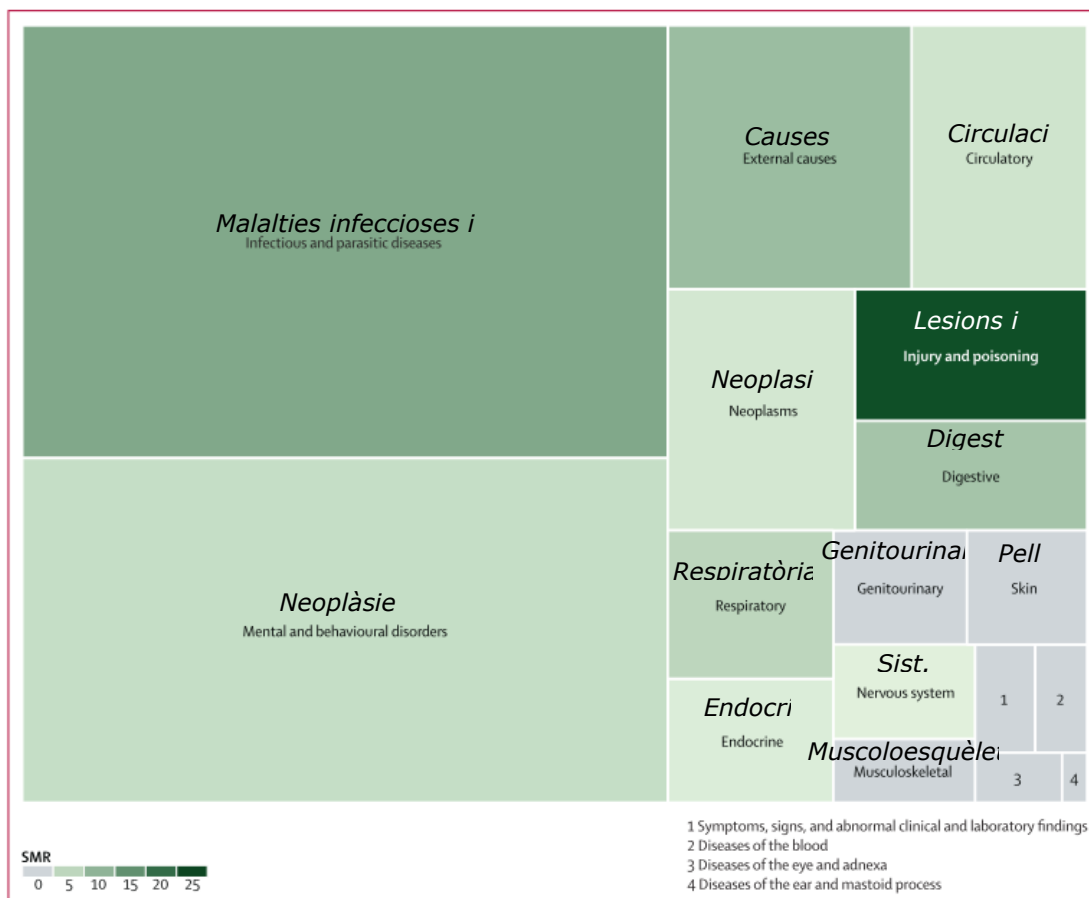
Tal com es reconeix a l'*Estrategia Nacional Integral para Personas Sin Hogar 2015-2020*, malauradament, no existeixen dades per a conèixer quina és la mortalitat i morbiditat associada a les persones sense llar a Espanya. El mateix Marc d'acció pren com a referència estudis diversos dels quals es deriven les conclusions següents:

- a)** Relació persistent entre la carència d'habitatge i l'augment de la mortalitat.
- b)** Les persones sense llar tenen una mortalitat entre 3 i 4 vegades superior a la de la població general, com a conseqüència de les condicions sanitàries i d'habitatge en les que viuen.
- c)** L'esperança de vida de les persones sense llar se situa entre els 42 i 52 anys; són, aproximadament 30 anys menys que la població general.
- d)** D'altra banda, la probabilitat de mortalitat prematura de les persones sense llar augmenta si la persona està contínuament exposada a espais públics, és a dir, si pernocta o viu durant el dia al carrer, si és jove o si té SIDA.
- e)** Entre les persones sense llar hi ha alguns grups com les dones joves, que tenen una mortalitat prematura molt més alta respecte a la resta de subgrups; és 4 vegades per sobre de la mortalitat prematura de la població general. L'exposició a incidents letals, directa o indirectament, és molt alta.
- f)** La mortalitat de les persones sense llar, no només està vinculada al fred de l'hivern, es produeix durant tot l'any.
- g)** Aquestes morts prematures estan principalment associades a quadres mèdics crònics, més que a malalties mentals o abusos de substàncies. Tot i això, hi ha un quadre trimòrbid que multiplica el risc de mortalitat precoç: abús de substàncies, malaltia mental i malaltia crònica.
- h)** Sobreutilització dels serveis d'urgències.

El 2016, Tornero et al. va realitzar un estudi de la mortalitat als hospitals de Sevilla i va concloure que les persones sense llar presentaven una mortalitat intrahospitalària a una edat mitjana 23 anys menor que la resta de la ciutadania.

Segons un estudi d'University College London publicat en 2018, les causes de mortalitat de les persones sense llar es mostren a la figura següent:

Il·lustració 13. Taxa de mortalitat estandarditzada per causa

1. *Símptomes, signes i troballes anormals, clíniques i de laboratori*
2. *Malalties de la sang*
3. *Malalties de l'ull i annex*
4. *Malalties de l'oïda i apòfisis mastoide*

Finalment, cal destacar l'impacte de l'emergència sanitària i social derivada de la COVID19, que va obligar els ens locals a adequar els espais residencials per les persones sense llar, adequant-los a les mesures sanitàries i de distanciament i, alhora, va portar a molts ens locals a obrir recursos específics d'emergència. Des que s'ha disposat de vacunes, els ens locals han hagut de superar el repte de contactar amb les persones sense llar que dormen al carrer per facilitar-ne la vacunació. Aquesta situació permet que els serveis socials i sanitaris un major coneixement de la situació d'aquestes persones.

Vinculació amb el Pla Estratègic de Serveis socials 2021-2024

El Pla estratègic de Serveis socials 2021-2024 preveu l'objectiu d'atendre de forma integral a les persones, això és, garantir que les administracions treballin conjuntament per donar una atenció holística, en aquest cas, a les persones sense llar. Més en concret, els objectius estratègics següents inclosos al PESS insten al sistema de salut i al sistema de serveis socials català a entomar relacions de coordinació i col·laboració:

- Palanca 1. *Les persones i les professionals: motors del sistema*, a l'Eix 1 que aborda *l'atenció centrada en la persona i la seva interacció social i comunitària* amb l'acció prioritària d'*elaboració del Marc d'acció d'inclusió social a totes les polítiques a totes les polítiques com a prioritat del Govern, en què s'interpel·lin els diferents departaments de la Generalitat per impulsar intervencions en vuit àmbits prioritaris: habitatge, treball, educació, salut, empresa i consum, seguretat, cultura i justícia*. Així, aquesta acció preveu que plans com la Marc d'acció present per l'abordatge del sensellarisme incloguin objectius que interpel·lin altres departaments de la Generalitat, en aquest cas, la participació del Departament de Salut és imprescindible donada la població destinatària del Marc d'acció i els problemes de salut associats que se'n deriven.
- Palanca 5. *La intersectorialitat: la intervenció holística*, l'Eix 13 que aborda la *Resposta integrada a problemàtiques socials complexes* amb el projecte primer, *Atenció integrada social i sanitària*, i el projecte quart, *Abordatge integral del sensellarisme a l'acció 197 Reforç de l'atenció especialitzada als col·lectius en situació de vulnerabilitat severa o fragilitat extrema especialment en la provisió d'atenció sanitària i farmacològica i els problemes de salut mental i addicions*. Aquesta acció insta els Departaments de Salut i de Drets Socials a garantir una atenció especialitzada a les persones en situació de sense llar, que com hem vist, tendeixen a tenir problemes greus de salut mental.

La situació de les dones sense llar

La recerca i les dades presentades posen de relleu la rellevància d'incloure la perspectiva de gènere en aquesta línia estratègica per la situació especial en què acostumen a arribar les dones a una situació d'exclusió residencial, les patologies diferenciades i les relacions de poder a les quals han d'afrontar-se quan pernocten al carrer. A la descripció de la línia estratègica present s'ha destacat que les dones en situació de carrer tenen una esperança de vida inferior a la masculina a causa d'una tendència major a patir malalties mentals i addicions.

Pel que fa als impactes en la salut mental, cal posar de relleu el context de les dones en situació de carrer. Estudis realitzats al Regne Unit, apunten que les dones en situacions de sense llar tenen una esperança de vida inferior a la masculina a causa d'una tendència major a patir malalties mentals i addiccions. Un dels factors clau que intervé en els processos de desvinculació de les persones sense llar és la manca de xarxes socials. Les dones han de trencar els vincles amb més intensitat per acabar en situació de carrer. A més, acostumen a esgotar tots els recursos abans de quedar-se sense sostre, això fa que quan arriben al carrer ho facin en pitjors condicions mentals. En el cas de les dones mares, sovint aquesta afectació és major a causa de la pèrdua dels fills.

Altres evidències en relació amb l'estat de salut i les dones en situació de carrer han estat posades a la llum. A l'estudi *El sensellarisme a la ciutat de Barcelona*⁷ instat per la síndica de greuges de Barcelona i elaborat l'any 2018, s'indaguen els principals motius d'arribada al carrer d'homes i dones. L'estudi analitza les problemàtiques i detecta diferències significatives que fan variar, en gran mesura, l'anàlisi de les dones que es troben al carrer. Mentre que només el 6% de les persones que arriben al carrer és per raons de salut mental, en el cas de les dones aquest percentatge s'eleva al 16%, així com per hàbits toxicòmans que arriba a un 14,5% en el cas de les dones mentre que el conjunt és de l'11%.

Objectius i actuacions

Partint d'aquest context, el serveis sanitaris juntament amb els serveis socials i el tercer sector, han de treballar per definir estratègies d'abordatge integral de les necessitats en salut de les persones sense llar, que es troben en situacions altament vulnerables.

Així, el Marc d'acció ha de ser capaç d'abordar l'accessibilitat de totes les persones sense llar al sistema sanitari i promoure que hi hagi un coneixement compartit entre el sistema de serveis socials i de salut per oferir un pla de treball integral a la persona en exclusió residencial. A més, els Departaments i administracions han de treballar conjuntament per garantir uns estàndards de salubritat a l'espai públic que aportí seguretat sanitària a les persones sense llar així com la implicació dels diferents agents que treballen al carrer per tenir un tracte adequat cap a les persones sense llar.

En aquesta línia es recullen objectius i actuacions de caràcter general relatives a l'atenció sanitària i a la garantia del dret a la salut.

⁷ Síndica de greuges de Barcelona (2018). *El sensellarisme a la ciutat de Barcelona*. Estudi realitzat per la Fundació Pere Tarrés. Disponible: <https://www.peretarres.org/arxius/fpt/sensellarisme-barcelona.pdf>

Objectiu 4.1 Facilitar l'accessibilitat de totes les persones sense llar al sistema sanitari, a través de garantir la targeta sanitària i la prestació farmacèutica

L'accés als sistemes de salut i de serveis socials sovint representen un impediment per a les persones en situació de sensellarisme que, més enllà d'esdevenir una vulneració de drets, cronifiquen la situació en què es troben i deterioren les seves condicions de vida.

Per aquest motiu, cal disposar d'un protocol d'identificació de les persones sense llar que incorpori els serveis socials i els serveis sanitaris, fet que inclou dotar de targeta sanitària des del primer ús a les persones sense llar que accedeixin als serveis.

Finalment, a fi de garantir que aquests sistemes de benestar són accessibles per a tothom, es fa necessari implementar programes de detecció i vinculació al sistema de salut de persones que viuen al carrer.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Increment del nombre de persones en situació de sensellarisme que accedeixen al sistema de salut.
- Increment del nombre de persones en situació de sensellarisme que s'adhereixen al tractament.

Objectiu 4.2 Facilitar l'atenció integrada per a persones sense llar considerant totes les condicions clíniques (orgàniques i mentals) i socials, a partir del gestor de cas i el disseny d'un pla d'atenció

L'atenció integrada i el contínuum assistencial són dos dels grans reptes que afronta actualment el Sistema Català de Serveis Socials i, en aquest sentit, l'abordatge del sensellarisme no n'és cap excepció. A causa de la complexitat, la invisibilització i la cronificació d'alguns casos del fenomen, es fa necessari dissenyar un pla d'atenció integrada per a persones sense llar. Aquest pla ha d'establir els instruments pertinents per poder dur a terme valoracions integrades, així com implementar el gestor de cas en el sistema de salut.

Pel que fa a l'àmbit sanitari, aquest Marc d'acció aposta per definir i implementar un protocol de coordinació que sigui d'aplicació en els hospitals per a les persones sense llar que són donades d'alta de l'hospital utilitzant les millors pràctiques conegudes i en coordinació amb els serveis socials corresponents. Així com formar els professionals del sistema de salut sobre les especificitats en l'atenció a les persones sense llar, tenint en compte els trets individuals que hi operen.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Elaboració d'un pla o protocol i circuits d'atenció integrada social i sanitària adreçats a persones en situació de sensellarisme.

Objectiu 4.3 Garantir els estàndards de salubritat a l'espai públic, a partir de la sensibilització, la mediació i la intervenció coordinada dels diferents agents que treballen al carrer

El procés d'intervenció i la recuperació de les situacions de sensellarisme requereixen des de la detecció fins que la persona accedeix efectivament a un habitatge. Per aquest motiu, l'espai públic esdevé durant un període de temps un dels agents del procés d'intervenció social, de manera que es fa necessari sensibilitzar i capacitar els agents de neteja, educadors i policia local, així com coordinar tots els agents que treballen al carrer i, si escau, els dispositius judicials.

Així mateix i, amb l'objectiu de pal·liar l'hostilitat de l'espai públic, cal facilitar serveis de proximitat i higiene personal, que incorporin la perspectiva de gènere i l'opció de disseny de serveis no mixtos. Així com promoure l'atenció dels animals de companyia al carrer mitjançant la vacunació i la identificació, ja que sovint representen l'únic vincle de les persones que dormen al ras.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Desplegament i consolidació de mecanismes de coordinació amb els agents que treballen al carrer.

6.5. Línia estratègica 5 - Sensibilització sobre el sensellarisme amb la participació de les persones en situació de sense sostre i sense llar i eradicació de l'aporofòbia

La percepció social del sensellarisme i l'aporofòbia

Segons el Pla de lluita contra el sensellarisme de Barcelona 2016-2020 la ciutadania percep aquesta problemàtica com una conseqüència de determinats factors personals de les persones que viuen aquesta situació. De les persones entrevistades:

- el 50% creuen que les persones sense llar viuen al carrer per una ruptura familiar.
- Un 46% creu que la causa és l'alcoholisme.
- Un 40% ho remet a problemes de salut mental.

Per una altra banda, des de l'Observatori Hatento informen que el 47% de les persones sense llar entrevistades declara haver estat víctima d'algun episodi d'aporofòbia.

L'aporofòbia es defineix com l'odi, el rebuig o por a les persones pobres. D'acord amb la Llei 19/2020, del 30 de desembre, d'igualtat de tracte i no-discriminació, defineix aporofòbia com el rebuig, el menyspreu o l'odi envers les persones pobres, sense sostre o sense llar i determina que una de les seves finalitats es evitar qualsevol de les formes de discriminació que prengui per pretext qualsevol manifestació d'aporofòbia o d'odi a les persones sense llar.

També està reconegut pel Ministeri d'Interior com a delictes d'odi, contemplat a l'art. 510, capítol IV, dins de la Secció 1a. *Dels delictes comesos amb ocasió de l'exercici dels drets fonamentals i de les llibertats públiques garantides per la Constitució.*

Segons el mateix informe de l'Observatori Hatento, els factors de vulnerabilitat per patir aporofòbia són:

- Factors de gènere. Les dones són més vulnerables de patir situacions d'aporofòbia.
- El consum d'alcohol.
- Més de 5 anys vivint en situació de sense llar.

L'aporofòbia s'indueix, es provoca, s'aprèn i es difon a partir de relats alarmistes i sensacionalistes que relacionen a les persones d'escassos recursos amb la delinqüència i amb una suposada amenaça a l'estabilitat del sistema socioeconòmic. La víctima de d'aporofòbia es troba en un circuit pervers, en què el rebuig que genera li tanca les portes a la seva recuperació i reinserció

sociolaboral i provoca una baixa autoestima i fent que es senti obligat o obligada a identificar-se com a grup, amb altres persones que es troben en la mateixa situació.

Les conseqüències sobre les víctimes d'aquests actes d'aporofòbia són físiques, psicològiques i provoquen canvis en la vida quotidiana així com inseguretats per por a patir altres atacs.

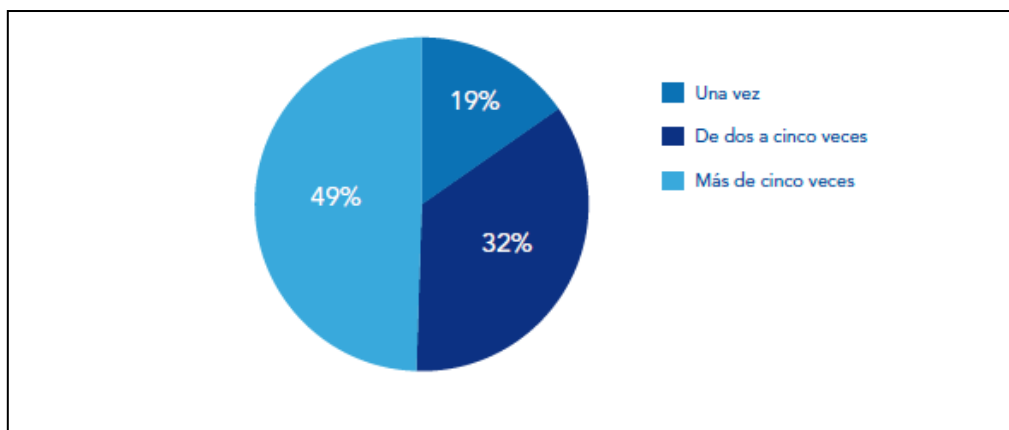
Tot i el gran nombre de situacions d'aporofòbia, només denuncia una petita part de les víctimes (17%, segons l'informe de l'Observatori Hatento 2015). Això es deu a la manca de recursos específics, la por a les represàlies, en cas de ser immigrant, la por a l'expulsió del país i falta de confiança amb els serveis. Tot això, contribueix a que la víctima tingui la percepció de que denunciar no servirà per res.

Segons Hatento (2015), el perfil general dels agressors amb delictes d'odi cap a les persones sense llar són homes (87%), entre 18-35 anys (57%), que complien una de les següents situacions: estaven de festa (28.4%), eren veïns del barri (12.8%), oferien serveis policials (10.1%) o formaven part de grups feixistes (7.3%). Aquestes delictes d'odi, generalment, es produïen a partir d'insults o tracte vexatori (42.9%), agressions físiques (40.8%), assetjament i intimidació (20.20%), tracte discriminatori (16.70%), robatoris (10.5%), danys a les seves pertinences (7%). I en el cas concret de les dones, els delictes d'odi, es produïen per insults i tracte vexatori (51.9%), tracte discriminatori (22.2%) i agressions sexuals (14.8%).

El 34% de les morts de persones sense llar a l'Estat espanyol s'ha relacionat amb un episodi de violència i el 23% de les morts va ser conseqüència directa de l'agressió física.

El 40.7% d'aquests delictes d'odi anaven acompanyats de pals, porres, pedres o botelles, per tal d'intimidat en cara més a la persona en situació de sense llar. Produint-se de nit o de matinada, per aprofitar la desprotecció de les persones sense llar i per evitar ser descoberts.

II·lustració 14. Freqüència de victimització

Font:

Informe investigació sobre els delictes d'odi contra les persones sense llar (Observatori Hatento)

La situació de les dones sense llar

En el cas de les dones s'hi afegeix la culpabilització de la situació en què es troben. La divisió d'espais imposada pel patriarcat fa les dones responsables del sosteniment de la quotidianitat, la cura de les persones que l'envolten i de l'esfera privada de la vida. Conseqüentment, l'imaginari simbòlic responsabilitza les dones de la pèrdua de l'habitatge sense valorar els aspecte econòmics i psicosocials que han desembocat en aquesta situació.

També pren especial rellevància la violència masclista que pateixen les dones en situació d'exclusió residencial, tant com a fenomen intrínsecament lligat a la pèrdua d'un habitatge digne, com a agreujant de les situacions de sensellarisme femení. En aquest segon cas, la violència en l'àmbit de la parella i la violència sexual solen afectar especialment les dones que dormen al ras, ja que sovint es veuen immerses en relacions abusives a canvi d'una hipotètica protecció al carrer o bé pateixen amb freqüència agressions sexuals, tant en l'àmbit públic com als recursos destinats a persones en situació de sensellarisme.

Vinculació amb el Pla Estratègic de Serveis Socials 2021-2024

El Pla estratègic de serveis socials 2021-2024 (PESS) té com a principi l'atenció centrada en la persona, ja que aquesta metodologia d'intervenció no només garanteix el respecte a les necessitats, les preferències, els valors i les experiències de les persones ateses; sinó que a més a més considera elements clau l'autonomia i l'autodeterminació de les persones; de manera que l'acompanyament es duu a terme a partir de la interacció efectiva als entorns vitals i a la comunitat.

L'eix 13 *Resposta integrada a problemes socials complexos*, del PESS inclou el projecte 4: *Abordatge integral del sensellarisme i de l'exclusió residencial*, un dels objectius del qual és la sensibilització de la població sobre el sensellarisme mitjançant campanyes en que hi participin persones que hagin passat per

aquesta situació per tal d'eradicar l'aporofòbia social, donant a conèixer una realitat desconeguda per acabar amb els estereotips i l'estigmatització.

Objectius i actuacions

Per transformar la percepció sobre les persones sense llar, especialment pel que fa a les causes que en motiven la seva situació, el Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya assenyala l'exclusió residencial com a motiu principal que impedeix l'accés a l'habitatge d'una part de la ciutadania. També planteja actuacions per aprofundir en l'estudi dels episodis d'aporofòbia i en la seva prevenció, tant estretament relacionats amb el sensellarisme. El Marc d'acció ha de plantejar actuacions per aprofundir en l'estudi dels episodis d'aporofòbia i prevenir-la.

Cal engregar campanyes de sensibilització envers el sensellarisme que comptin amb la participació activa de les persones sense llar per donar visibilitat a l'heterogeneïtat del col·lectiu i facilitar, d'aquesta manera, l'empatia per part de la societat. La comprensió empàtica de la situació pot actuar com a promotor de la col·laboració necessària per abordar un fenomen de tipus global i multicausal. La participació indirecta de les persones sense llar es produeix a partir de la realització d'enquestes i de recomptes, però cal promoure més espais de participació directa, perquè la seva veu pugui ser escoltada en els espais de planificació i disseny de recursos i serveis.

Pel que fa a la participació ciutadana, l'associacionisme i el voluntariat esdevenen una eina d'interacció i participació remarcable, ja que tradicionalment Catalunya ha comptat amb un teixit associatiu ric, actiu i especialment vinculat al territori en què desenvolupa l'activitat. En aquest sentit, les associacions de dones i feministes prenen una especial rellevància a l'hora de fer visible el sensellarisme ocult i empoderar les dones en aquesta situació, ja que més enllà de les reivindicacions i les contribucions socials, promouen, fomenten la participació en xarxes informals de l'entorn més pròxim, fet que contraresta la individualització extrema de la societat, que afavoreix l'aïllament social.

Objectiu 5.1. Sensibilitzar a la població en general sobre el fenomen del sensellarisme des d'una perspectiva de drets

Més enllà de la manca de recursos i oportunitats per construir un projecte de vida digne i autònom, les persones en situació de sensellarisme sovint pateixen el rebuig, l'estigmatització social i l'aporofòbia en la seva quotidianitat.

És per aquest motiu que es fa necessari fomentar l'activisme i l'associacionisme de les persones sense llar perquè tinguin major incidència en el seu procés de recuperació i facin visible el fenomen. Aquest fet comporta, a més, dur a terme accions de sensibilització a la ciutadania en general per presentar el sensellarisme des d'una perspectiva de drets i de rebuig a l'aporofòbia com a estigma social.

En aquest sentit, cal fer esment a les especificitats del sensellarisme de les dones amb l'objectiu de sensibilitzar la ciutadania sobre les estigmatitzacions específiques que pateixen, així com sobre els aspectes econòmics i psicosocials característics que desemboquen en aquestes situacions. Això inclou fomentar l'anàlisi crítica de l'imaginari simbòlic perquè té un impacte directe en la pèrdua de l'habitatge i, finalment, potenciar les associacions de dones i feministes que treballen amb dones sense llar.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Difusió d'una campanya de sensibilització i prevenció de l'aporofòbia adreçada al conjunt de la societat.
- Disponibilitat de mecanismes de coordinació amb les entitats d'associacionisme i voluntariat.

Objectiu 5.2. Dotar als professionals de diferents sectors d'eines i pautes d'actuació per minimitzar l'estigmatització de les persones sense llar i lluitar contra l'aporofòbia

La metodologia de treball Housing First no només ubica l'habitatge com a dret de les persones que en situació de sensellarisme; sinó que també en preveu la inserció i la participació en la comunitat. Per aquest motiu cal establir pautes de sensibilització a la comunitat en què s'ubiquen recursos d'atenció a les persones sense sostre o sense llar, així com elaborar guies de comunicació en què es compti amb la seva participació i estiguin adreçades als mitjans de comunicació de masses i les xarxes socials.

En aquest sentit, també és necessari dotar tots els agents implicats de recursos com és el cas de la formació a professionals d'atenció al públic i l'elaboració d'un protocol d'actuació policial a l'hora d'abordar casos d'aporofòbia.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Redacció de pautes de comunicació i eines de sensibilització envers l'aporofòbia adreçades als professionals del sector.

6.6. Línia estratègica 6 – Gestió del coneixement i de la informació

A la diagnosi de del Marc d'acció present es fa palès la necessitat de seguir investigant i tenir més coneixement sobre el fenomen del sensellarisme i la capacitat d'atenció a les persones en situació d'exclusió residencials dels ens locals a Catalunya

Avui dia podem afirmar que no és possible conèixer amb exactitud el nombre de persones que dormen al carrer a Catalunya. La manca de dades referides a les persones sense llar i els serveis que les atenen dificulta el coneixement del fenomen i, per tant, també complica el disseny de polítiques públiques i planificació de serveis i recursos que puguin donar resposta a les necessitats que presenten les persones sense llar.

Els recomptes i censos

Els recomptes nocturns són una eina útil per dimensionar la problemàtica a nivell municipal. De fet, a l'abril de 2015, el Parlament de Catalunya va instar al Govern de la Generalitat a realitzar recomptes bianuals per dimensionar el sensellarisme. La metodologia per fer recomptes està descrita en un document publicat per Arrels Fundació.

Segons les dades reportades a l'enquesta realitzada en el marc del Marc d'acció integral per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya eren 10 els municipis que havien realitzat recomptes nocturns durant el 2016: Barcelona, Girona, Tarragona, Reus, Mataró, Badalona, Sant Adrià del Besós, L'Hospitalet de Llobregat, Mollet del Vallès i Sant Llorenç d'Hortons.

Tot i no haver fet recompte, 401 municipis van respondre a la pregunta de l'enquesta referida al nombre de persones que es trobaven en situació de viure en un espai públic o a la intempèrie (ETHOS 1). Durant el 2016 tenien constància de 2.531 persones que es trobaven en aquesta situació.

403 municipis van respondre que 3.246 persones es trobaven en situació de pernoctar en un alberg i/o forçat a passar la resta del dia en un espai públic (ETHOS 2).

Segons dades d'Arrels Fundació, al 2020 només onze municipis catalans havien fet recomptes: Barcelona, Girona, Lleida, Tarragona, Reus, Mataró, Badalona, Santa Coloma de Gramenet, Sant Adrià de Besòs, Sabadell i Terrassa. Els resultats confirmaven que, com a mínim, 1.599 persones dormen al carrer en els 11 municipis on s'havia realitzat el recompte. En 2014, d'acord amb la informació de què disposava mateixa entitat, s'havien registrat un total de 1.325 persones que dormien al carrer. Cal destacar l'increment del nombre de persones dormint al carrer al 2020 respecte 2014, tot i estar encara en estat d'alarma i que s'havien habilitat serveis per garantir el confinament de les persones sense llar.

En aquest mapa no apareixen tres municipis que a l'enquesta havien reportat que feien recomptes: L'Hospitalet de Llobregat, Mollet del Vallès i Sant Llorenç d'Hortons. Es desconeix el motiu. Sí apareix Santa Coloma de Gramenet, que

en el moment de l'enquesta (2016) no havia fet recompte nocturn i Lleida, que no havia respost aquesta pregunta de l'enquesta.

Per tant, si es tenen en consideració ambdues fonts de dades com a fiables, serien 14 municipis catalans els que haurien fet recompte nocturn; un 1,47% del total dels municipis de Catalunya, si bé són els que més població tenen.

Els recomptes, si es repeteixen de forma periòdica, són una eina imprescindible per veure l'evolució de la problemàtica. Permeten, a més fonamentar polítiques efectives i millorar els serveis d'atenció a les persones sense llar.

A banda dels recomptes, la realització de censos en què s'entrevista amb un guió tancat a les persones sense llar que es localitza dormint al carrer, aporta informació complementària per a explorar la situació en la que es troben les persones que viuen al carrer. El cens ofereix informació qualitativa per a conèixer la situació de vulnerabilitat en què es troba cada persona. També és una eina per a detectar la incidència de problemes de salut mental i/o addicions severes que poden dificultar l'accés a recursos i l'avenç cap la vida autònoma. Barcelona, Lleida, Tarragona i Sant Adrià són els únics territoris catalans en els que es té constància —la informació consta als webs dels organitzadors— que s'hagi realitzat algun cens.

Altres possibles fonts d'informació

La informació provinent dels recomptes nocturns i dels censos proporciona una visió agregada de la situació, que hauria de ser complementària a la qual disposés l'administració pública sobre la situació habitacional de cada ciutadà, per poder aprofundir en la valoració de la situació de les persones que es trobin en les categories Ethos 1 i 2. Actualment, amb els sistemes d'informació amb què es treballa tant a l'Agència de l'Habitatge de Catalunya com al Departament de Drets Socials i els serveis socials bàsics, no és possible ja que les persones no estan categoritzades en funció de la situació Ethos en què es troben. Per tant, la consulta realitzada en l'enquesta realitzada en el marc del Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya té un risc de biaix molt important, perquè són dades autoreportades per cada municipi segons diferents fonts d'informació no homogènies.

De la mateixa manera, el gestor d'àrees bàsiques de serveis socials (GABSS) només recull les dades de les persones que han estat ateses pels recursos d'habitatge temporal, per tant, limiten el coneixement del fenomen a les persones ateses i a les categories ETHOS 2 i 3. Tanmateix, com s'acaba d'advertir, les àrees bàsiques de serveis socials i les entitats gestores dels recursos no classifiquen a la població sense llar atenent a les categories ETHOS i autoreporten la informació sol·licitada com poden i tracten d'adaptar la seva informació als requeriments del Departament. Aquest traspàs d'informació no solament afecta a la qualitat de la dada sinó que obliga a les treballadores a destinar part del seu temps d'atenció a la tramesa mensual de les dades. A

més, cal destacar l'esforç que ha calgut fer per localitzar i identificar les persones que dormen al carrer durant la campanya de vacunació de la COVID.

La informació sobre els serveis oferts, la dedicació a nivell municipal de recursos humans i econòmics per atendre les persones sense llar, etc. tampoc es recull de manera sistemàtica. Les dades sobre els costos de l'atenció a les persones en risc o situació d'exclusió residencial estan disperses i recollides de maneres molt heterogènies per cada administració local, fet que dificulta l'anàlisi de la informació disponible. La informació disponible als dos departaments de la Generalitat implicats tampoc permet diferenciar les partides destinades a les persones sense llar de les dedicades a altres col·lectius de persones vulnerables.

Les conseqüències de la manca d'informació

La situació que presenten les persones sense llar és d'extrema complexitat i, per tant, requeririen una atenció integrada entre els diferents agents que intervenen amb elles, per incrementar l'efectivitat de les actuacions i tractar de millorar la situació. L'atenció integrada requereix d'una gestió de la informació de cas compartida entre els sistemes d'atenció diferents o treballar amb un expedient únic, per poder oferir continuïtat en l'atenció a la persona. Els sistemes d'informació amb què s'està treballant depenen de cada organització o administració local i no estan connectats entre ells.

La manca de dades longitudinals de les trajectòries de les persones sense llar dificulta avaluar quines estratègies d'intervenció resulten més efectives i eficients. Aquesta realitat genera un greuge major a l'hora d'avaluar les intervencions i generar coneixement que permeti millorar l'atenció a les persones sense llar. A més a més, aquesta informació contribuiria a identificar els serveis per a persones sense llar que haurien de formar part de la cartera.

Cal afegir que aquestes mancances no només dificulten l'abordatge del sensellarisme conegut, sinó que també invisibilitzen la situació de moltes persones que es troben en casuístiques descrites a les tipologies ETHOS però no dormen al ras. Aquest fet desdibuixa especialment el sensellarisme femení i les situacions d'exclusió habitacional que pateixen les dones, ja que els recursos es planifiquen des d'una visió parcial o, en cas d'existir, no són prou accessibles perquè les dones no se senten interpel·lades. Tanmateix, el desconeixement sobre les categories ETHOS que engloben a les persones en habitatge insegur i habitatge inadequat deixa als agents públics sense capacitat per impulsar actuacions preventives basades en dades.

Aquesta mancança i les conseqüències negatives que se'n deriven s'han fet especialment evidents arran de la crisi epidemiològica i social de la COVID19, que no només ha evidenciat la necessitat urgent de dotar tots els agents del SCSS d'eines que permetin operar de manera coordinada amb una visió

territorial global; sinó que també ha agreujat i incrementat les situacions d'exclusió residencial. La situació d'emergència, doncs, ha obert un nou escenari de necessitats socials a les quals el sistema ha de ser capaç de donar resposta d'una manera eficient, sostenible i sostinguda. Per tant, la recollida de la informació ha de preveure la desagregació de la dada per raó de gènere i les anàlisis han d'aprofundir en les possibles divergències per raó de gènere així com caldrà generar coneixement que pugui ser, posteriorment, aplicat per la definició de noves polítiques.

La crisi epidemiològica COVID19 també ha posat de manifest la importància de les àrees bàsiques de serveis socials com a nodes del Sistema Català de Serveis Socials i la urgència i la necessitat de fer avançar el sistema cap al coneixement compartit per donar resposta a les necessitats socials. Arran l'emergència sanitària i social s'ha evidenciat una gran mancança en la governança de les poques dades disponibles, que en limita coneixement de la realitat al territori d'acord amb dades de l'any anterior i per tant, s'ha fet palès la necessitat de tenir dades actualitzades. Per això, de forma urgent, ha calgut crear un sistema de recollida de dades, el Gestor d'àrees bàsiques de serveis socials (GABSS) que recollís informació mensual i no anual (com fa el RUDEL) i que ha permès fer un seguiment de la situació de les persones sense llar. Amb tot, aquesta eina no ha de ser la definitiva, ja que cal avançar cap a un sistema d'informació únic on les dades recollides per l'ens local són fàcilment compartides i comparables.

Vinculació amb el Pla Estratègic de Serveis Socials 2021-2024

El Pla estratègic de serveis socials 2021-2024 preveu una palanca de canvi del SCSS relativa a la governança i el coneixement com a eines imprescindibles perquè les decisions es prenguin en base a l'evidència, ja que els sistemes d'informació no només són imprescindibles per a conèixer i avaluar les necessitats de la ciutadania; sinó que també assenyalen les necessitats de les professionals i permeten el retiment de comptes i una gestió i avaluació transparents. Concretament els eixos 10 i 12, relatius a la informació i la tecnologia orientades a les persones; i a les sinèrgies amb el món local, els agents socioeconòmics, la comunitat i el tercer sector respectivament emmarquen un procés de transformació digital que aquest document concreta en l'àmbit del sensellarisme.

Objectius i actuacions

El Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya ha de plantejar com recollir i analitzar les dades de manera sistemàtica, tant des de la perspectiva de la continuïtat de l'atenció com des de la perspectiva de la visió global per prendre decisions sobre planificació de recursos per atendre les persones en situació de sense llar.

Objectiu 6.1 Ampliar el coneixement sobre el sensellarisme i alinear els sistemes d'informació de l'atenció social de Catalunya per tal que donin resposta a les necessitats d'informació compartida del sensellarisme

Els sistemes d'informació han esdevingut una eina clau i imprescindible perquè la intervenció social es pugui planificar amb dades fiables i basades en l'evidència. En aquest sentit, les eines de què es disposa per abordar el sensellarisme no són una excepció a la fragmentació i atomització generalitzada dels sistemes d'informació dels serveis socials.

És per aquest motiu que cal, en primer lloc, considerar les especificitats de l'atenció a les persones sense llar en la revisió que s'està duent a terme dels sistemes d'informació de l'atenció social a Catalunya per tal que, entre altres, puguin configurar expedients individuals consultables per tots els agents especialitats.

Això implica l'establiment d'un procediment comú amb eines informàtiques compartides que facilitin els recomptes nocturns i l'elaboració d'un marc procedimental estandarditzat d'elaboració de censos de persones que dormin al carrer o bé en recursos destinats a l'allotjament provisional.

La rellevància d'aquestes eines rau en el fet que permetran actualitzar la diagnosi sobre l'estat de les persones en situació d'exclusió residencial a Catalunya tenint en compte, especialment, les especificitats de l'exclusió residencial femenina, ja que és un fenomen massa desconegut i invisibilitzat avui dia.

Indicadors de seguiment i avaluació:

- Implementació d'un sistema d'informació i recollida de dades accessible per a tots els agents i professionals que treballen en l'abordatge del sensellarisme.

7. IMPACTE

Els impactes esperats de la posada en marxa d'aquest Marc d'acció són, per una banda, dotar-nos d'un sistema que garanteixi el dret a l'habitatge de totes les persones en risc d'exclusió social, i per altra banda, avançar cap a una societat més oberta una societat que no tingui una percepció estigmatitzadora del fenomen del sensellarisme.

➤ **Un sistema de protecció que garanteixi el dret a l'habitatge de totes les persones en risc d'exclusió social**

Una societat solidària, que cuida dels seus membres i on val la pena viure, és una societat que ha d'arribar a entendre que el sensellarisme és una situació no desitjada en què qualsevol persona es pot trobar com a conseqüència de la coincidència de diversos problemes econòmics i relacionals. Aquesta societat ha de ser capaç de donar-hi resposta i tornar a aquesta persona a un entorn d'habitatge normalitzat, on pugui reconstruir el seu projecte de vida. Entendre aquest punt dona el valor a el Marc d'acció ja que ha d'ajudar a construir aquesta societat més justa, i millorar-ne el sistema de benestar.

Les intervencions realitzades fins al moment per abordar les situacions de sensellarisme no han aconseguit reduir significativament el fenomen. De fet les dades de la diagnosi mostren una tendència estancada i agreujada durant la pandèmia de la COVID 19. No es disposa encara a data d'avui d'un anàlisi de la despesa pública que genera una persona sense llar, però sí existeixen anàlisis d'àmbit internacional que demostren que és molt superior la despesa que genera una persona sense llar sense atenció o atenció puntual a la despesa que suposaria si fos inclosa a un programa que l'ajudés a sortir d'aquesta situació (Gaetz, 2012).

Aquest impacte de nivell macro es concretaria en la consecució dels següents resultats:

- **Reduir el nombre de persones que dormen al carrer.**

Aquest impacte passa necessàriament per l'assoliment dels objectius de la línia estratègica 1 de la Marc d'acció present. Un cop es revisi el marc normatiu i es generin els recursos residencials necessaris (per increment del parc d'habitatge social, reforma dels recursos existents o per altres vies, com la de captació de pisos buits o convenis de col·laboració entre administracions), hauríem de ser capaços de garantir el dret a

l'habitatge a les persones sense llar tot ajustant aquests recursos a les necessitats específiques de cada cas (situacions de cronificació, addiccions o trastorns greus de salut mental entre d'altres).

En aquests moments no és possible determinar un objectiu concret de reducció del nombre de persones que dormen al carrer atès que cal ampliar la diagnosi per incloure-hi les persones que han perdut el seu habitatge per efecte de la pandèmia de COVID-19.

- **Reduir el temps mitjà que passa una persona al carrer fins que rep una atenció adequada**

En aquest sentit tant la línia estratègica 2 com la 3 tenen com a fita general un nou model d'atenció integral a les persones en risc d'exclusió social que no tenen un habitatge adequat. Aquesta fita implica la necessitat d'implementar un conjunt de mesures que reforçaran la xarxa d'atenció i per tant donaran una resposta més ràpida i eficaç al fenomen del sensellarisme.

Això es concretarà en mesures per facilitar els empadronaments, per impulsar la coordinació entre serveis socials d'atenció primària i altres serveis socials especialitzats o d'altres branques (de salut, de treball, judicials o penal), per reforçar els equips d'aquests serveis socials primaris amb el personal adequat per atendre aquests casos a tot el territori, per revisar els protocols d'atenció i prioritització de casos o per la pròpia revisió normativa de la cartera de serveis socials on s'hauran de regularitzar els serveis a les persones sense llar.

De la posada en marxa de totes aquestes actuacions s'haurà de derivar una millora en la detecció i el coneixement de les persones sense llar i una adequació dels serveis que s'ofereixen a aquestes persones, des d'una òptica integral i que centri l'atenció en les persones.

- **Implementació de polítiques públiques basades en l'evidència**

El mateix Marc d'acció inclou la consecució d'un pla de seguiment i avaluació que revisaria el seu estat després dels dos primers anys. La voluntat de les administracions implicades en aquest projecte és obtenir dades que reforcin les hipòtesis de partida i corroborin el fet que pel sistema el més beneficiós, tan social com econòmicament, és actuar amb aquest fenomen garantint des del primer moment el dret a l'habitatge.

Les possibles alternatives, deixar-lo sense tractament o simplement aplicar solucions d'urgència a curt termini, són molt més costoses i no eradiquen el problema de fons. Tot això s'aconseguirà amb la gestió del coneixement i de la informació que es preveu a la línia 6.

➤ **Una societat que tingui una percepció no estigmatitzadora del fenomen del sensellarisme**

Un dels reptes de la Marc d'acció present és el de canviar la concepció, molt arrelada però poc fonamentada, que és té sobre la condició de les persones sense llar segons la qual estan en aquesta situació de manera voluntària. Això no és així, i de fet, només un de cada 25 enquestats⁸ manifesten que estan en aquesta situació de manera voluntària, perquè la gran majoria desitgen sortir d'aquesta situació d'exclusió si poden tenir accés als mitjans per fer-ho.

El Marc d'acció ha d'aconseguir que professionals, poders públics i la població en general entengui que el fenomen del sensellarisme és un fenomen a eradicar i per fer-ho calen polítiques de més llarg recorregut que les emprades fins ara, que només atenen la urgència social però, en la majoria de casos, no faciliten les eines necessàries per solucionar el problema a mig-llarg termini.

Dins dels objectius de la línia 5, es pot veure com ja es preveu llançar una sèrie de campanyes de sensibilització sobre el fenomen del sensellarisme i de lluita contra l'aporofòbia, per tal de conscienciar a la societat que aquest fenomen existeix, donar-li visibilitat, i evidenciar que cal abordar-lo.

⁸ Vegeu document "Estrategia Nacional Integral de Personas Sin Hogar"

8. GOVERNANÇA I SEGUIMENT

La governança del Marc d'acció té com a fonament la metodologia col·laborativa de treball amb què va ser elaborat. D'una banda perquè és imprescindible reconèixer l'experiència i el lideratge en aquest àmbit d'intervenció tant del tercer sector social com del món local, que durant anys han donat resposta a les necessitats habitacionals i humanes de les persones sense llar i; de l'altra perquè la complexitat del fenomen, la multiplicitat d'actors que hi intervenen i les especificitats de cada cas requereixen d'un enfocament i una intervenció holística per poder abordar el sensellarisme de manera integral.

Per aquest motiu, un cop aprovat el Marc d'acció, es preveu crear la Taula de representants, conformada per departaments de la Generalitat de Catalunya, l'administració local i el món municipal, i entitats especialitzades del tercer sector social, de manera que esdevindrà el Plenari del Marc d'acció amb les responsabilitats següents:

- Impulsar l'assoliment dels diversos objectius previstos a el Marc d'acció.
- Retre comptes del grau de desplegament i implantació assolits per cada línia estratègica, en funció dels resultats obtinguts a cada objectiu específic d'intervenció.
- Avaluar-la i fer-ne un seguiment anual.

Pel que fa al desplegament operatiu, es preveu, també, posteriorment a l'aprovació del Marc d'Acció d'una **Comissió permanent**, amb funcions operatives i de rendició de comptes, derivades de la capacitat decisòria del **Plenari**. Aquesta Comissió, igualment conformada per departaments de la Generalitat, l'administració local i el món municipal, i entitats especialitzades del tercer sector social s'haurà de reunir com a mínim i ordinàriament un cop cada trimestre, sens perjudici de les reunions extraordinàries o sessions d'urgència que es consideri necessari convocar a causa de la naturalesa operativa de la Comissió.

Es preveu que el desplegament territorial es distribueixi de la manera següent, mitjançant les **Gestores territorials de casos**, que es vehicularan mitjançant el Contracte Programa del Departament de Drets Socials:

- Comarques gironines
- Catalunya central
- Lleida, Alt Pirineu i Aran
- Terres de l'Ebre
- Camp de Tarragona
- Metropolitana Sud
- Metropolitana Nord

- Barcelona

Les **funcions** que hauran de tenir les **gestores de casos** s'especifiquen a continuació:

- Prioritzar les persones més adients per ser ateses en cada tipologia de servei.
- Fer el seguiment de l'evolució de les persones ateses i establir criteris de funcionament coherents quan coexisteixin diversos projectes a la mateixa regió social.
- Proveir de solucions personalitzades que afavoreixin la inclusió social de les persones en situació de sense llar.

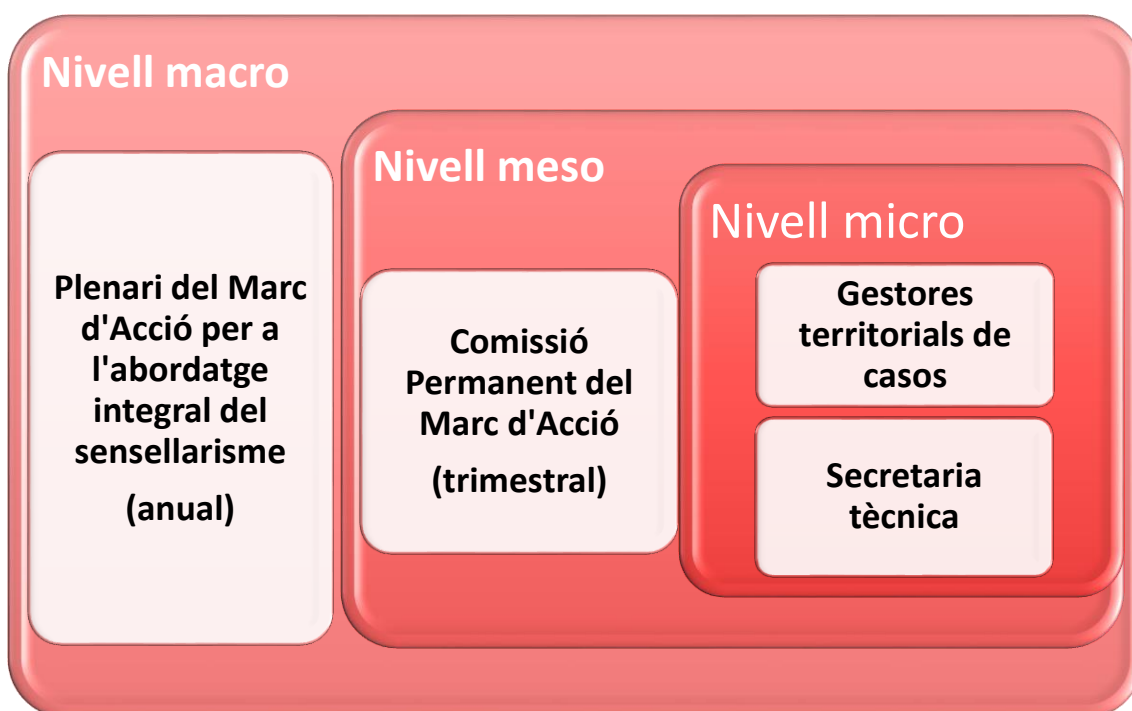
Pel que fa a la **composició** de les gestores de casos es preveu que hi estiguin presents:

- Un representant del serveis territorials del Departament de Drets Socials, que ha d'assumir el rol de dinamitzador.
- Un representant de la DGAiA en cas que es desenvolupin projectes amb joves sense llar.
- Un representant de l'Agència de l'Habitatge de Catalunya
- Una persona experta en els àmbits d'immigració i estrangeria i asil.
- Els referents de sensellarisme de les diferents àrees bàsiques de serveis socials.
- Un representant de la policia local o de la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra.
- Un especialista en salut mental i addiccions.
- Altres perfils professionals en funció de les necessitats.

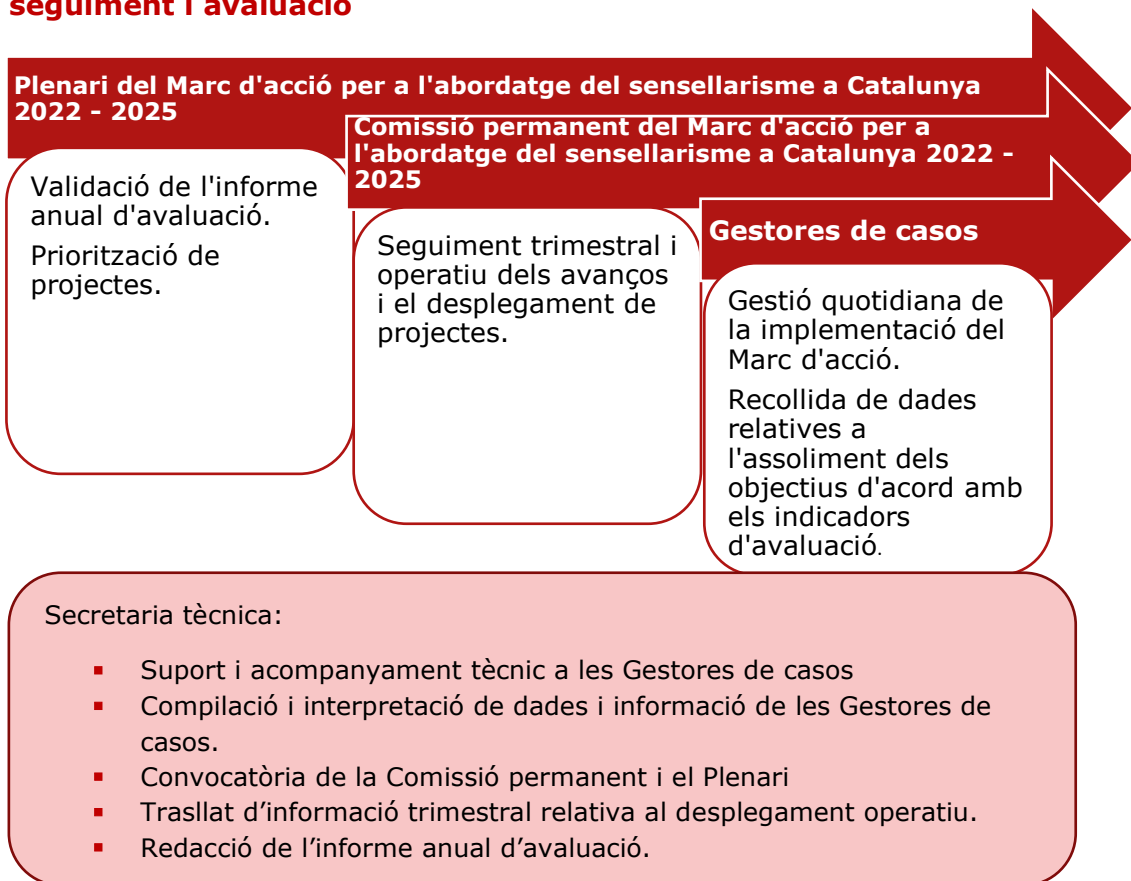
Finalment, el Marc d'Acció preveu la creació d'una **Secretaria tècnica** encarregada de convocar i fer el seguiment de les reunions dels grups de treball descrits anteriorment, així com d'elaborar l'informe d'avaluació anual liderat pel Plenari del Marc d'acció d'acord amb la informació i les dades reportades tant per la Comissió Permanent com per la Gestora de casos.

La creació de tots els òrgans esmentats es regularà posteriorment a l'aprovació del Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme, d'acord amb la normativa vigent.

Il·lustració 15. Estructura organitzativa pel desplegament i seguiment del Marc d'acció

Il·lustració 16. Funcionament i periodicitat del mecanisme de seguiment i avaluació

Il·lustració 17. Indicadors quantitius d'impacte final

Reducció del nombre de persones que dormen al carrer

- Percentatge de reducció per sexe en termes absoluts.
- Percentatge de reducció per sexe i regió social.
- Disminució del nombre de persones per sexe en termes absoluts.
- Disminució del nombre de persones per sexe i regió social.

Reducció del temps mitjà que passa una persona al carrer fins que rep una atenció adequada

- Percentatge de reducció per sexe en termes absoluts.
- Percentatge de reducció per sexe i regió social.
- Disminució de temps per sexe en termes absoluts.
- Disminució de temps per sexe i regió social.

9. BIBLIOGRAFIA

1. Arrels Fundació. Les persones sensellar a Catalunya.
[https://www.arrelsfundacio.org/persones-sensellar/problematika/catalunya/Síndica de greuges de Barcelona \(2018\). El sensellarisme a la ciutat de Barcelona. Estudi realitzat per la Fundació Pere Tarrés. Disponible: https://www.peretarres.org/arxius/fpt/sensellarisme-barcelona.pdf](https://www.arrelsfundacio.org/persones-sensellar/problematika/catalunya/Síndica de greuges de Barcelona (2018). El sensellarisme a la ciutat de Barcelona. Estudi realitzat per la Fundació Pere Tarrés. Disponible: https://www.peretarres.org/arxius/fpt/sensellarisme-barcelona.pdf)
2. Sales A, Guijarro L. *Dones sense llar*. Revista Barcelona Societat Sumari:81
3. Sales A, Guijarro L. *Dones sense llar*. Revista Barcelona Societat Sumari:81
4. Escudero Carretero MJ. *Mujeres Sin Hogar En Granada : Un Estudio Etnografico*. Granada : Universidad de Granada; 2003.
https://cataleg.uab.cat/iii/encore/record/C__Rb1838356__SEscudero__Ff:facetfields:author:author: Autor::__P0,2__Orightresult__U__X4__Ks@2003e@2003?lang=spi. Accessed July 2, 2019.
5. Morante M., Morata B, Trujillo M. I Seminario Interdisciplinar Sobre Genero Y Sexualidad en el siglo XXI: política afectivosexual, migraciones femeninas y vulnerabilidad social. *Univ Granada, Trab Soc Glob 2010 Rev Hipatia*. 2010:242-262.
6. Martínez Martínez MJ. *Modelos Teóricos Del Trabajo Social*. DIEGO MARI. Murcia; 2005.
<http://mendeley.csuc.cat/fitxers/8850fa0849c65d9ea8aa71842438e4e4>. Accessed August 28, 2019.
7. Bernard N. The gender of housing deprivation in Belgium. *Homeless Eur Gend Perspect Homelessness*. 2010;Spring 201:24-25.
https://www.feantsa.org/download/homeless_in_europe_spring10_en5953934337965060559.pdf. Accessed August 28, 2019.
8. Shinn M, Weitzman BC. Research on Homelessness: An Introduction. *J Soc Issues*. 1990;46(4):1-11. doi:10.1111/j.1540-4560.1990.tb01795.x
9. Koegel P, Melamid E, Burnam m A. Childhood risk factors for homelessness among homeless adults. *Am J Public Health*. 1995;85(12):1642-1649. doi:10.2105/ajph.85.12.1642

10. Sales A, Uribe J, Marco I. *Diagnosi 2015. La Situació Del Sensellarisme a Barcelona. Evolució i Polítiques d'intervenció.*; 2015.
11. Walsh CA, Beamer K, Alexander C, Shier ML, Loates M, Graham JR. Listening to the silenced: informing homeless shelter design for women through investigation of site, situation, and service. *Soc Dev Issues*. 2010.
12. Ministerio de la Presidencia. Instrucciones técnicas sobre la gestión del padrón municipal. *Boletín Of del Estado*. 2015.
<https://www.boe.es/boe/dias/2015/03/24/pdfs/BOE-A-2015-3109.pdf>.
13. Pujà i Calderon M. *Con Techo y Sin Hogar. Campaña de Las Personas Sin Hogar 2010-2015. Cáritas.*; 2015.
[http://www.caritasbcn.org/sites/default/files/CON TECHO Y SIN HOGAR_INFORME DE CD BARCELONA.pdf](http://www.caritasbcn.org/sites/default/files/CON%20TECHO%20Y%20SIN%20HOGAR_INFORME%20DE%20CD%20BARCELONA.pdf).
14. L'atenció a les dones en situació de violència masclista i consum problemàtic de substàncies i/o problemes de salut mental des dels recursos especialitzats (VM, XAD i SM). Departament de Salut, Agència de Salut Pública de Catalunya i Subdirecció General de Drogodependències, 2020.
15. Bernad R, Yuncal R, Rais Fundación, Panadero S. Introducing the Housing First Model in Spain: First Results of the Habitat Programme. *Eur J Homelessness*. 2016;10(1):53-82.
16. Sales A, Uribe J, Marco I. *Diagnosi 2015. La Situació Del Sensellarisme a Barcelona. Evolució i Polítiques d'intervenció.*; 2015.
17. De Inés, A., Guzmán, G., Verdaguer, M., Contreras, M. *El sensellarisme a Barcelona. Evolució i joves en situació de sensellarisme*. XAPSELL. Ajuntament de Barcelona, 2019.
18. SIIS Centro de Documentación y Estudios. Estudio sobre la situación de las personas en situación de exclusión residencial grave en la CAPV. 2016.
<https://www.siiis.net/documentos/informes/528548.pdf>.
19. Hidden Hurt. Violence, abuse and disadvantage in the lives of women. Sara Scott and Sally McManus. DMSS Research for Agenda. January 2016.
20. Gobierno de España. *Estrategia Nacional Integral Para Personas Sin Hogar 2015-2020.*; 2015.
21. Hibbs JR, Benner L, Klugman L, et al. Mortality in a Cohort of Homeless Adults in Philadelphia. *N Engl J Med*. 1994;331(5):304-309.
doi:10.1056/NEJM199408043310506
22. Hwang SW, Orav EJ, O'Connell JJ, Lebow JM, Brennan TA. Causes of Death in Homeless Adults in Boston. *Ann Intern Med*. 1997;126(8):625.
doi:10.7326/0003-4819-126-8-199704150-00007

23. Cheung AM, Hwang SW. Risk of death among homeless women: a cohort study and review of the literature. *CMAJ*. 2004;170(8):1243-1247. doi:10.1503/CMAJ.1031167
24. Barrow SM, Herman DB, Córdoba P, Struening EL. Mortality among homeless shelter residents in New York City. *Am J Public Health*. 1999;89(4):529-534. doi:10.2105/ajph.89.4.529
25. O'connell JJ. *Premature Mortality in Homeless Populations: A Review of the Literature* *Premature Mortality in Homeless Populations: A Review of the Literature National Health Care for the Homeless Council.*; 2005. https://pdfs.semanticscholar.org/7ffe/06c2a73bede5bbc4b3aaf5b3782f61b779aa.pdf?_ga=2.234155485.2100659325.1566806604-1213277557.1566806604. Accessed August 26, 2019.
26. Morrison DS. Homelessness as an independent risk factor for mortality: results from a retrospective cohort study. *Int J Epidemiol*. 2009;38(3):877-883. doi:10.1093/ije/dyp160
27. Tornero Patricio S, Fernández Ajuria A, Charris Castro L. *CARACTERÍSTICAS DE LOS INGRESOS HOSPITALARIOS DE LAS PERSONAS SIN HOGAR EN SEVILLA*. Vol 90.; 2016. www.msc.es/resp. Accessed August 29, 2019.
28. Aldridge RW, Story A, Hwang SW, et al. Morbidity and mortality in homeless individuals, prisoners, sex workers, and individuals with substance use disorders in high-income countries: a systematic review and meta-analysis. *Lancet*. 2018;391(10117):241-250. doi:10.1016/S0140-6736(17)31869-X
29. Salut D de. *Pla de Salut de Catalunya 2016-2020.*; 2016. doi:10.1017/CBO9781107415324.004
30. Servei d'ocupació de Catalunya G de C. *PLA DE DESENVOLUPAMENT DE POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ DE CATALUNYA.*; 2017. https://serveiocupacio.gencat.cat/web/.content/01_soc/servei-public-docupacio-de-catalunya-soc/estrategia/pla-de-desenvolupament-de-politiques-docupacio-pdpo/PDPO-2017-2018.pdf. Accessed June 25, 2019.
31. Sales A. *Pla de Lluita Contra El Sensellarisme de Barcelona 2016-2020.*; 2016.
32. Navarro E. Aporofobia. In: *Jesús Conill (Coord.): Glosario Para Una Sociedad Intercultural*. Madrid : Bancaja; 2002:17-23. https://cataleg.uab.cat/iii/encore/record/C__Rb1556789__SGlosario para una sociedad intercultural,__Orightresult__U__X7?lang=cat. Accessed August 26, 2019.
33. Andrade M. *¿Qué Es La Aporofobia? Un Análisis Conceptual Sobre Prejuicios, Estereotipos y Discriminación Hacia Los Pobres.*; 2008. http://www.uenf.br/Uenf/Downloads/Agenda_Social_6866_1307367667.

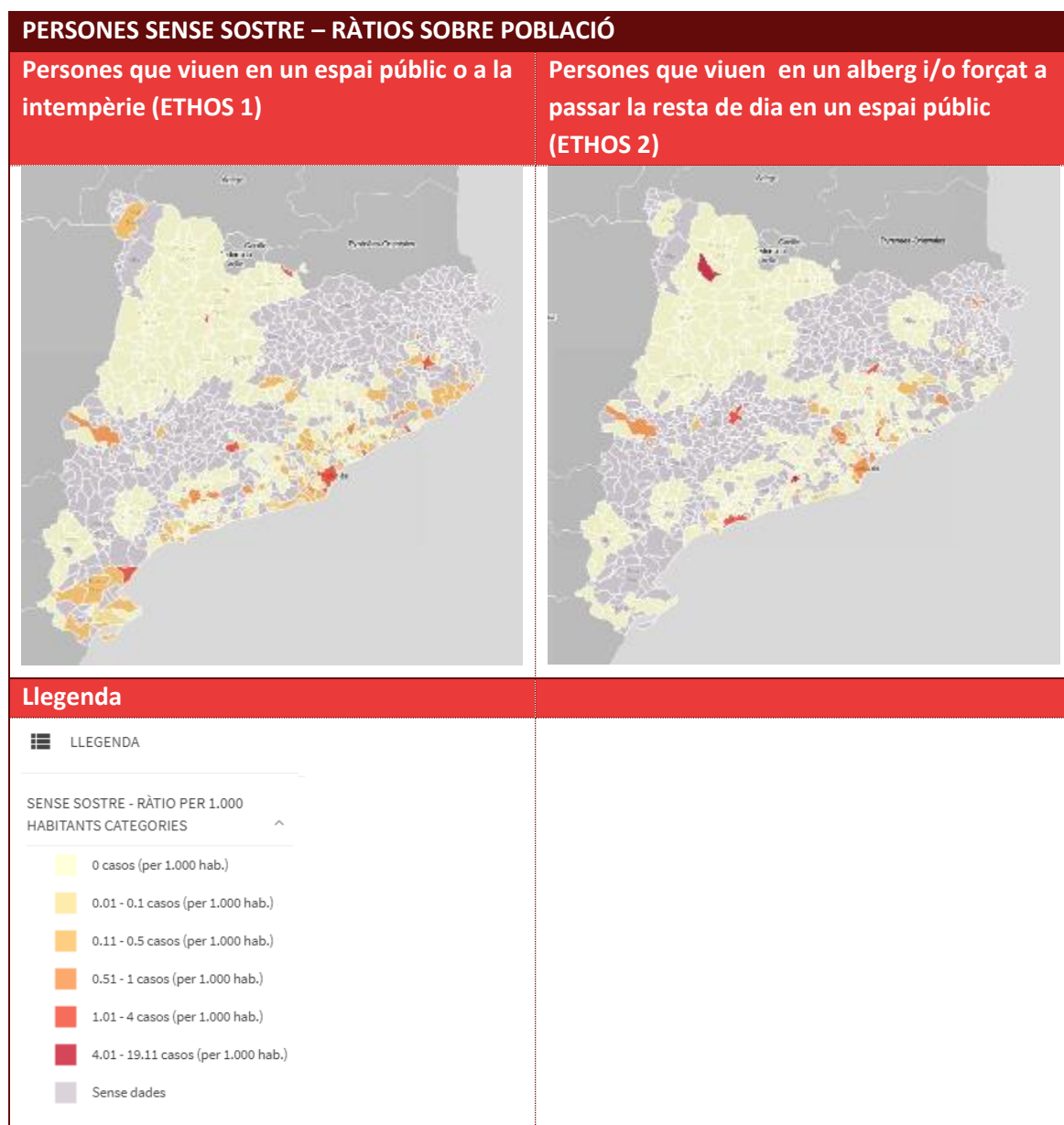
pdf. Accessed August 26, 2019.

34. Observatorio Hatento, Fundación Rais. Informe de investigación sobre los delitos de odio contra las personas sin hogar. 2015:43.
35. Arrels Fundació. *Guia Pràctica per Organitzar Un Recompte. Quantes Persones Dormen Al Carrer Al Teu Municipi?*; 2018.
36. Síndica de greuges de Barcelona (2018). *El sensellarisme a la ciutat de Barcelona*. Estudi realitzat per la Fundació Pere Tarrés. Disponible: <https://www.peretarres.org/arxius/fpt/sensellarisme-barcelona.pdf>

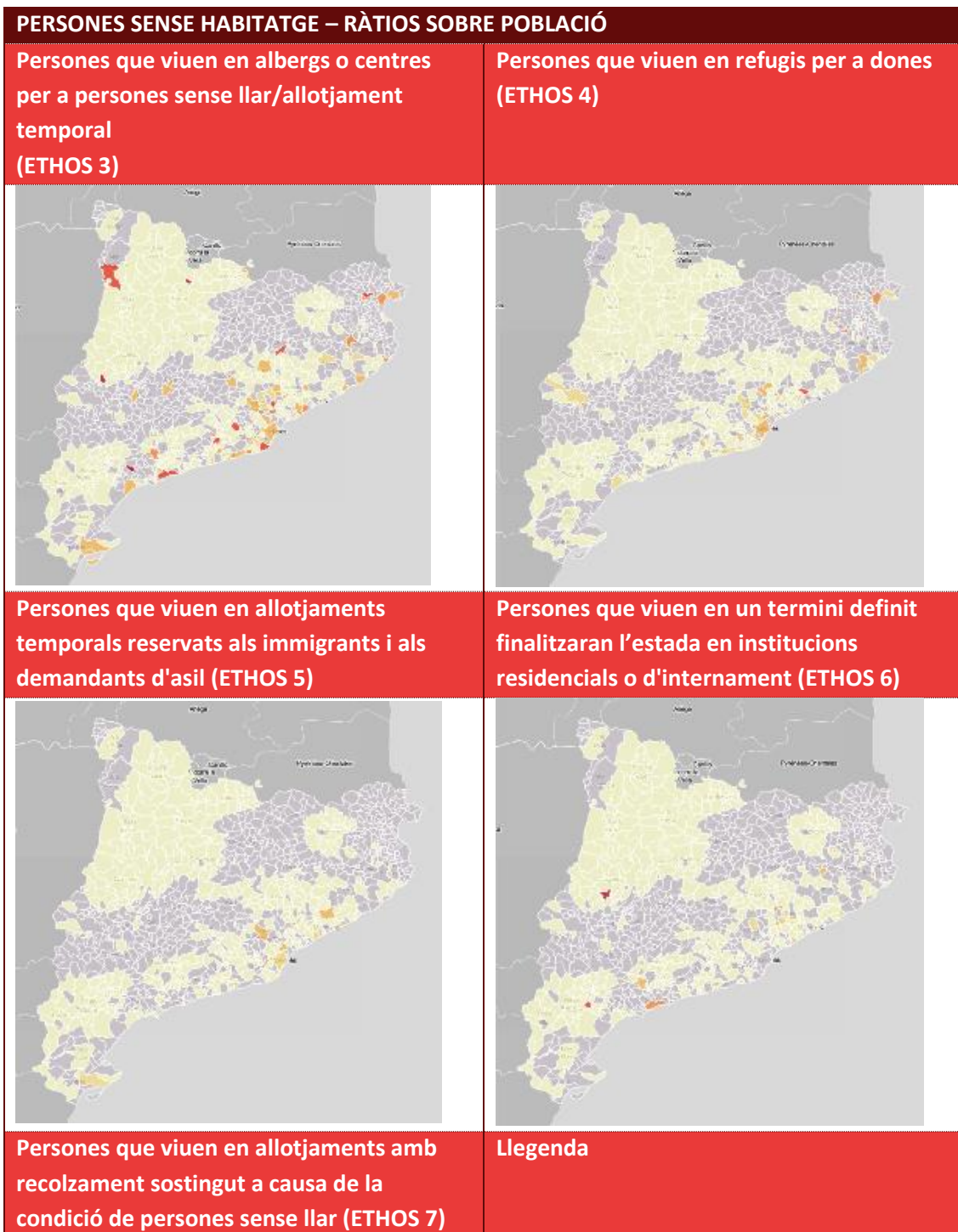
12. ANNEX 1. Mapes dels municipis amb persones sense sostre (ràtio de 1.000 habitants)

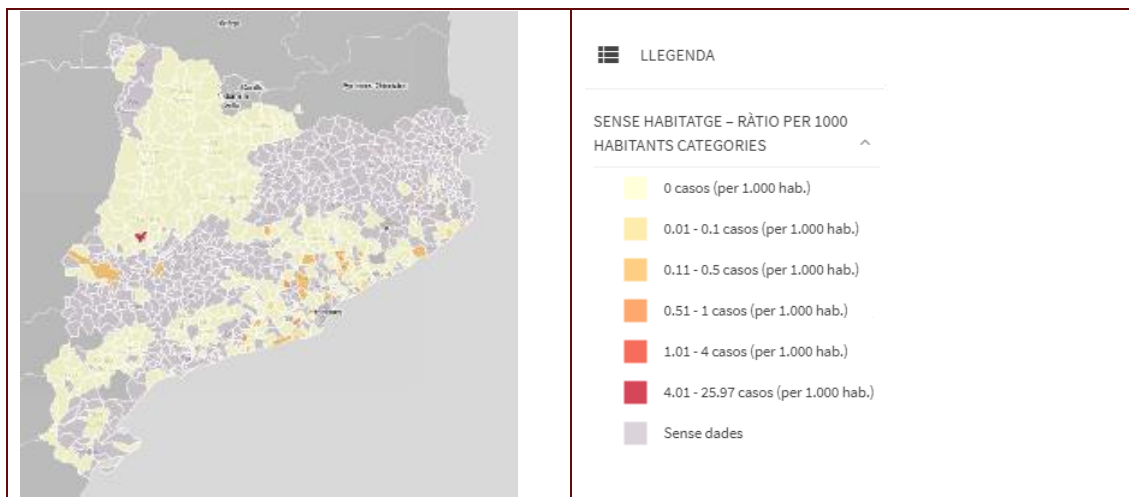
Mapes de ràtios per a cada una de les 13 categories ETHOS per cada un dels municipis de Catalunya (estudi Avedis):

Mapes 1. Municipis amb persones sense sostre (ràtio de 1.000 habitants).

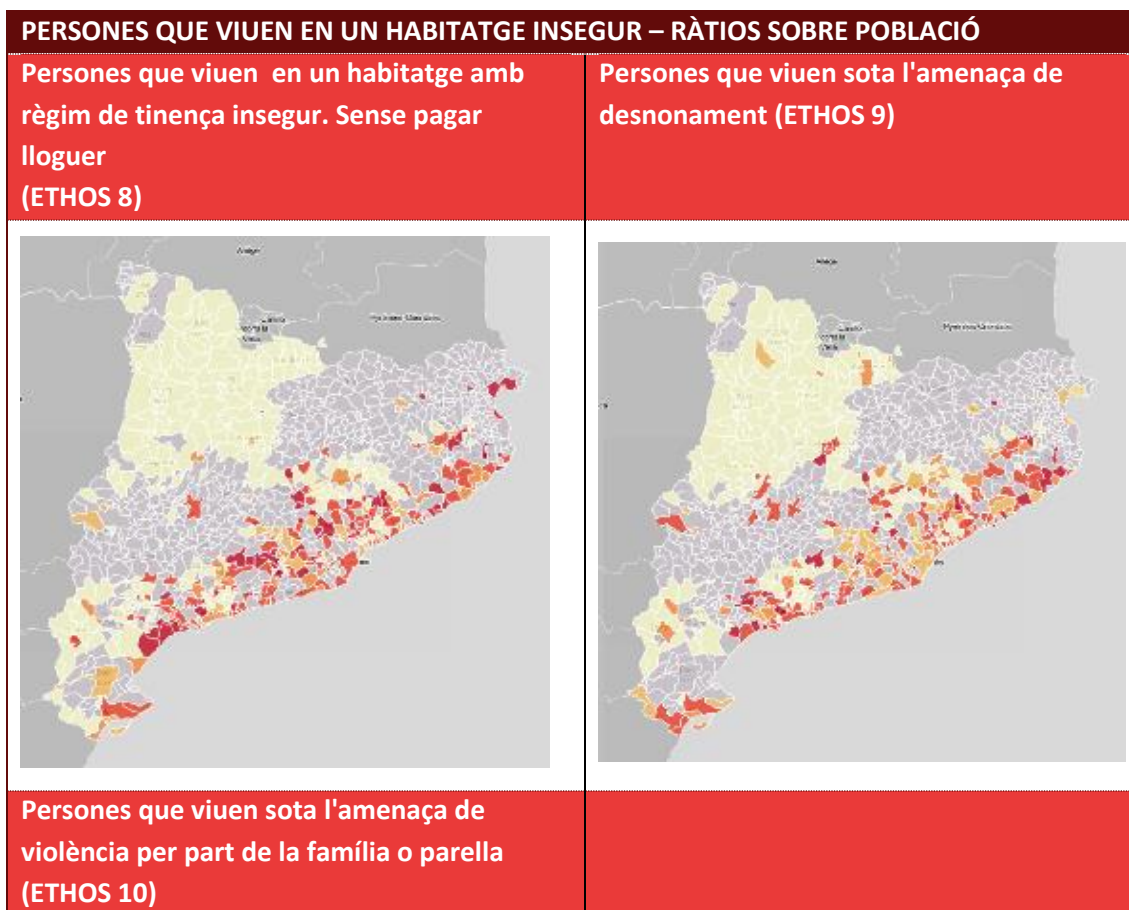

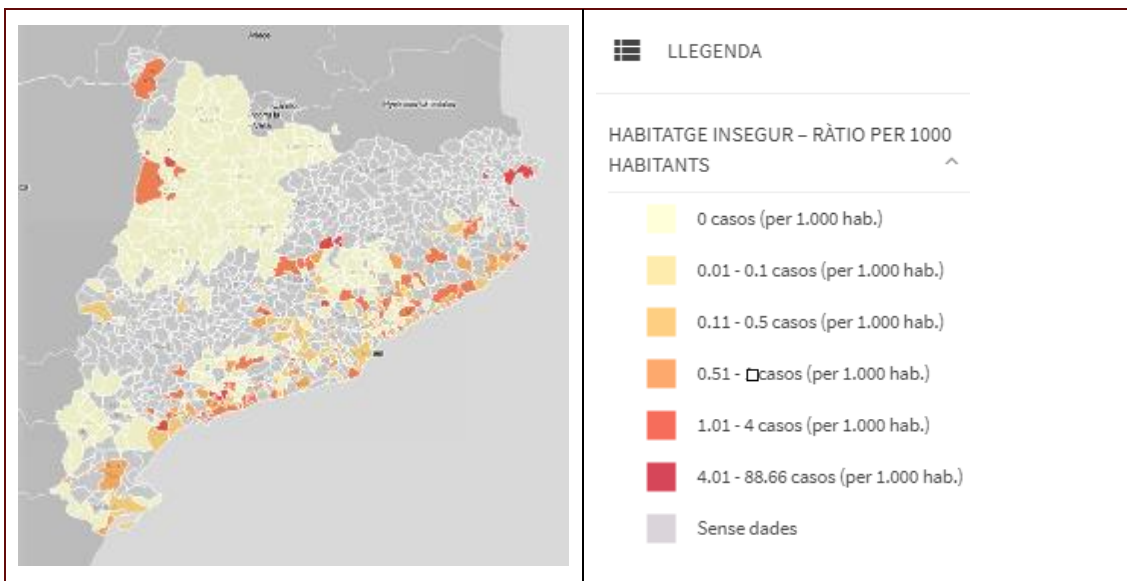
Mapes 2. Municipis amb persones sense habitatge (ràtio de 1.000 habitants).

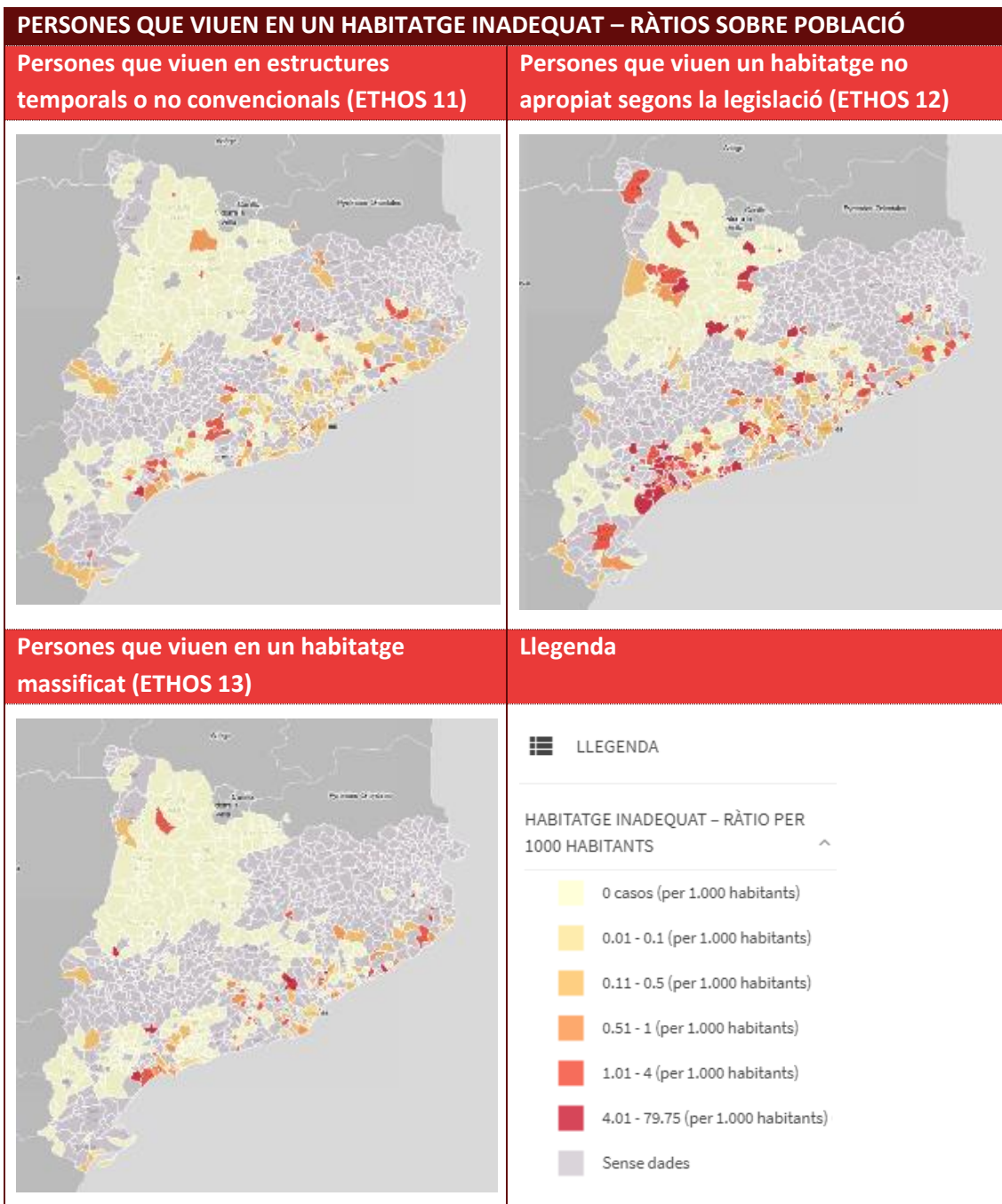

Mapes 7. Municipis amb persones que viuen en un habitatge insegur (ràtio de 1.000 habitants).

Mapes 4. Municipis amb persones que viuen en un habitatge inadequat (ràtio de 1.000 habitants).

13. ANNEX 2. Resultats de l'estudi dels municipis pilot

Com s'ha descrit en la metodologia, en el marc d'elaboració del Marc d'acció Integral per a l'Abordatge del Sensellarisme a Catalunya, s'ha fet una anàlisi detallada dels models d'atenció existents en una selecció de municipis, els denominats municipis pilot.

El grup A està conformat per territoris que tenen més experiència en l'atenció a persones sense llar mentre que el grup B està conformat per territoris amb menys antecedents.

A continuació es presenta una selecció dels resultats de l'enquesta dels municipis que formaven part de l'estudi pilot, tant els tres que tenien major nivell de desplegament com els sis que no en tenien tant.

Persones identificades segons categories ETHOS

Tot seguit es mostren les persones identificades a cada municipi de cada categoria Ethos, tant en números absoluts com relatius (per cada 1.000 habitants).

Taula 1. Persones identificades segons les categories ETHOS.

		Pilot A			Pilot B					
Categoria ETHOS		Barcelona	Girona	Lleida	Badalona	El Prat de Llobregat	Reus	Sabadell	Tarragona	Terrassa
1 - Sense sostre	1 Viure en un espai públic o a la intempèrie.	1674	s.d	105	40	26	9	11	43	58
	2 Pernoctar en un alberg o forçat a passar la resta del dia en un espai públic.	1305	s.d	70	173	0	6	1	501	190
2 - Sense habitatge	3 Persones que viuen en albergs o centres per a persones sense llar/allotjament temporal.	746	s.d	s.d	s.d.	71	s.d.	11	198	44
	4 Persones que viuen en refugis per a dones.	272	s.d	s.d	s.d.	0	s.d.	s.d.	s.d.	16
	5 Persones que viuen en allotjaments temporals reservats als immigrants i als demandants d'asil.	50	s.d	s.d	s.d.	0	s.d.	s.d.	s.d.	35

		Pilot A			Pilot B					
Categoria ETHOS		Barcelona	Girona	Lleida	Badalona	El Prat de Llobregat	Reus	Sabadell	Tarragona	Terrassa
	6 Persones que en un termini definit finalitzaran l'estada en institucions residencials o d'internament.	s.d	s.d	s.d	s.d.	s.d.	s.d.	s.d.	127	s.d.
	7 Persones que viuen en allotjaments amb recolzament sostingut a causa de la condició de persones sense llar.	2194	s.d	38	s.d.	0	s.d.	s.d.	s.d.	82
3 - Habitatge insegur	8 Persones que viuen en un habitatge amb règim de tinença insegur. Sense pagar lloguer.	1517	s.d	s.d	108	140	s.d.	28	106	38.017
	9 Persones que viuen sota l'amenaça de desnonament.	583	s.d	s.d	200	122	53	2	360	s.d.
	10 Persones que viuen sota l'amenaça de violència per part de la família o parella.	306	s.d	s.d	s.d.	146	s.d.	s.d.	491	s.d.
4 - Habitatge inadequat	11 Persones que viuen en estructures temporals o no convencionals.	419	s.d	32	80	s.d.	s.d.	6	81	14
	12 Viure en un habitatge no apropiat segons la legislació.	199	s.d	s.d	146	s.d.	s.d.	4	61	34
	13 Viure en un habitatge massificat.	9	s.d	s.d	s.d.	42	s.d.	s.d.	8	17.108
Total ETHOS		9274	s.d	245	747	547	68	63	1976	55598
Població del municipi		1.608.746	98.255	138.144	215.634	63.457	103.615	208.246	131.094	215.121

Des que es va implementar la prova pilot, l'Ajuntament de Barcelona ha detectat diferències notables des que es varen facilitar les dades l'any 2016. Així durant els anys 2017 i 2021 es va fer palesa una disminució notable de persones que viuen en un espai públic, ja que se'n varen comptabilitzar 962 el primer període esmentat i 895 durant el segon.

Les persones que pernocten en un alberg van ser menys, també, l'any 2017, un total de 265. No hi ha dades de l'any 2021 perquè des de l'inici de la COVID19 que no hi ha centres que ofereixin un servei únic d'acollida nocturna. Per aquest motiu hi ha un increment de les persones que viuen en albergs l'any 2021, amb un total de 982, perquè es tracta d'un traspàs de places que van deixar de ser d'acollida nocturna per esdevenir serveis de 24 hores. Aquesta xifra l'any 2017 va ser de 586 persones.

Durant l'any 2017 també es va copsar una disminució de les persones que fan ús d'allotjaments amb suport sostingut amb un recompte d'una nit de 717. Aquesta xifra ascendeix fins a un total de 1251 en una nit, molt probablement pels efectes causat per la COVID19.

D'altra banda, les dades obtingudes durant aquests dos períodes també mostren una disminució del nombre de persones que viuen en un habitatge amb un règim de tinença insegur. L'any 2017 se'n varen comptabilitzar 438 i el 2021, 575.

Finalment les persones que viuen en estructures temporals ha anat clarament a la baixa. L'any 2017 es varen detectar 415 persones i el 2021 un total de 340.

Taula 10. Persones identificades segons categories ETHOS, nombre de persones en la situació per mil habitants.

		Pilot A			Pilot B					
Categoria ETHOS		Barcelona	Girona	Lleida	Badalona	Prat de obregat	Reus	Sabadell	Tarragona	Terrassa
1 - Sense sostre	1 Viure en un espai públic o a la intempèrie.	1,04	s.d	0,76	0,19	0,41	0,09	0,05	0,33	0,27
	2 Pernoctar en un alberg o forçat a passar la resta de dia en un espai públic.	0,81	s.d	0,51	0,8	0	0,06	0	3,82	0,88
2 - Sense habitatge	3 Persones que viuen en albergs o centres per a persones sense llar/allotjament temporal.	0,46	s.d	s.d	s.d.	1,12	s.d.	0,05	1,51	0,2
	4 Persones que viuen en refugis per a dones.	0,17	s.d	s.d	s.d.	0	s.d.	s.d.	s.d.	0,07
	5 Persones que viuen en allotjaments temporals reservats als immigrants i als demandants d'asil.	0,03	s.d	s.d	s.d.	0	s.d.	s.d.	s.d.	0,16
	6 Persones que en un termini definit finalitzaran l'estada en institucions residencials o d'internament.	s.d	s.d	s.d	s.d.	s.d.	s.d.	s.d.	0,97	s.d.
	7 Persones que viuen en allotjaments amb recolzament sostingut a causa	1,36	s.d	0,28	s.d.	0	s.d.	s.d.	s.d.	0,38

de la condició de persones sense llar.									
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Models de relació amb les entitats del Tercer Sector

Taula 3. Models de relació amb entitats del Tercer Sector.

	Pilot A			Pilot B					
	Barcelona	Girona	Lleida	Badalona	El Prat de Llobregat	Reus	Sabadell	Tarragona	Terrassa
Taula territorial amb participació dels diferents agents implicats	Si	s.d	s.d	Si	Si	No	Si	Si	Si
Reunions periòdiques de coordinació entre Ajuntament i entitats	Sí	s.d	s.d	Si	No	No	No	Si	No
Reunions periòdiques de coordinació entre Ajuntament i cada entitat	Sí	s.d	s.d	Si	No	Si	Si	No	Si
Adjudicació de serveis de cartera de Serveis Socials bàsics per concurs públic	Sí	s.d	s.d	No	No	No	No	No	Si
Subvencions a entitats	Sí	s.d	s.d	No	Si	No	No	No	Si
Coordinació amb els serveis de Salut	Si	s.d	s.d	Si	Si	No	Si	Si	Si
Coordinació amb els serveis de Salut Mental	Si	s.d	s.d	No	Si	No	Si	No	Si
Coordinació amb els cossos policials	Si	s.d	s.d	No	Si	Si	Si	Si	Si
Coordinació amb altres serveis tècnics municipals (neteja, manteniment urbà i parcs i jardins o altres)	Si	s.d	s.d	No	Si	No	No	Si	No
Altres ⁹	Sí	s.d	s.d	Si ¹⁰	No	No	No	No	No
Entitats identificades(n) (sobre 5 possibles)									

⁹ Arran de l'Acord ciutadà per una Barcelona inclusiva s'ha desplegat el treball en xarxa mitjançant la Xarxa d'Atenció a persones sensellar de Barcelona (XAPSLL) i la Xarxa d'Habitatges d'Inclusió (XHI)

¹⁰ Grups de treball multi-disciplinaris per temes, un sobre quins equipaments/ serveis s'han d'incorporar a la Taula

	Pilot A			Pilot B					
	Barcelona	Girona	Lleida	Badalona	El Prat de Llobregat	Reus	Sabadell	Tarragona	Terrassa
Llista	s.d	s.d	s.d	Fundació Privada Ilegat Roca i Pi	Càritas del Prat	Càritas	Creu Roja	Creu Roja	Creu Roja
	s.d	s.d	s.d	Càritas Diocesana de Barcelona	Creu Roja	Creu Roja	Sabadell Sostre	Fundació Bona Nit: Alberg Sant Auguri	Fundació Busquets
	s.d	s.d	s.d	Fundació Mambré		Tu Refugio	Càritas	Fundació Formació i Treball	Associació ALBA
	s.d	s.d	s.d	Fundació Acol·lida i Esperança		Vida Real-Corazones de Vida	Ningú sense sostre	Associació Joventut i vida	Associació AIDE
	s.d	s.d	s.d	Creu Roja Barcelonès Nord				Associació Pax Mundo	

Tal com es pot veure cada un dels municipis analitzats utilitza un model de relació diferent amb les entitats del tercer sector. Aquests diferents models d'atenció es veuen reflectits en conseqüència en les estructures de costos de l'atenció que es presenten a la següent secció d'aquest annex.

Provisió de serveis i empadronament actiu

A continuació, es detallen els serveis que es proveeixen en l'atenció a les persones sense llar (i en situació d'exclusió residencial) als nou municipis participants al pilot.

Com passava amb les dades pel global de Catalunya, resulta preocupant que alguns dels municipis declarin no realitzar (el 2016) empadronament sense domicili fix. Si no es poden empadronar, les persones sense domicili poden quedar excloses, en molts casos, de la resta de serveis públics.

Taula 11. Empadronament actiu.

		Atenció condicionada a l'empadrona ment	Empadroname nt sense domicili fix
Pilot A	Barcelona	No	Sí
	Girona	s.d	s.d
	Lleida	No	Sí
Pilot B	Badalona	No	Sí
	El Prat de Llobregat	No	No
	Reus	No	No
	Sabadell	No	Sí
	Tarragona	Sí	Sí
	Terrassa	No	No

El model de provisió de servei (serveis socioeducatiu, serveis d'alimentació, serveis d'higiene i seguretat, serveis de salut, serveis de comunicació, serveis laborals, serveis d'urgència i emergències socials) a les persones sense llar entre els municipis analitzats és molt dispar i es detecten metodologies diferents d'abordar el sensellarisme, tipologia de serveis i relació amb el tercer sector, que fa necessari un abordatge integral a nivell català.

En relació amb els serveis d'habitatge, dels 7 municipis que declaren oferir serveis d'habitatge, hi ha una gran diversitat d'entitats que ofereixen aquests serveis.

Pel que fa als recursos professionals, s'ha detectat com a tònica general, que els professionals exclusius de l'administració acostumen a ser els Educadors socials, mentre que els treballadors socials són de les entitats col·laboradores.

